STIMULAREA IMAGINATIEI CREATOARE LA PRESCOLARI PRIN DIVERSE TEHNICI DE LUCRU IN ACTIVITATILE PLASTICE

CUPRINS

ARGUMENT

Arta reprezintă o formă de cunoaştere imediată, intuitivă şi în acest sens mai eficientă şi mai facilă , în special la vârstele mici.

De la o vârstă foarte fragedă emoţiile noastre sunt în mare parte legate de evenimente sau spectacole pe care le marcăm, prin tradiţie sau prin uzanţă, prin anumite culori. La rândul lor, culorile constituie un anumit limbaj care, fiind mai puţin rigid decât cel al cuvintelor, oferă mai multe nuanţe pentru a transmite integral o stare de spirit etc.

Educaţia estetică reprezintă astfel o componenta indispensabilă a formării personalităţii prin intermediul căreia se urmareşte dezvoltarea capacităţii de a recepta, interpreta si crea frumosul.

Educaţia estetică trebuie să-şi pună bazele încă de la vârsta fragedă a preşcolarităţii, ea având o infinitate de efecte pozitive asupra copiilor. Cele mai semnificative dintre acestea vizează calitatea procesului de socializare a copiilor , maturizarea condiţiei socio-morale(curaj, capacitate de comunicare interumană etc.), formarea si rafinarea intelectului ca structură raţională şi evaluativ – critica in plan mental, organizarea plăcută şi eficientă a timpului liber prin crearea unui univers propriu în sfera imaginativului, a afectivului , motivaţionalului, motricului si volitivului .

Elementul central în activităţile de educaţie artistico-plastică din grădiniţa de copii îl constituie dezvoltarea sensibilitaţii artistice, trăirea sentimentelor legate de frumosul din natură, artă.Acum preşcolarii se familiarizează cu limbajul plastic, cu materialele şi instrumentele de lucru în activitatea de creaţie artistică, precum şi cu tehnicile elementare specifice acestei activităţi.

Un prim pas în activitatea cu preşcolarii este acela de a depista abilităţile artistice ale acestora, a talentelor , încurajarea intereselor şi trezirea încrederii în forţele proprii, a cunoaşterii propriilor posibilităţi de realizare în plan artistic.

De-a lungul experienţei didactice acumulate am constatat că jocul cu culorile reprezintă o modalitate eficientă care-i permite copilului să exprime liber ceea ce simte , ceea ce vede, îl apropie de sensurile multiple ale lumii colorate, dorite afective, imaginare, dezvoltându-i imaginaţia.

Educaţia aristico-plastică din gradiniţa de copii cuprinde activităţi de desen, modelaj si pictură care sunt extrem de preferate de preşcolari dacă sunt îndrumaţi ,ajutaţi si stimulaţi, fie ca activitatea respectivă de desfăşoară individual, colectiv sau pe grupuri mici.

Educaţia plastică la nivelul preşcolarităţii se referă la:

a) achiziţia unor deprinderi de lucru pentru realizarea unor desene, picturi, modelaje;
b) realizarea unor corespondenţe intre diferitele elemente de limbaj plastic si forme , obiecte din mediul înconjurător(natură, artă si viaţa socială)
c) stimularea expresivităţii si creativităţii prin desen, pictură si modelaj)
d) cultivarea spiritului de observaţie, a sensibilităţii artistice in observarea naturii şi schimbările ei
e) cultivarea gândirii şi imaginaţiei creatoare în alegerea şi realizarea subiectelor in lucrările lor artistico-plastice
f) stimularea spiritului critic al copiilor în analizarea si interpretarea lucrarilor personale şi ale altor copii din grupă
g) familiarizarea copiilor cu elementele de limbaj plastic şi tehnici de realizare practică a acestora(culorile de baza şi nuanţele lor ; punctul, linia , pata de culoare; nonculorile – alb şi negru)

Conform experienţei acumulate, consider ca educaţia artistico- plastica trebuie sa înceapa de la simple experienţe de observare a formelor, culorilor şi mişcarii.

Pentru reuşita acestor activitati am lasat copiilor deplină libertate de exprimare, punându-le la dispoziţie materiale specifice si stabilindu-mi o serie de repere :

- participarea tuturor copiilor in cadrul activităţii

- stimularea interesului de a participa activ in cadrul activităţilor
- oferirea libertaţii de a gândi, a simţi şi a se exprima
- crearea oportunităţilor de însuşire de către copii a unor tehnici de expresie plastică, precum şi a unor deprinderi de organizare a materialului ilustrat şi de prezentare a produselor activităţii
- educarea sensibilităţii , provocarea nevoii de a întâlni frumosul în natura
- să compună în mod original şi personal spaţiul plastic

La început copilul nu poate realiza forme care să-i reprezinte ideile şi sentimentele şi pentru aceasta el are nevoie să înveţe elementele unui limbaj nou, specific artei, cu elementele sale de bază: punctul, linia forma, compoziţia. Primele sale cunoştinţe sunt astfel legate de culoare, nu de formă. Este foarte important ca preşcolarii să numească mai întâi culorile, să le recunoască şi să le utilizeze. Treptat, ei vor şti să aprecieze un lucru de artă, să privească şi să înţeleagă o lucrare, un tablou pentru ca, în timp, să devină sensibili la frumosul din jur.

Chiar dacă la început compoziţiile lor sunt foarte simple şi nu sunt fidele realitaţii , ele sugereaza impresii, trăiri, sentimente, gânduri. Aici intervine abilitatea cadrului didactic de a-i conduce în activitatea creatoare, învăţându-i treptat , canalizându-i să facă arta din tot ceea ce rezultă din mâinile lor.

Prin lucrarea de faţă mi-am propus să reliefez modalităţi de stimulare a creativităţii şi a gustului estetic al preşcolarilor prin activităţile artistico-plastice din grădiniţa de copii.

Jocul cu culoarea îi permite copilului şi mai mult sa experimenteze ce ce vede, doreste şi trece prin afectivitatea sa .Preşcolarii îndrăgesc activitatile de pictura, le execută cu plăcere deosebită,ele fiind un bun prilej de stimulare a creativităţii. Este necesar ca educatoarea să se aplece cu mai multă atenţie asupra „ produselor activităţii creatoare" şi să le aprecieze aşa cum merită.

Cunoaşterea abilităţilor şi intereselor copiilor conduce spre orientarea lor către acele activităţi care să le permită ca aceste abilităţi , prin exerciţiu, să devină aptitudini.

Fie că se desfăşoara frontal , pe grupe sau individual, ceea ce este de reţinut este ideea ca toţi copiii să-şi exercite capacităţile. Aceasta exercitare depinde foarte mult de educatoare ; ea trebuie să cunoască preferintele copiilor şi să-i stimuleze , să le pună la îndemână diferite materiale, să organizeze copiii

pe grupuri cu aceleaşi preferinţe . Tratând diferenţiat copiii în activităţile plastice putem descoperi valori individuale.

Stimularea activităţii initiate cu copiii poate fi un mijloc pentru:

- dezvoltarea gândirii creatoare şi fixarea unor cunoştinţe, deoarece am observat că trebuie să îmbogăţesc reprezentările copiilor despre mediul înconjurător prin toate tipurile de activităţi desfăşurate

- familiarizarea copiilor cu noţiuni ca: tablou, expoziţie, concurs, expoziţie cu vânzare , opera de artă
- oferirea de posibilităţi în vederea completării cunoştinţelor acestora, încurajarea aptitudinilor şi dezvoltarea personalităţii creative

Cadrul didactic poate astfel influenţa potenţialul creativ al copiilor nu numai prin conţinutul activităţilor , strategiilor folosite sau cadrul stimulativ, ci, mai ales prin propria atitudine creativă (interese cognitive şi devotament pentru profesie, atitudine antirutinieră, receptivitate pentru nou, cultivarea consecventă a originalităţii etc.)

În activitatea noastra nu trebuie sa uităm ca : „ Niciodată nu este prea devreme pentru începerea educării creativităţii; activitatea creatoare nu ar trebui să fie îngradită de nici un fel de restricţii , limitări, critici.”(V. Lowenfeld)

INTRODUCERE

Educaţia estetică reprezintă activitatea de formare – dezvoltare a personalităţii umane prin intermediul frumosului din artă , societate, natură şi urmăreşte pregătirea sa sistematică în vederea perceperii, însuşirii, evaluării, folosirii, creării de valori estetice în raport cu idealul estic al epocii.

Educaţia artistică reprezintă o latură importantă a educaţiei estetice, factorul său esenţial care se realizează prin cunoaşterea frumosului , prin mijlocirea diferitelor arte, cum ar fi:

¤ literatura

¤ muzica

¤ desenul

¤ pictura

Artele plastice contribuie în mod deosebit la educaţia estetică a preşcolarilor formând şi dezvoltând spiritul de observaţie, atenţia, reprezentările spaţiale, imaginaţia creatoare, interesul şi plăcerea de a desena, colora, picta, modela.

Preşcolaritatea este apreciată ca vârsta ce cuprinde cea mai importantă experienţă educaţională în viaţa unei persoane; pe parcursul ei înregistrăm ritmurile cele mai pregnante în dezvoltarea individualităţii umane şi unele dintre cele mai semnificative achiziţii ce vor avea ecouri evidente pentru etapele ulterioare ale dezvoltării sale. De aceea, nu putem face abstracţie de una din

dimensiunile esenţiale pentru întreaga dezvoltare şi afirmare a personalităţii – CREATIVITATEA.

Termenul de creativitate îşi are originea în cuvântul latin „creare” , care înseamnă „a zămisli”, „a făuri”, „a crea”, „a naşte”. Însuşi etimologia cuvântului ne demonstrează că termenul de creativitate defineşte un act dinamic, un proces care se dezvoltă , se desăvârşeşte şi îşi cuprinde atât originea cât şi scopul. Psihologii susţin , în general, că a fi creativ înseamnă a crea ceva nou, original şi adecvat realităţii. A crea înseamnă a face să existe, a aduce la viaţă, a cauza, a genera, a produce. Creativ este cel care se caracterizează prin originalitate , expresivitate şi este imaginativ, generativ, deschizător de drumuri, inventiv, inovativ.

Problema dezvoltării creativităţii s-a pus cu câteva decenii în urmă , în special în cadrul pedagogiei şi psihologiei. S-au făcut cercetări şi s-a studiat dezvoltarea creativităţii mai mult pentru ciclurile primar, gimnazial, şi mai puţin pentru cel preşcolar, însă , procesul instructiv-educativ din grădiniţă , prin conţinuturile sale, satisface şi dezvoltă curiozitatea copiilor , dorinţa de investigaţie, de explicaţie. Tocmai prin aceasta , conţinutul acestui proces este un mijloc foarte important de activare şi dezvoltare , de stimulare permanentă a potenţialului creativ. Toate domeniile de activitate , începând cu jocul liber şi terminând cu educaţia fizică constituie tot atâtea căi de stimulare a creativităţii.

Experimentele utilizate de-a lungul timpului au ilustrat în grafice o curbă descendentă pe care o urmează creativitatea , aceasta fiind mai mult pregnantă la vârstele mici şi pierzându-şi productivitatea la vârsta adultă. Din acest motiv este important ca programele educative de la toate nivelurile să meargă mai mult în direcţia cultivării creativităţii.

Copilul care-şi manifestă permanent mirarea şi surpriza, încercând să surprindă ineditul lumii, este considerat prototipul creativităţii .Teama faţă de orice deviere de la normă (convenţie, tradiţie) sau conformismul social are ca efect dispariţia originalităţii , fiind capcana în care eşuează creativitatea multor indivizi. „ Creativitatea reprezintă miraculoasa întâlnire dintre energia neinhibată a copilului cu ceea ce pare a fi opusul şi duşmanul ei , simţul ordinii, impus de disciplinata inteligenţă a adultului:”(Norman Podhoretz)

Preşcolarii creativi se diferenţiază de obicei de restul grupului prin diferite comportamente specifice şi, dacă li se permite acest lucru , îşi dezvoltă în mod liber creativitatea. Ei sunt foarte curioşi , vin cu soluţii neobişnuite, cu idei

originale, au iniţiativă şi un spirit de observaţie foarte bine dezvoltat , văd conexiuni între elementele aparent fără nici o legătură , pun întrebări adecvate, caută alternative şi explorează noi posibilităţi , manipulează şi controlează simultan mai multe idei , învaţă rapid şi uşor, au o memorie bună, un vocabular bine dezvoltat, găsesc căi neobişnuite pentru soluţionarea problemelor, au o imaginaţie vie şi o capacitate deosebită de a crea.

În educarea acesteia există numeroase disponibilităţi psihice şi cognitive ale copilului : nevoia de lărgire a experienţei cognitive , curiozitatea şi interesul pentru cunoaştere, dezvoltarea competenţelor lingvistice , constituirea formelor voluntare ale unor procese psihice, câştigarea de abilităţi , apariţia competitivităţii , ca factor catalizator al tuturor activităţilor desfăşurate şi ca expresie a creşterii implicării în colectiv.

Există multiple posibilităţi de formare a unei personalităţi creative.Consider că una dintre cele mai eficiente în vârsta preşcolară este familiarizarea copiilor cu textul literar şi dezvoltarea creativităţii prin diverse exerciţii artistico- plastice: desen, pictură, modelare, aplicare.

În contextul mijloacelor de stimulare a creativităţii generale şi a celei aristico-plastice , arta este un mijloc esenţial, fără a fi, însă , singurul. În studiul creativităţii s-a emis ideea că personalitatea creativă se caracterizează prin anumite trăsături comune, iar procesul creaţiei este identic în artă şi în ştiinţă. Tot ce există în jurul nostru se prezintă ca un univers de semne care ne comunică ceva din ceea ce le este propriu: culoare, formă, sunet, lucrurile devenind reale pentru cei ce la percep, le simt şi le descoperă. Apropierea copilului de modelul cunoaşterii active a acestor semne prin „ explorare, ipoteză, deducţie, punere şi rezolvare de probleme, dar şi de rezolvare practică oferă posibilitatea dezvoltării unui potenţial imaginativ creator.” (P. Neveanu, M. Rocco)

De-a lungul activităţii mele didactice am observat că atunci când colorează, pictează, când foloseşte hârtia, lipiciul, plastilina, copilului, începând de la vârsta preşcolară , i se formează răbdarea, îndemânarea, simţul estetic, trăsături care îi vor împlini personalitatea şi, chiar dacă nu va ajunge artist, va avea viaţa sufletească mai bogată, va fi mai sensibil, mai fericit.

Lucrarea prezentă îşi propune să se axeze pe activitatea plastică din grădiniţă, tratând conceptul de educaţie estetică la o vârstă timpurie şi prezentând o serie de procedee extrem de utile în activitatea didactică. Astfel ,

sunt consacrate capitole speciale referitoare la cunoaşterea materialelor ce pot fi utilizate în cadrul activităţilor plastice şi la cunoaşterea principalelor elemente de limbaj plastic, obiectivul central urmarit fiind stimularea creativităţii si a gustului estetic al preşcolarilor.

CAPITOLUL I

EDUCAŢIA ESTETICĂ, LATURĂ HOTĂRÂTOARE A DEVENIRII UMANE

I.1 CONCEPTUL DE EDUCAŢIE ESTETICĂ

Dintre multiplele laturi ale educaţiei, un rol de o deosebită importanţă îl are educaţia estetică. Termenul de estetic își are rădăcina în grecescul " sinthetis " (a simţi), deci educaţia estetică înseamnă "dezvoltarea sensibilităţii ".

În gândirea teoretică, acest termen a fost introdus pe la jumătatea secolului al XVIII-lea, înţelegându-se prin el " ştiinţa despre frumos " .

Paralel cu expresia " educaţie estetică ", în vocabularul pedagogic s-a păstrat şi cea de " educaţie artistică ", cu înţelesul de pregătire a omului pentru arte. Educaţia artistică este numai o parte a celei estetice, partea ei principală .

Educaţia estetică are în vedere frumosul artelor: literatura (arta cuvântului), muzica (arta sunetului), pictura (arta formei şi a culorii), coregrafia (arta formei în mişcare) etc.

Educatia estetică are în vedere mai întâi frumosul din viaţă, pus în relaţie cu frumosul naturii şi cel al artei : tablourile naturii descoperă privirii forme, culori, peisaje, perspective, dau aripi fanteziei, dezvoltând sensibilitatea, gustul estetic, gândirea creatoare. Arta, natura şi viaţa socială în tot ce reprezintă oferă cadrul prielnic pentru educaţia prin frumos, dar şi primul impuls spre creaţia acelui frumos de la cea mai fragedă vârstă, în cele mai originale mijloace de exprimare.

Esenţa procesului de educaţie estetică constă, pe de o parte în educarea simţului pentru frumos, iar pe de altă parte în îndrumarea copiilor spre creaţie artistică şi pregătirea lor în vederea înţelegerii reale, plastice a vieţii, prin

intermediul artei. Copilul trebuie de mic orientat să observe tot ce este frumos în lumea înconjurătoare.

“Frumuseţea este pretutindeni. Nu ea lipseşte ochilor noştri, ci ochii noştri nu ştiu să o vadă.“ (Gottfried Wilhelm)

Orice om simte nevoia de frumos, doreşte să vadă privelişti frumoase, să îl încânte măreţia naturii, să asculte muzică, să participe la jocuri şi dansuri, să savureze poveşti şi basme. Obiectele şi formele estetice din natură, din artă şi din viaţa socială au constituit întotdeauna pentru om, o sursă de bucurii înalte. Deci, sfera educaţiei estetice nu se limitează numai la valorificarea potenţialului educativ al operelor de artă, ci apelează şi la frumosul din natură, precum şi la manifestările acestuia în plan social.

Cele mai complexe şi mai adânci impresii artistice le produce arta - literatura, muzica, coreografia, artele plastice - educaţia artistică reprezentând partea esenţială a educaţiei estetice.

Sfera educaţiei estetice este mult mai largă, se referă la toate cele trei categorii de valori estetice : ale naturii, ale societăţii, ale artei. Educaţia artistică operează numai cu valorile artei, presupune un registru metodic adecvat fiecărui gen de artă, iar forţa de pătrundere asupra personalităţii umane este profundă.

Educaţia estetică nu se poate realiza la modul general, în fiecare moment când avem de-a face cu o operă de artă şi cu un subiect real care contemplă/percepe opera respectivă .

Creaţia artistică presupune existenţa unui autor (artistul), cu personalitatea sa inconfundabilă între creatori, a unei modalităţi de realizare (procesul de creaţie), unui produs (creaţia, opera) şi a percepţiei estetice (receptarea artistică).

Reperele analizei situaţionale în cazul fenomenului de receptare a artei sunt următoarele:

- Subiectul receptor (S), polul care corespunde variabilei beneficiarului activităţii formative, instruitului, elevului, discipolului, celui căruia i se adresează opera de artă;

Acesta este simultan, subiect care intervine activ, interpretează, dar şi obiect al influenţelor operei pe care o receptează .

- Creatorul operei (C) , scriitorul, poetul, arhitectul, muzicianul etc.

Creatorul este obiect al influenţelor mediului cultural în care se dezvoltă, al contextului social în care trăieşte, al propriei alcătuiri psihologice, toate acestea influenţând stilul creaţiei.

- Intenţionalitatea sau finalitatea actului de receptare a artei (F), cea care uneşte functional adâncimile personalităţii şi creaţia de cultură.

Nu există simboluri artistice autentice care să nu-şi găsească rădăcinile în arhaismul personalităţii noastre.

- Formele, tehnicile, metodele, stilurile, activităţile de interpretare a operei (A), strategiile didactice combinate pe parcursul situaţiilor de predare – învăţare, planificarea activităţilor formative şi controlul acestora, ca activitate în sine;
- Modalităţi de restaurare semantică (R)

Prima noastră problemă când suntem în faţa operei de artă este grija pentru obiect, care se prezintă ca un efort de a descrie acel obiect. Intenţia autorului şi intenţia operei. Arta ni se adresează tuturor pentru că suntem oameni, ea prezentându-ne o anumită latură a omenescului.

- Modalităţi de instaurare semantică (I)

Această variabilă lasă loc contribuţiilor personale ale receptorului, preferinţelor sale tematice şi stilistice. Variabila de faţă este cea a relaţiei dintre artă şi lume.

În funcţie de sensul relaţiei ce se stabileşte între opera de artă şi receptor, se pot distinge în cadrul educaţiei artistice două aspecte **educaţia prin artă** şi **educaţia pentru artă.**

În primul aspect se insistă asupra valorificării potenţialului educativ cuprins în opera de artă, în vederea formării multilaterale a personalităţii umane. Cel de-al doilea aspect vizează pregătirea celui care receptează pentru înţelegerea şi asimilarea cât mai adecvată şi profundă a mesajului artistic.

Cele două aspecte se completează reciproc, deoarece pregătirea receptorului pentru înţelegerea şi asimilarea creatoare a mesajului artistic se realizează, în primul rând, dar nu exclusiv, prin intermediul artei. Putem delimita în cadrul acestei pregătiri două niveluri :

Unul informativ - teoretic, accentual punându-se pe instruirea estetică (copiii se familiarizează cu cunoştinţe din domeniul artelor, tehnici de lucru, elemente simple de teoria culorilor, formarea limbajului artistic, dobândesc priceperi şi deprinderi artistice).

Altul formativ – practic, cu insistenţă asupra formării capacităţilor estetice, indispensabile asimilării mesajului artistic (îmbogăţirea experienţei copiilor prin contactul nemijlocit cu opera de artă, sensibilizarea prin sentimente şi emoţii estetice).

Educaţia estetică urmăreşte pregătirea copilului prin actul de valorizare – receptare- asimilare şi cel de creare a valorilor estetice.

Sarcinile educaţiei estetice

1. Educarea atitudinii estetice

Mijlocul prin care se realizează sarcinile fundamentale ale educaţiei estetice este arta. Forme ale artei precum : literatură, muzică, artă decorative şi plastic, modelajul, dansul, teatrul de păpuşi, teatrul de umbr, dramatizări se intalnesc in gradinita.

Atitudinea estetică se exprimă printr+un ansamblu de reacţii spiritual ale omului faţă de valorile estetice (ale naturii, societăţii şi artei) şi are la bază satisfacerea unor placeri, aspiraţii, curiozităţi şi desfătări subiective. Mobilul său principal este cel al satisfacerii unor trebuinţe spiritual, al unor aspiraţii şi nevoi umane. la baza atitudinii estetice se află un interes specific şi anume “ interesul estetic “ .

Premisele dezvoltării atitudinii estetice se formeaza in gradinita. Atitudinea estetică, însă, este un proces îndelungat, care, se definitivează la maturitate, dar este important a se cultiva încă de la grădiniţă, prin componentele sale :

- *Gustul estetic* – capacitatea de a reacţiona spontan printr-un sentiment de satisfacţie sau insatisfacţie faţă de obiectele şi procesele natural, de actele şi realizările umane sau de realizările umane sau de operele de artă, private toate ca obiecte ale însuşirii estetice a realităţii de către om

- *Judecata estetică* – capacitatea de a aprecia valori estetice pe baza unor criterii de evaluare; judecata răspunde la intrebarea “ de ce “ îmi place sau mă impresionează o anumită valoare estetică
- *Idealul estetic* - constituit dintr-un ansamblu de teze, principii şi norme teoretice care imprimă o anumită directive atitudinii estetice a oamenilor aparţinând unei epoci, naţiuni sau categorii sociale; se realizează treptat, prin conştientizarea la nivel social a ceea ce este specific şi dominant în diversitatea gusturilor estetice şi se exprimă prin principia estetice;
- *Sentimentele şi convingerile estetice* – rezultatul unor trăiri profunde de durată despre frumosul din natură, societate, artă, idei despre frumos care au devenit mobiluri interne, orientând, călăuzind preocuparea omului în vederea asimilării şi introducerii frumosului în mediul său de viaţă, în relaţiile sale cu lumea şi cu ceilalţi oameni.

2. Dezvoltarea aptitudinilor creatoare în diferite domenii ale artei

Orice aptitudine, se dezvoltă prin exersare.

Educaţia estetică urmăreşte, pe de o parte, depistarea intereselor, înclinaţiilor şi aptitudinilor artistice, iar pe de altă parte, asigurarea condiţiilor şi mijloacelor necesare pentru dezvoltarea lor. Indiferent despre ce fel de aptitudini artistice este vorba – muzicale, literare, coregrafice, plastice etc. – în general, toţi copiii, cu mici excepţii, sunt capabili să asculte muzică, să deseneze, să recite sau să danseze. Nu toţi pot desfăşura activităţi în acelaşi grad, între ei existând deosebiri calitative evidente. Cunoaşterea acestor deosebiri este indispensabilă pentru desfăşurarea educaţiei estetice în cadrul grădiniţei.

Educatoarea are un rol important,să depisteze aptitudinile artistice ale copiilor, antrenându-i apoi în vederea dezvoltării acestor aptitudini. Dezvoltarea şi cultivarea talentelor de la cea mai fragedă vârstă are nu numai o importanţă pedagogică, ci şi una socială şi naţională în acelaşi timp. La vârstele mici capacitatea de exprimare artistică se manifestă cu mai multă vigoare şi originalitate, întrucât intervenţia unor canoane şi restricţii de creaţie este mai restrânsă.

I.2. IMPORTANŢA EDUCAŢIEI ESTETICE A COPIILOR DE VÂRSTĂ PREŞCOLARĂ

La copilul mic se naşte dorinţa şi curiozitatea de a se “ reîntâlni “ cu frumosul; această dorinţă constituie punctual de plecare al motivaţiei psihologice care faceposibilă permanentizarea interesului estetic. El doreşte tot mai multe impresii estetice, iar sarcina grădiniţei şi a familiei constă în a oferi cât mai multe posibilităţi de dobândire a impresiilor artistice.

Grădiniţa are datoria de a valorifica estetica cotidianului, de a-i face pe copii să perceapă latura estetică a mediului ambiant, a relaţiilor sociale . Receptivitatea estetica trebuie formata si educata in mod constient de la varste mici. Însuşi principiul gradării cere ca preşcolarul să fie receptiv la estetica lucrurilor care ne înconjoară ; de aceea au o deosebită importanţă încaperile împodobite cu gust, frumuseţea jucăriilor, culoarea şi forma lor, ordinea şi curăţenia. Prin intermediul jocurilor şi jucăriilor care dau satisfacţii se înfrumuseţează relaţiile sociale; copilul simte bucuria făcutză colegului de joacă, simte nevoia de colaborare, jocul în colectiv îl face optimist, simte frumuseţea unor relaţii armonioase pe care le are cu prietenii sau membrii familiei. La grădiniţă şi acasă se ivesc nenumărate ocazii pentru formarea unei conduit estetice legate de felul de a mânca, de a se purta, de a saluta etc.

Declanşarea **emoţiei estetice** este data de perceperea laturii estetice a vietii cotidiene. Emoţia estetică constituie prima etapă a receptării estetice şi presupune întâlnirea cu ceva interesant, palpitant, de o frumuseţe necunoscutăpână atunci.

Întâlnirea preşcolarului cu esteticul este precedată de o aşteptare plăcută, dar în acelaşi timp tot mai plină de nerăbdare şi de nelinişte. În mod concret, copilului îi este indiferent sub ce formă i se oferă esteticul : povestire, teatru de marionete, ilustraţii, muzică, îmbrăcăminte, frumuseţile naturii etc. imaginaţia sa lucrează intens, este în aşteptare, el devine nerăbdător, vrea ca impresia estetică atât de dorită să sosească cât mai repede şi să-i ofere ceva nou, ceva extraordinar. Deci, în întâlnirea cu noul se disting trei momente : aşteptarea, speranţa, întâlnirea.

A descoperi noul este o încărcătură emoţională deosebită , copilul radiază de bucurie. Momentul cunoaşterii estetice a noului este de scurtă durată, are o influenţă momentană şi solicit nu atât gândirea cât afectivitatea. Momentul descoperirii frumosului este însoţit de un comportament specific : ochii copilului

se rotunjesc, se uită ţintă spre frumos, poziţia corpului şi a membrelor devine rigidă, uneori i se usucă şi gura şi nu mai reacţionează la stimuli externi.

În acest timp se desfăşoară mai multe procese psihice în care este antrenată atenţia (pentru a observa valorile), imaginaţia (pentru a întregi cele văzute şi auzite) . Deci, emoţia estetică se bazează pe impresia estetică, iar sarcina familiei şi a grădiniţei constă în crearea posibilităţilor de dobândire a impresiilor.

Un mijloc eficient pentru educaşia estetică, prin bogăţia si varietatea formelor, culorilor, sunetelor, prin viaţa care pulsează în fiecare colţ este natura.. Prin plimbări, excursii, drumeţii, copiii observă bogăţia de culori a naturii în fiecare anotimp, culorile de pe aripile fluturilor şi peştişorilor din acvariu, observă desenul liniilor de pe nervurile frunzelor şi a scoarţei copacilor, toate acestea influenţându-le percepţiile şi determinându-le creaţiile.

Obiectivele educaţiei estetice din grădiniţă sunt menite să-l aşeze pe copil în relaţie de armonie cu natura, societatea, arta, sa-i formeze şi să-i perfecţioneze percepţiile estetice, sa-i formeze gustul pentru tot ce reprezintă echilibrul, să-I formeze deprinderi artistice, sa-i ofere instrumente variate de exprimare publică.

Valoarea imaginii artistice constă în faptul că face apel la sentimentele copilului, antrenează activ latura personalităţii sale. Se ştie că la vârsta preşcolară gândirea are un pronunţat caracter concret, iar emoţiile joacă un mare rol. Arta innobilează simţămintele copilului preşcolar, le dirijează spre aspectele pozitive ale vieţii de aceea putem spune ca arta are o mare forta educativa.

Valoarea educativă a artei este cu atât mai mare, cu cât ea foloseşte mijloacele cele mai adecvate pentru a reflecta frumuseţea morală a oamenilor, cu cât pune mai clar în faţa copilului idealul concret şi précis spre care să tindă atât în comportare, căt şi în întreaga lui simţire. Pe de altă parte, prin intermediul artei li se prezintă copiilor tipuri negative, dezvoltându-se o atitudine de repulsie faţă de ele, de dezaprobare. Astfel, prin mijloace concrete şi atrăgătoare, copiii învaţă şi pe această cale să facă distincţia dintre bine şi rău, precum şi dintre ceea ce este frumos şi urât în viaţa oamenilor.

Formele artei se reflect în conştiinţa copiilor îndeosebi pe calea simţurilor,. Influenţa artei asupra proceselor de cunoaştere, asupra perfecţionării funcţionale a analizatorilor, constă în primul rând în dezvoltarea capacităţii de percepţie. Arta, fiind o formă de cunoaştere prin intermediul imaginilor artistice, contribuie

la lărgirea orizontului de cunoaştere, la perceperea cât mai completă şi mai cuprinzătoare a realităţii. Apelând la afectivitatea copilului, la emoţiile sale faţă de tot ce este frumos, cunoaşterea devine mai accesibilă, mai largă. Copilul poate să oberve aspect ale realităţii pe care nu le-ar sesiza dacă acestea nu i s-ar oferi într-o formă artistică, plastică.

Copilul dobândeşte prin intermediul operelor de arta o serie de cunoştinţe despre culorile şi formele obiectelor, despre relaţiile dintre ele. Cunoştinţele însuşite de copii în procesul perceperii artei au o trainicie mai mare deoarece, în momentul înregistrării lor, afectivitatea copilului participă mai intens.

Rolul artei este, de asemenea, important în dezvoltarea imaginaţiei creatoare şi a gândirii. Opera de artă fiind un produs al activităţii creatoare a omului, influenţează în mod direct posibilităţile creatoare ale copiilor.

In măsura în care sunt accesibile operele de arta pot constitui un stimulent în formarea aptitudinilor artistice, a posibilităţilor creatoare ale copilului. Coloritul armonios al unui tablou îl stimulează pe copil să-l redea în desenul său.

Cu cât este mai valoroasă şi mai accesibilă, arta influenţează mai puternic dezvoltarea posibilităţilor creatoare ale copilului şi, în acelaşi timp, contribuie în mod direct la dezvoltarea gândirii copiilor.

Toate formele artei influenţează in mod direct asupra bunei dispoziţii . Starea de plăcere şi mulţumire pe care le-o creează copiilor frumosul, constituie un permanent stimulent al activităţii întregului organism.

De asemenea, conţinutul de idei al operelor de artă adecvate vârstei preşcolare antrenează procesele de gândire ale copiilor, contribuind astfel la dezvoltarea lor intelectuală.

" Arta este oglinda magică pe care o creăm pentru a transforma visele invizibele în imagini vizibile. Pentru a ne vedea chipul folosim o oglindă; operele de artă le folosim pentru a ne vedea sufletul . "

(George Bernard Shaw)

CAPITOLUL II

EDUCAŢIA ARTISTICO – PLASTICĂ ÎN ÎNVĂŢAMÂNTUL PREŞCOLAR

" Desenul trebuie citat printre aptitudinile particulare : e aproape un dar din naştere. Orice persoană stăruitoare poate ajunge să copieze să copieze aproape în mod convenabil un model, dar desenul din memorie sau din imaginaţie nu este la îndemâna unui mare număr de oameni. "

(Binet, 1975)

Educaţia artistico – plastică în grădiniţă se realizează prin activităţi de desen, pictură şi modelaj.

La activităţile de educaţie artistico – plastică copilul capătă cunoştinţe despre frumos şi proporţionalitatea formelor, despre armonia culorilor, precum şi despre unele legi ale compoziţiei, moduri şi procedee de lucru cu creionul, pensula, acuarele, plastilină etc. pentru ca acest process să devină mai efficient şi orientat mai mult spre dezvoltarea creativităţii, este necesară stimularea atitudinii participative a preşcolarilor în această activitate de cunoaştere.

II. 1 SCOPUL ŞI OBIECTIVELE ACTIVITĂŢILOR DE DESEN, PICTURĂ, MODELAJ

Studiile întreprinse, ca şi experienţa practică, evidenţiază faptul că aceste activităţi exercită o influenţă benefică asupra formării personalităţii preşcolarului nu numai pe plan estetic, ci şi pe plan moral, afectiv, intelectual etc.

Ca atare, obiectivele cadru ale activităţii artistico – plastice în grădiniţă, urmăresc :

- **Formarea unor deprinderi de lucru pentru realizarea unor desene, picturi, modelaj;**
- **Realizarea unor corespondenţe între diferitele elemente de limbaj plastic şi forme, obiecte din mediul înconjurător (natură, artă şi viaţa socială);**
- **Stimularea expresivităţii şi creativităţii prin desen, pictură, modelaj.**

Obiectivele de referinţă prevăzute în Programa activităţilor instructiv – educative în grădiniţa de copii, pentru activităţile artistico – plastic, sunt următoarele :

Copilul să poată :

- Să redea liber teme plastic specific desenului;
- Să obţină efecte plastic, forme spontane şi elaborate prin tehnici specific picturii ;
- Să exerseze deprinderile tehnice specific modelajului în redarea unor teme plastice;
- Să recunoască elemente ale limbajului plastic şi să diferenţieze forme şi culori în mediul înconjurător;
- Să cunoască şi să diferenţieze materiale, instrumente şi tehnici de lucru, să cunoască şi să aplice reguli de utilizare a acestora;
- Să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activităţi plastice concrete ;
- Să compună în mod original şi personal spaţiul plastic;
- Să interpreteze liber, creative lucrări plastic exprimând sentimente estetice.

Activităţile plastice sunt foarte îndrăgite de preşcolari. La această vârstă, copiii sunt foarte atraşi de culoare, de varietatea instrumentelor tehnice, îşi dovedesc spontaneitatea, dând frâu liber imaginaţiei şi fanteziei.

Un rol important il are educatoarea care trebuie să îndrepte atenţia copiilor numai spre ceea ce este frumos, să-i înveţe să combine formele, să alăture culorile în aşa fel încât să obţină efecte cât mai plăcute ochiului, să combine culorile pentru a obţine nuanţele etc. Prin intermediul activităţilor de desen, picture, modelaj, copilul trebuie să fie învăţat să-şi termine lucrul început, deci să-şi atingă scopul propus, chiar dacă pentru aceasta el trebuie să depună un effort îndelungat, dezvoltându-şi răbdarea şi perseverenţa.

Un rol important în pregătirea copiilor pentru şcoală il au activitatile plastice. Prin acest gen de activităţi se realizează coordonarea oculomotorie, dezvoltarea muşchilor mici ai mâinii, dezvoltarea sensibilităţii cromatice, a spiritului de observaţie, diferenţierea formelor, a proporţiilor, orientarea spaţială. Pe toate acestea se sprijină activitatea de scriere în clasa I.

Având legătura dintre desen, culoare şi perosonalitate, activităţile plastic pot fi adevărate surse de cunoaştere şi evaluare a personalităţii copiilor.

Copiii timizi şi cei mai puţin activi capătă curaj şi încredere în forţele proprii reusind sa se afirme in cadrul activitatilor plastice ,ceea ce poate conduce la obţinerea de rezultate positive şi în cadrul altor activităţi.

Exerciţiile şi jocurile senzoriale măresc capacitatea de perceptive a copiilor, le dezvoltă acuitatea vizuală astfel încât ei pot deveni apţi să perceapă expresivitatea formelor şi culorilor.

Tehnicile de lucru folosite la nivel preşcolar sunt acele elemente de noutate care, introduce în mod progresiv, stârnesc interesul şi curiozitatea faţă de activităţile plastice .

În concluzie, desenul, pictura şi modelajul pot fi utilizate în scop educativ – formative în procesul de educare a personalităţii, în forme adecvate categoriilor de preşcolari.

II. 2 METODE ŞI PROCEDEE FOLOSITE ÎN ACTIVITĂŢILE DE DESEN, PICTURĂ, MODELAJ

Experienţa didactică confirmă faptul că procesul de învăţământ se realizează efectiv prin intermediul metodelor, procedeelor şi mijloacelor de învăţământ.

În activităţile artistico – plastice din grădiniţe se folosesc, în general, următoarele metode :

- Conversaţia
- Demonstraţia
- Exerciţiul
- Explicaţia
- Modelarea
- Observaţia
- Povestirea

Pentru activitatea artistico-plastică, metodele se clasifică după scopul urmărit în :

- Metode de asimilare
- Metode de control
- Metode de stimulare.
-

CONVERSAŢIA

Ca metodă de predare-învăţare, conversaţia este o convorbire sau un dialog ce se desfăşoară între educatoare şi copii, prin care se stimulează şi se dirijează activitatea de învăţare a acestora. Se bazează pe întrebări şi răspunsuri ce se întrepătrund pe cele două axe, pe verticală între educatoare şi copii, pe orizontală, între copiii înşişi.

În cadrul activităţilor artistico-plastice, această metodă este folosită îndeosebi în momentul captării atenţiei, al intuirii materialului, al analizei lucrărilor. De multe ori, educatoarea angajează o scurtă conversaţie cu grupa pentru a preciza acţiunile, operaţiile pe care copiii trebuie să le efectueze într-o activitate. Cu ajutorul conversaţiei se subliniază datele care trebuie reţinute şi

aplicate în activitate. Atunci când e nevoie să se antreneze grupa în observarea atentă a materialului, se recurge la conversaţie. Ea poate folosi şi pentru a cunoaşte impresia pe care o produce asupra copiilor obiectul sau imaginea asupra căreia se poate duce discuţia, gradul de apreciere şi de înţelegere al grupei.

Lucrările de specialitate şi experienţa didactică ne conving că, în conversaţie, formularea întrebărilor şi răspunsurilor trebuie să devină o artă, ca prin ea copilul să fie stimulat în participarea activă la lecţii. De aceea, întrebările trebuie să fie precise, concise ca formă, exprimate correct şi simple. Respectând această cerinţă, copiii le vor reţine cu uşurinţă şi se vor încadra într-un ritm mai vioi de conversaţie. De asemenea, întrebările trebuie să fie formulate în termeni cunoscuţi de copii, să stimuleze gândirea, să ţină seama de particularităţile de vârstă şi individuale ale copiilor, să fie adresate întregii grupe şi să aibă o succesiune logică.

DEMONSTRAŢIA

Constă în prezentarea unor obiecte, procese sau reproduceri, precum şi executarea sau producerea în faţa copiilor a unor acţiuni, fenomene, experienţe etc., în vedera acumulării de informaţii despre ele şi a familiarizării cu executarea corectă a acţiunilor respective.

De menţionat este faptul că demonstraţia se utilizează atât în transmiterea şi asimilarea de cunoştinţe, cât şi în fixarea şi consolidarea acestora. În primul caz, educatoarea arată copiilor cum se tine pensula în mână, cum se aşează şi ordonează acuarelele, paharul cu apă, cum se înmoaie acuarela pentru a obţine culoarea dorită, cum se obţin formele spontane cu aţa etc. în al doilea caz, educatoarea insistă asupra tehnicilr respective până când se fixează şi se consolidează bine cunoştinţele şi deprinderile. Dar ea nu se mulţumeşte numai cu atât, ci îi pune pe copii să execute tehnicile respective, în aşa fel încât ei să poată efectua diferite picture, colaje sau origami fără nici un sprijin. Cu alte cuvinte, educatoarea îi învaţă pe copii să lucreze independent.

Cu cât demonstraţia este mai clară, mai concise, mai uşoară, în ritmul de înţelegere al copiilor şi în raport direct cu particularităţile lor de vârstă şi individuale, cu atât ei vor înţelege mai bine, adică vor conştientiza actul respectiv şi vor executa cu uşurinţă lucrările respective. În utilizarea acestei

metode nu trebuie grabă, ci meticulozitate, claritate deplină în desfăşurarea etapelor demonstraţiei, perseverenţă, răbdare şi tenacitate.

Demonstraţia se face pe mai multe căi :

~ demonstrarea cu ajutorul materialului natural (măr, pară, struguri etc.)

~ demonstrarea cu ajutorul materialului confecţionat (planşe, fotografii, tablouri, scheme sau lucrări confecţionate de copii), pe baza cărora se pot discuta elemente de tehnică; se impune ca materialul figurative cu care se face demonstraţia să fie de calitate, să răspundă tematicii activităţii şi particularităţilor de vârstă;

~ demonstrarea practică făcută de educatoare care reprezintă siguranţă în învingerea unor dificultăţi ce pot apare şi modelul de tehnică urmat.

EXERCIŢIUL

Exerciţiile sunt considerate ca acţiuni motrice sau intelectuale ce se repeat relative identic cu scopul automatizării şi interiorizării unor modalităţi sau zehnici de lucru de natură motrică (manuală) sau mintală.

Exerciţiul reprezintă executarea unei acţiuni în mod conştient şi repetat, cu scopul formării unor deprinderi, obişnuinţe, în scopul creării de bunuri materiale sau culturale. În educaţia artistico-plastică din grădiniţă, exerciţiul ocupă un loc cu totul aparte, fiind însoţit de explicaţiile şi demonstraţiile educatoarei.

Exerciţiile solicit effort fizic şi intellectual, deoarece nici o mişcare a organismului finite umane nu se face la întâmplare, ci cu un control permanent al activităţii nervoase la diferite nivele. Dar pentru efectuarea unor exerciţii, copilul trebuie să dispună de anumite deprinderi, care la început sunt firave, dar pe măsură ce ele se execută devin tot mai riguroase şi copilul începe să lucreze cu multă siguranţă.

Înainte de formarea unei deprinderi, copilul efectuează unele operaţii mai mult pe bază de imitaţie, făcând şi anumite mişcări de prisos, iar alteori ajunge pe căi ocolite la scopul urmărit. De aici decurge rolul educatoarei, care trebuie să-i formeze copilului temeinic deprinderi şi obişnuinţe, pentru realizarea obiectivelor activităţilor de educaţie artistico-plastică din grădiniţă.

Anatalie Chircev şi Ion Radu menţionează că în formarea deprinderilor se întâlnesc cinci etape esenţiale :

- Orientarea şi familiarizarea copilului cu obiectul sau imaginea globală a acţiunii (prin demonstraţie sau explicaţie)
- Învăţarea pe părţi a mişcării de executat, învăţare care este însoţită şi de mişcări inutile, oarecare stângăcie, effort în plus
- Organizarea şi sistematizarea elementelor acţiunii, etapă în care se sesizează erorile, se înlătură eforturile inutile
- Sistematizarea şi integrarea operaţiilor într-o acţiune unitară
- Perfecţionarea deprinderii prin selecţia continua şi eliminarea progresivă a momentelor defectuoase.

Cunoaşterea etapelor de formare a deprinderilor asigură educatoarei dorinţa de a lucre cu copiii mai ales în mânuirea materialelor de lucru şi a instrumentelor pe care ei le utilizează.

Repetarea tuturor mişcărilor sau acţiunilor, în mod conştient, duce la formarea şi perfecţionarea deprinderilor respective. Pe baza ei copilul va reuşi să utilizeze cu abilitate culorile în cadrul unei picturi, asamblarea părţilor component ale unei imagini în cadrul unui colaj, dar şi plierile în cadrul tehnicii origami.

Deprinderile consolidate şi perfecţionate duc la formarea obişnuinţelor, când copilul execută o pictura sau un modelaj dintr-o necesitate interioară. Acest fapt se observă la copii atunci când desenează, pictează, creionează cu foarte mare uşurinţă. În asemenea situaţii, concentrarea atenţiei este numai asupra mesajului pe care doreşte să-l transmită, când imaginaţia creatoare acţionează din plin, fără să se mai gândească cum să ţină pensula sau cum se face îmbinarea culorilor.

Metoda exerciţiului este metoda de bază care foloseşte în pictură, desen sau modelaj cunoştinţele însuşite şi deprinderile formate anterior. Se mai observă că această metodă aparţine cu preponderenţă copilului, deoarece el este Acela care o practică, şi nu educatoarei, rolul ei fiind acela de a-l învăţa cum să picteze şi cum să se perfecţioneze.

EXPLICAŢIA

Prin această metodă se urmăreşte lămurirea şi clarificarea unor noţiuni, principia, legi prin relevarea notelor esenţiale, a legăturilor cauzale dintre obiecte şi fenomene, prin surprinderea genezei şi devenirii lor.

Copilul întâlneşte în universal său numeroase obiecte, plante, evenimente pe care le înţelege mai mult sau mai puţin, dar doreşte să afle cât mai multe despre acestea.

Explicaţia este metoda prin care educatoarea prezintă oral copiilor elemente descriptive ale unui obiect, a unei tehnici de lucru sau a caracteristicilor unei culori în combinaţie cu alta, cu scopul de a clarifica diferite aspect mai puţin cunoscute. Din practică se deduce că explicaţia se adresează mai mult gândirii şi mai puţin activităţii. Dar îndată ce s-a efectuat explicaţia se deschide câmpul activităţii. Este deci o metodă ocazională şi se foloseşte atunci când este nevoie : explicarea unui cuvânt, a structurii unei flori, a folosirii şablonului, a soluţiilor decolorante etc.

Explicaţia este însoţită de demonstraţie de foarte multe ori. Când se foloseşte explicaţia se utilizează material mai frecvent decât atunci când se folosesc alte metode. Dar pentru aceasta se impune ca materialul intuitive să fie selectat cu multă grijă, să vină într-adevăr în sprijinul explicaţiei şi să faciliteze înţelegerea şi clarificarea noţiunilor, a faptelor şi fenomenelor respective. În timpul explicaţiei, educatoarea poate pune întrebări copiilor pentru a-şi da seama dacă şi-au însuşit correct şi conştieint partea expusă până atunci.

MODELAREA

Modelarea este o metodă care are drept scop cercetarea şi studierea obiectelor şi fenomenelor din natură şi societate cu ajutorul modelelor. Modelul este un sistem material sau teoretic care reproduce, la altă scală, structura (elemente şi relaţii dintre ele) unui system pe care ne propunem să-l cunoaştem. Sistemul original, obiect, fenomen sau process real este reprodus cu ajutorul modelului.

Prin urmare, modelul constituie mijlocul principal de dobândire a cunoştinţelor, dar şi de dezvoltare şi afirmare a proceselor psihice. Modelele se întâlnesc pretutindeni : în natură, în ştiinţă, în tehnică, artă, în relaţiile dintre

oameni etc. ele influenţează foarte mult viaţa omului, valorile positive au valori inestimabile asupra formării copilului, iar cele negative frânează permanent activitatea preşcolarului sau îl orientează cu tot ceea ce este în dezacord cu conduit şi civilizaţia din societate.

Copilul are mereu nevoie de modele. El o imită pe mama când efectuează treburi gospodăreşti, pe tata când vine sau pleacă la serviciu, pe fraţi şi surori şi chiar pe cei mai mult sau mai puţin cunoscuţi. Toate aceste modele nu sunt însă cele mai edificatoare pentru copil. De aceea, educatoarea, prin toate acţiunile pe care le întreprinde, trebuie să dea dovadă de multă maleabilitate în selectarea celor mai tipice modele care să influenţeze puternic viaţa copilului. În acest sens, ea trebuie să dispună de numeroase exemple pe care să le dea copiilor atunci când se află la activităţile artistico – plastic. Fără modele expressive, convingătoare, estetice copiii nu vor avea repere pe baza cărora să poată trece cu uşurinţă la acţiune. Oricât ar încerca educatoarea să prezinte numai pe cale orală o demonstraţie sau explicaţie, nu va reuşi să se ridice la nivelul de înţelegere al copiilor, dacă nu le va prezenta şi modelul pe care trebuie să îl execute.

După cum ştim, copilul are o imaginaţie bogată şi o gândire concret-intuitivă şi prin prezentarea modelelor el va reuşi să-şi dezvolte aceste procese psihice. Prezentarea modelului nu impune copilului executarea perfecta a acestuia deoarece prin însăţi structura copilului executarea perfecta a acestuia, el mai adaugă ceva la modelul respective, realizînd lucrarea prin prisma vederii sale.

OBSERVAŢIA

Este metoda prin care se urmăreşte antrenarea copiilor în cunoaşterea nemijlocită a unor obiecte, fenomene, finite etc. la sugestia şi îndemnul educatoarei, copiii urmăresc diferite aspect ale realităţii pentru a-şi întregi astfel informaţii despre ele.

Această metodă este liberă atunci cînd copilul se opreşte asupra unei flori, arbore, insecte etc. ca să-ţi dea seama de frumuseţea lor, de mişcarea lentă a melcului sau cea rapidă a furnicii. El nu dispune de criteria riguroase a observaţiei, pe el îl interesează ceea ce este mai plăcut din mediul înconjurător şi ceea ce pentru el reprezintă o curiozitate.

Din clipa în care copilul intră în grădiniţă, el observă tablourile, mobilierul, plansele etc. educatoarea dirijează observaţiile copiilor insistând, de exemplu, asupra culorii unui tablou, a mesajului transmis prin pictura respectivă. În acest fel, la început va fi făcută observaţia asupra aspectului general al tabloului, a imaginii din primul plan şi apoi a celorlate elemente din planul al doilea sau al treilea. De asemenea, copiii vor fi conduşi să distingă culorile, mărimea imaginilor, raportul dintre acestea, ca în partea finală a observaţiei să fie precizată tema sau subiectul tabloului respectiv.

Pe baza observaţiei îl pregătim pe copil pentru observarea independent, cînd va putea singur să observe o plantă, un animal, un fenomen şi va apela la diverse surse de informaţii pentru a se putea documenta.

POVESTIREA

Este o xpunere orală sub formă de naraţiune sau descriere prin intermediul căreia sunt înfăţişate fapte, evenimente şi întâmplări îndepărtate în spaţiu şi timp, fenomene ale naturii, peisaje geografice etc. pe care copiii nu le pot cunoaşte altfel. Scopul urmărit este de a asigura un cuantum de imagini intuitive şi reprezentări pe baza cărora să poată fi elaborate anumite generalizări.

Povestirea are în vedere prezentarea neîntreruptă a unor întâmplări sau evenimente, cu ajutorul cărora educatoarea urmăreşte transmiterea unui mesaj prin intermediul unui conţinut bogat în idei şi expresii literare, plastic care asigură nu numai concentrarea atenţiei copiilor, ci şi îmbogăţirea vocabularului, crearea unor momente emoţionale, cultivarea sentimentelor morale şi cultivarea unei atitudini corespunzătoare faţă de evenimeltele şi faptele prezentate.

Prin conţinutul său, povestirea contribuie la dezvoltarea imaginaţiei şi creativităţii copiilor. Povestirea trebuie să se desfăţoare în aşa fel încât copiii să-şi imagineze lucrurile, evnimentele, acţiunile şi personajele despre care se vorbeşte.

Pentru aceasta educatoarea procedează la alegerea unor fapte şi întâmplări cu profundă semnificaţie pentru susţinerea ideii pe care intenţionează s-o sublinieze, la folosirea unora cu puternică forţă evocatoare, la introducerea, pe parcursul povestirii, a unui material adecvat (tablouri, documente, magini etc.), crearea unor situaţii-problemă prin întrebări corespunzătoare.

Ea impune anumite condiţii pentru a fi eficientă. În acest sens se cere crearea climatului afectiv, care se poate realiza prin instalarea liniştii şi ordinii perfecte, prin discuţii pregătitoare asupra unor eroi din poveştile cunoscute etc. Povestirea este cu atât mai mult audiată de copii, cu cât se asigură elementul surpriză înainte sau odată cu comunicarea titlului ei, moment foarte important, deoarece contribuie la concentrarea maxima a atenţiei şi la reactualizarea unor cuvinte, expresii, calităţi ale eroilor, acţiuni etc. O condiţie importantă a povestirii este accesibilitatea conţinutului transmis, ceea ce înseamnă că acesta trebuie transmis în termeni şi la nivelul de înţelegere a copiilor.

Referindu-se la povestire, K. D. Uşinski spunea că *“ arta de a povesti în clasă nu se întâlneşte des la profesori nu pentru că aceasta ar fi un dar special al naturii, ci pentru că cere mult exerciţiu . “*

PROBLEMATIZAREA

Constă dintr-o suită de procedee prin care se urmăreşte crearea unor situaţii problemă care antrenează şi oferă copiilor posibilitatea să surprindă diferite relaţii între obiectele şi fenomenele realităţii, între cunoştinţele anterioare şi noile cunoştinţe prin soluţiile pe care ei înşişi, sub îndrumarea educatoarei, le elaborează. Orice situaţie problemă nu este altceva decât un plan de acţiune, care presupune anumite repere mai mult sau mai puţin detaliate privitoare la activitatea şi operaţiile ce urmează a fi efectuate de către copii.

Putem delimita în cadrul acestei metode trei momente succesive :

- Un moment pregătitor sau declanşator, care constă în crearea situaţiei-problemă
- Cazul în care educatoarea creează în mod intenţionat o situaţie-problemă, atrăgând atenţia copiilor asupra ei, pentru ca, în cele din urmă, explicaţiile sale să conducă la indicarea soluţiilor
- Cazul în care educatoarea creează situaţia-problemă, rezolvarea având loc în mod independent de către copii
- Cazul în care copiii înşişi creează situaţia-problemă şi tot ei o rezolvă în mod independent, educatoarea fiind aceea care sugerează şi supraveghează acest proces

- Un moment tensional care se exprimă prin intensitatea contradicţiilor dintre ceea ce se dă spre rezolvare (se solicită) şi cunoştinţele copiilor
- Un moment rezolutiv care urmăreşte nu numi deprinderea soluţiei, ci şi confirmarea ei prin întărire pozitivă sau negative de către educatoare.

II. 3 INSTRUMENTE ŞI MATERIALE SPECIFICE ACTIVITĂŢILOR ARTISTICO-PLASTICE

Unul dintre obiectivele de referinţă ale programei pentru activităţi practice în grădiniţă vizează *capacitatea copilului de a diferenţia materiale, instrumente de lucru şi reguli de utilizare a acestora.*

Strâns corelate cu acesta, alte obiective de rferinţă îi solicit copilului *să recunoască elemente ale limbajului plastic în mediul înconjurător, să desrie tehnici de lucru folosind un limbaj specific etc.*

În activităţile plastice materialele au un rol important pentru că facilitează realizarea imaginii artistice de către copii. Astfel suportul poate fi obişnuita hârtie de desen, cartonl, hârtia colorată, sticla, faianţa, materialul textile etc.

Fiecare instrument acţionează asupra suportului într-un mod diferit.

CREIONUL, primul instrument în temă cu care copilul vine în contact la grădiniţă, este deopotrivă instrument de scris şi colorare.

PENSULA CU VÂRF SUBŢIRE oferă largi posibilităţi de exprimare plastic, se foloseşte de obicei pentru contururi fine. Urmele indică linii de grosimi diferite. Pe o suprafaţă colorată se pot desena linii subţiri sau puncte mici apropiate, de aceeaşi culoare.

PENSULA CU VÂRF LAT se foloseşte pentru acoperirea suprafeţelor mai mari sau pentru trasarea liniilor mai groase. Printr-o gradare de la pensula încărcată de culoare, până la epuizarea cantităţii de culoare, se pot obţine efecte de modelare a culorii.

Pensula cu vârf lat lasă alt duct pe suport, linia sau suprafaţa generată fiind mai viguroasă, mai plină.

Prin tufuire (lovirea suportului cu vârful pensulei) se poate realiza o suprafaţă.

CARIOCA .

Acest instrument grafic poate lăsa urme subţiri şi groase. Prin alăturare dau suprafeţe cromatice intense. Cariocile se pot folosi la desenarea felicitărilor şi a obiectelor festive.

CULORILE.

Colorarea unei suprafeţe se face cu ajutorul culorilor. Culorile pot fi împărţite în trei categorii:

1. De apă (tempera, guaşă. Acuarelă)
2. De ulei
3. Pasteluri.

În grădiniţă se folosesc numai culorile de apă.

TEMPERA , GUAŞA.

Dacă în cazul guaşei culoarea îşi pierde mai puţin strălucirea, la tempera toate tentele se deschid prin uscare. Aceste culori pot fi folosite de către toţi copiii. Se pot obţine cromatici intense, precum şi treceri dinspre alb spre negru. Tempera şi guaşa se întind cu pensula acoperind total suportul ; nu trebuie să se frece suportul (hârtia).

ACUARELA.

În acuarelă pigmentul este diluat în apă. Culoarea are acelaşi ton şi când este uscată, şi când este umedă. Tehnica culorilor umede, transparente, se obţine folosind acuarela, care se dizolvă în apă dând naştere unui lichid colorat. Această soluţie, aplicată pe support, se numete tentă.

Pe hârtia umedă culorile aderă mai uşor şi mai repede. Culorile fuzionează, obţinându-se amestecuri n

CAPITOLUL III

III.1 CREATIVITATEA – CONCEPT, CARACTERISTICI

Noţiunea de **creativitate** – una din cele mai fascinante noţiuni cu care a operat vreodată ştiinţa – este insuficient definite. Această situaţie se explică prin complexitatea procesului creative, ca şi prin diversitatea domeniilor în care se realizează creaţia.

Termenul de creativitate îşi are originea în cuvântul latin " creare " , care înseamnă " a zămisli ", " a făuri ", " a crea ", " a naşte ". Însuşi etimologia cuvântului ne demonstrează că termenul de creativitate defineşte un act dinamic, un proces care se dezvoltă, se desăvârşeşte şi îşi cuprinde atât originea cât şi scopul. Psihologii susţin, în general, că a fi creative înseamnă a crea ceva nou, original, adecvat realităţii. A crea înseamnă a face să existe, a aduce la viaţă, a cauza, a genera, a produce. Creativ este cel care se caracterizează prin originalitate, expresivitate şi este imaginative, generative, deschizător de drumuri, inventive, inovativ.

În timp I s-au dat numeroase definiţii:

" Creativitatea este facultatea de a introduce în lume un lucru oarecare nou . "

(J. L. Moreno, 1950)

" Creativitatea este acel produs care are ca rezultat o o peră personală, acceptată ca utilă sau satisfăcătoare într-un grup social, într-o perioadă anumită de timp . "

(M. Stein, 1962)

" Creativitatea este un complex de însuşiri şi aptitudini psihice care în condiţii favorabile creează produse noi şi de valoare pentru societate . "

(Al. Roşca, 1981)

Termenul de creativitate a fost introdus în psihologie de G. W. Allport pentru a desemna o formaţiune de personalitate. În opinia lui, creativitatea nu poate fi limitată doar la unele dintre categoriile de manifestare a personalităţii, respective la aptitudini (inteligenţă), atitudini sau trăsaturi temperamentale.

Creativ este cel care se caracterizează prin originaliate şi expresivitate, este imaginative, generativ, deschizător de drumuri, inventiv, inovativ etc.

Creativitatea este un concept destul de vag şi oarecum imprecise. O definiţie largă a conceptului de creativitate, cu aplicaţii directe în procesul de

învăţământ, vine din partea unui pedagog şi scriitor Italian, a cărui viaţă şi opera au fost pentru apărarea drepturilor copilăriei şi pentru respectarea acesteia de către şcoală şi de către oamenii ei : “ *Creativitate e sinonim cu gândire divergentă, capabilă adică să rupă schemele experienţei. E < creativă > o minte întotdeauna în lucru, totdeauna pornită să întrebe, să descopere problem unde alţii găsesc răspunsuri satisfăcătoare, nestingherită în situaţiile fluide în care alţii presimt numai pericole, capabilă de judecăţi autonome şi independente, care respinge ceea ce este codificat, care manipulează din nou obiecte şi concept fără să se lae inhibată de conformisme. Toate aceste calităţi se manifestă în procesul creativ*. “ (Rodari, p. 184)

Ca formaţiune psihică deosebit de complexă, creativitatea se caracterizează printr-o multitudine de sensuri : *productivitate, utilitate, eficienţă, valoare, ingeniozitate, noutate, originalitate.*

Conceptul de creativitate este foarte apropiat lingvistic şi semantic de conceptul de *creaţie* , astfel că adesea se operează, în mod nejustificat, substituiri între cele două noţiuni. Diferenţa rezidă în conţinutul celor doi termini, creativitatea constând în producerea de idei noi şi originale, pe când creaţia vizează finalizarea ideii şi transpunerea ei în opera artistică, ştiinţifică, tehnică etc. Creaţia succede procesul creativ.

Creativitatea înseamnă îndrăzneală : tot ceea ce e nou, e incert şi neconformist. Pentru a se avânta în necunoscut, individual trebuie să dispună de acea libertate interioară, de acel sentiment de siguranţă provenit din lumea înconjurătoare.

Învăţământul primar are menirea de a valorifica experienţa acumulată în învăţământul preşcolar , de a o continua şi extinde. Activitatea desfăşurată cu preşcolarii în procesul de învăţămâmt oferă largi prilejuri de cultivare a creativităţii.

Se pune problema : *“ Sunt preşcolarii realmente creative şi inventatori ?” ; “ În ce măsură şi în ce grad se manifestă la ei aceste trăsături ? “*

Un copil îşi exersează spiritual creative şi are un comportament creative atunci când :

- Se implică activ în joc, în procesul de învăţare şi formare
- Gândeşte critic şi are deprinderi de gândire critică

- Are spirit de observaţie bine dezvoltat
- Acţionează în totală libertate în planul alegerilor pe care le face
- Explorează mediul şi descoperă soluţii personale la diferite probleme
- Preferă gândirea divergentă, imaginativă, creativă
- Îşi dezvoltă imaginaţia, originalitatea, inventivitatea, fantezia, creativitatea
- Se descentrează de ceea ce ştie deja
- Problematizează conţinuturile cu care se confruntă şi face descoperiri
- Are încredere în propria valoare, o stimă de sine puternică ce îl motivează întrinsec
- Nu se descurajează în faţa ambiguităţii şi frustării
- Devine responsabil şi autonom în dobândirea noului
- Creează produse intelectuale şi materiale unice, originale.

Nu se poate spune că există o vârstă a creativităţii, deoarece creativitatea manifestă şi copilul preşcolar care strică o jucărie şi încearcă să o reface. În învăţământul preşcolar există multe activităţi şi jocuri care au obiective exprese privind cultivarea creativitaţii.

La vârsta preşcolară, elementele de originalitate, chiar şi atunci când sunt minore faţă de cele de reproducere, exprimă tendinţa de creativitate a copilului care trebuie încurajată. Astfel, simpla colorare a unui desen constituie un act creative. Subiectul capătă consistenţă în desene şi în compoziţii. Încep să se manifeste stilurile şi aptitudinile creatoare pe aceste planuri.

“ Ce se poate face pentru dezvoltarea creativităţii ? “

Trebuie să fim conştienţi că activităţile creatoare corespund şi răspund unor nevoi emoţionale ale copiilor- cea de a realiza şi a se realiza, de a modela şi împlini ca personalitate autonomă. Se pot face multe pentru educarea spiritului creative în grădiniţă. În calea stimulării elanului creator, pe lângă toţi factorii favorizanţi, există numeroase piedici sau obstacole exterioare sau inerente care trebuie cunoscute şi combătute.

Factorii care blochează manifestările creative ale copilului ţin fie de structura particulară lui, fie de factorii culturali, de mediu care acţionează tot prin intermediul celor psihologici şi pot fi : conformismul, o neîncredere de fantezie, accentul exagerat pe competiţie, laudele exagerate, teama de a nu greşi, de a nu se face de râs, graba de a accepta prima idee, descurajarea rapidă, rigiditatea metodică, critica permanenă. Educatoarea trebuie să cunoască temeinic aspectele sensibile ale blocajelor de creativitate pentru a le preveni, iar dacă ele s-au instalat pentru a le putea elimina, în scopul formării unor personalităţi complexe.

NIVELURI ALE CREATIVITĂŢII

Analizând actul creator în evoluţia sa, de la formele cele mai simple şi până la creaţia superioară, Irving A. Taylor (1959) distinge cinci niveluri ale creativităţii :

1. *Creativitatea expresivă*, forma fundamentală a creativităţii, care nu este condiţionată de nici o aptitudine şi e cel mai uşor de surprins în desenele copiilor; caracteristicile principale ale acestui nivel al creativităţii sunt : *spontaneitatea, libertatea de exprimare, independenţa şi originalitatea.* Poate fi stimulate încă din perioada preşcolară prin jocuri de creaţie, desene libere şi povestiri din imaginaţie, apreciindu-i pe copii, însă fără observaţii critice, pentru a nu le frâna spontaneitatea.

2. *Creativitatea productivă,* presupune însuşirea unor deprinderi care permit îmbunătăţirea modalităţilor de exprimare a creaţiei

3. *Creativitatea inventivă,* cea care se valorifică prin invenţii şi descoperiri

4. *Creativitatea inovativă* , în acest caz e vorba de inovaţii, care reprezintă aporturi semnificative şi fundamentale într-un domeniu

5. *Creativitatea emergentă,* nivelul suprem al creativităţii, la care ajung foarte puţini indivizi şi presupune descoperirea unui principiu, a unei idei care să revoluţioneze un întreg domeniu al cunoaşterii.

ETAPE ALE PROCESULUI CREATIV

Cea mai cunoscută analiză a fazelor procesului de creaţie aparţine psihologului Graham Wallas, care sugerează existenţa a patru faze ale procesului creativ :

PREPARAREA – este faza iniţială şi obligatorie a oricărui act de creaţie. Această fază presupune o pregătire intensă şi de lungă durată în legătură cu problem ape care creatorul îşi propune să o resolve

INCUBAŢIA – se petrece în inconştient şi poate fi de lungă durată sau de scurtă durată.

ILUMINAREA (inspiraţia, intuiţia) – este momentul în care soluţia problemei apare brusc în câmpul conştiinţei. Uneori se foloseşte termenul de inspiraţie în loc de iluminare.

VERIFICAREA – este faza finală a procesului de creaţie, în care soluţia găsită este testate, examinată, pentru eliminarea unr posibile erori sau lacune.

Toate aceste stadia trebuie înţelese ca reacţionând şi interferând. Se poate considera că nu sunt stadia, ci procese dinamice, continue.

FACTORII CREATIVITĂŢII :

- FLUENŢA – exprimă rapiditatea şi uşurinţa de a produce, în anumite condiţii, cuvinte, idei, asociaţii, propoziţii sau expresii ;
- FLEXIBILITATEA – exprimă capacitatea de a modifica şi restructura eficient mersul gândirii în situaţii noi, de a găsi soluţii cât mai variate de rezolvare a problemelor, de a opera transferuri, de a renunţa la ipotezele vechi şi de a adopta cu uşurinţă altele noi;
- ORIGINALITATEA - capacitatea de a emite idei noi, soluţii ingenioase, neconvenţionale, neobişnuite;
- SENSIBILITATEA LA PROBLEME – capacitatea de a remarca cu multă uşurinţă fenomenele obişnuite, sesizând prezenţa unor problem acolo unde majoritatea nu le observă;
- REDEFINIREA (restructurarea) – vizează abilitatea de a folosi într-o manieră nouă, neobişnuită, un obiect sau o parte a acestuia.

Foarte multe cercetări s-au orientat către determinarea relaţiilor dintre creativitate şi inteligenţă, iar răspunsurile au fost dintre cele mai diferite: creativitatea este complementară inteligenţei, creativitatea este independentă de inteligenţă, creativitatea se corelează mediu cu inteligenţa. Cercetările actuale au ajuns la concluzia că relaţia creativitate – inteligenţă implică un raport de subordonare a celei de-a doua de către prima , inteligenţa fiind “ un factor esential în cadrul procesului creative dintr-un registru mai larg de factori implicate. “ (Munteanu A.)

Toţi aceşti factori se află într-o strânsă interdependenţă. Efectul îmbinării lor asupra creativităţii diferă de la un individ la altul şi de la un moment la altul al dezvoltării sale. Deci, **creativitatea poate fi educată** şi această educare constă în a acţiona asupra factorilor care concură la exprimarea ei.

METODE DE STIMULARE A CREATIVITĂŢII

Creativitatea constituie una din problemele majore ale contemporaneităţii. Astazi se manifestă o adevărată “ foame “ de creativitate pentru a solutiona marile probleme sociale, economice, culturale, educaţionale ale omenirii.

Nevoia de inovare este esenţială pentru bunul mers al şcolii, al vietii, al vremurilor în care trăim. Creativitatea se educă ,se invata chiar de la gradinita.

Caracterizată prin fantezie, curiozitate, spirit de aventură,varsta prescolaritatii este o perioadă propice stimulării creativităţii. La aceasta vârstă, copiii au curajul să emită opinii personale, să argumenteze şi să găsească soluţii inedited în situaţii diverse, fără teama de a greşi sau de a părea ridicoli, aşa cum s-ar putea întâmpla cu persoanele care au o anumită experienţă de viaţă.

Manifestările creative, mai mult sau mai puţin relevante,existente înaintea intrării copilului în vârsta preşcolarităţii, sunt dirijate şi valorificate într-o anumită măsură în familie şi în grădiniţă, urmând ca în şcoală să se accentueze procesul de depistare, stimulare şi formare a aptitudinilor creatoare la elevi.

Nu se poate vorbi în stadiul preşcolarităţii de existenţa unei creativităţi deosebite a gândirii copilului, ci mai degrabă despre formarea unor premise pentru dezvoltarea ulterioară a creativităţii. Pentru aceasta este nevoie de un mediu stimulativ. Acesta este creat de educatoare / învăţători, ce permit libera exprimare a ideilor, stimulează munca independentă, sunt capabili să stabilească

o relaţie democratică cu copiii. În egală masură, şi dascălul trebuie să înveţe să fie creative în activitatea didactică. Dacă nu face el insuşi dovada creativităţii, îi va fi foarte greu să dezvolte aceasta caracteristică la copii.

Creativitatea este proprie tuturor copiilor, în limitele dezvoltării normale. Fiecare copil dispune de un potenţial creativ, respective de anumite trăsături sau însuşiri favorizante actului creator. Importanţa mediului ambiental este esenţială pentru stimularea creativităţii.

Voi descrie în continuare câteva **metode de stimulare a creativităţii** aplicată în cadrul activităţilor de educaţie plastică, cu scopul dezinhibării copiilor în abordarea spaţiului plastic şi în exprimarea plastic liberă, neconvenţională.

1. **Metoda punctelor unite cu linii**

Aceasta metodă constă în descoperirea de către copii a unor elemente concrete din realitatea sistemului nostrum de referinţă, dintr-o multitudine de forme aleatoare obţinute la intersectarea unei reţele de linii generate de unirea mai multor puncte dispuse la întâmplpare în spatiul plastic.

Metoda are ca scop dezvoltarea memorie vizuale, dezvoltarea capacităţii de concentrare, dezvoltarea gândirii divergente, dezvoltarea capacităţii copilului de a se adapta la situaţii plastice noi.

2. **Metoda petelor întâmplătoare**

Aceasta metodă constă în găsirea de către copii a unor elemente concrete din realitate, dintr-o mulţime de forme aleator obţinute prin fuzionarea culorilor juxtapuse dispuse în spaţiul plastic.

Aceasta metodă dezvoltă capacitatea de imaginare, de realizare a diferitelor analogii, originalitatea, cultivă puterea de a combina liber, solicită imaginaţia, gândirea divergentă, şi-l antrenează pe copil să “ vadă şi cu mintea “.

3. **Metoda ochilor închişi**

Prin aceasta metodă copiii trebuie să continue suprapunerile şi între-tăieturile obţinute prin desenarea câtorva elemente figurative cu ochii închişi.

Aceasta metodă stimulează imaginaţia creatoare, fantezia copiilor, capacitatea de adaptare.

4. **<u>Metoda deplasării planşelor</u>**

Aceasta metodă constă în deplasarea planşelor ritmic, la interval scurte, regulate de timp (3' - 5'), fiecare copil dând planşa colegului său din spate sau de lângă el. Acest lucru se repeta până cand planşa revine la copilul de la care a aplecat, acesta urmând să o finalizeze. Aceasta metodă cultivă solidaritatea, altruismul, reglează comunicarea şi în general elimină individualismul.

Scopul metodei este de a cultiva propria initiative şi curajul. Totodată metoda antrenează tot colectivul de copii, dezvoltă gândirea divergentă, flexibilitatea, capacitatea de a face conexiuni în situaţii inedite.

5. **<u>Metoda “spălării “ planşelor</u>**

Aceasta metodă constă în “ spălarea “ planşelor cu apă după realizarea lucrărilor plastic cu o anumită temă data sau liberă. Elemental surpriză constă în ultimul pas al metodei, atunci cand, în urma “ spălării “, prin fuzionarea culorilor, îmbinările rezultate dau planşei o notă de spontaneitate, pe care nu o pot oferi lucrarile clasice. Toţi copiii pot gusta din plin bucuria creaţie, pentru că aceasta metodă nu dezvoltă numai originalitatea şi spiritual creator, ci asigură şi trăirile imense ale momentului creator.

6. **<u>Metoda “ plin – gol “</u>**

Prin aceasta metodă copiii desenează sau pictează, după obiecte expuse sau din imaginaţie, câteva elemente ce se impun ca plin în compoziţie. Apoi se cere să se modifice compoziţia în aşa fel încât plinul să devină gol, iar golul să devină plin (negativul). Aceasta metodă dezvoltă spiritul de observaţie,

punctualitatea, iniţiativa, simţul compoziţional, acuitatea vizuală, sensibilitatea cromatică, atenţia.

7. **<u>Metoda rotirii planşei în jurul centrului ei</u>**

Aceasta metodă constă în descoperirea unei lumi fantastice, a unei atmosphere de basm prin rotirea planşei în jurul centrului ei şi continuarea desenării (picturii) subiectului dar fără să se ţină seama de o poziţie bine determinate a planşei. Rezultă o lume “ absurdă “, iraţională, dar fascinantă şi poetică.

Metoda este una dintre cele mai atractive pentru copii dezvoltînd fantezia, imaginaţia, spiritul creativ, spiritul de observaţie, gândirea creatoare şi capacitatea de a face conexiuni în situaţii inedite.

8. **<u>Metoda ieşirii din “ Eu “</u>**

Este o metodă complexă care presupune mai multă concentrare şi poate fi folosită şi la alte activităţi. Aceasta metodă individuală constă în a cere copilului să se imagineze ceva anume (furnică, pisică, floare) din lumea înconjurătoare şi să descrie plastic lumea aşa cum o vede de la nivelul noii identităţi.

Metoda dezvoltă percepţia sensibilă, acuitatea vizuală, spiritul de observaţie, imaginaţia prin încercarea de a se transpune în altceva decât fiinţa umană.

9. **<u>Metoda ‘ forţei care acţionează “</u>**

Această metodă presupune realizarea unor modificări evidente în forma obiectelor cunoscute, modifică rezultate în urma presupunerii că asupra lor ar fi acţionat o forţă exterioară sau interioară de o anumită putere.

Metoda solicită capacitatea de improvizare, fantezia, creativitatea, memoria vizuală şi educă disciplina de lucru.

10. **<u>Metoda oglinzilor</u>**

Este o metodă prin care, pornind de la o formă desenată sau un fragment al acesteia, se ajunge la forme noi, simetrice. Pentru realizarea metodei avem nevoie de una sau mai multe oglinzi. Oglinda se aşează perpendicular pe planşa de desen la marginea unei forme pe care o dublează simetric. Se desenează sau se pictează din nou forme pe hârtie şi lipită de ea, forma inversă din oglindă.

Aceasta metodă îi iniţiază pe copii în noţiunile de geometrie pe care le vor învăţa în clasele mai mari, se dezvoltă spiritul de observaţie, imaginaţia, capacitatea de concentrare.

11. <u>Metoda descompunerii şi aglutinării cu alte elemente</u>

În abordarea acestei metode se porneşte de la descompunerea unor elemente (fiinţe, obiecte, lucrări etc.) în mai multe părţi component. Apoi, aceste părţi, sau o parte din ele se recompun pe rând, cu alte elemente cât mai diferite.

Pe lângă stimularea creativităţii, aceasta metodă are ca scop dezvoltarea imaginaţiei creatoare, a capacităţii de concentrare, a memoriei vizuale, dezvoltă simţul compoziţional şi capacitatea de a face conexiuni în situaţii inedite.

12. <u>Antropomorfizare</u>

Aceasta metodă constă în conferirea de trăsături umane unor elemente din spaţiul înconjurător. Prin aceasta metodă urmărim descoperirea de sensuri noi desprinse din conţinuturile deja cunoscute, copilul fiind ghidat să descopere cu ochiul şi cu mintea noile feţe ale realităţii şi să confere acesteia o identitate nouă.

13. <u>Umanizare antropomorfă (personificarea)</u>

Aceasta metodă se referă la alcătuirea şi redarea prin desen a figurii umane asociind detaliilor anatomice elemente diverse. Metoda are ca scop dezvoltarea imaginaţiei, a percepţiei sensibile, acuităţii vizuale, spiritului de observaţie, a gândirii creatoare.

14. Desenarea figurii umane din figure geometrice

Aceasta metodă constă în desenarea omului folosind figure geometrice. Metoda ajută la dezvoltarea imaginaţiei, spiritului de observaţie, a gândirii creatoare.

15. Tehnica tratării cu ceară

Este o tehnică care impune un element surpiză – folosirea unei lumânări aprinse. Tehnica constă în obţinerea unor forme prin folosirea unei lumânări aprinse care se ţine aplicată, astfel încât din ea să picure pe hârtie, picături de ceară topită.

Aceasta tehnică desprinde copilul de automatisme, rutine, acţiuni didactice obişnuite şi încorporează elementele libertăţii şi creativităţii. Totodată dezvoltă imaginaţia, percepţiile şi sentimentele estetice, gustul pentru frumos.

16. Tehnica decolorării cu pic

Pentru realizarea acestei tehnici se acoperă supraţa unei foi de bloc cu cerneală sau tempera de culoare închisă. Aceasta tehnică are un mare efect de spontaneitate şi de prospeţime, oferă copilului posibilitatea de exprimare rapidă a unei idei sau atitudini.

17. Tehnica pointilistică

Aceasta tehnică are un mare impact asupra potenţialului creativ al copiilor. Tehnica constă în realizarea unor desene folosind numai puncte, de diferite mărimi, culori şi valori tonale. Este foarte eficientă deoarece antrenează în mod special imaginaţia creatoare, solicită permanent operaţiile gândirii, precum şi calităţile ei: lărgirea orizontului gândirii, rapiditatea, flexibilitatea, mobilitatea gândirii, divergenţa gândirii.

18. Tehnica folosirii liniei

Aceasta tehnică dezvoltă potenţialul creativ al copiilor. Prin tehnica folosirii liniei se realizează compoziţii numai din linii. Un rol important în realizarea acestei teme îl au exerciţiile – joc de trasare a unor linii şi grupuri de linii; exerciţiile-joc prin juxtapunere de linii curbe de aceeaşi grosime, de grosimi diferite, au în sensuri diferite, sau în acelaşi sens.

Aceasta tehnică le îmbogăţeşte şi consolidează cunoştinţele geometrice, le dezvoltă într-o mare măsură imaginaţia creatoare, fantezia, percepţiile şi sentimentele estetice.

19. **Tehnica modulării**

Aceasta tehnică presupune repetarea unui element " modul " după o anumită regulă. Se poate modifica poziţia, culoarea, mărimea, spaţiul, valoarea tonală, dar nu identitatea elementului modul.

Tehnica modulării este o metodă de mare utilitate în crearea ritmului compoziţional şi în pictura aplicată, în scopul dezvoltării expresivităţii cromatice a unei suprafeţe colorate. Tehnica asigură şi realizează coordonarea oculo – motorie, dezvoltarea sensibilităţii cromatice, a spiritului de observaţie, diferenţierea formelor, a proporţiilor, orientarea spaţială.

Prin metodele propuse în lucrari, pe lângă faptul că nu se renunţă la dezvoltarea abilităţilor manual, sunt antrenate, solicitate şi dezvoltate instanţele psihice implicate în creativitate: fluiditatea şi flexibilitatea gândirii, gândirea analogică şi în mod deosebit *imaginaţia creatoare* .

Creativitatea se învaţă de cand începi să o descoperi şi apoi toată viaţa. Când ai descoperit-o îi simţi gustul şi ai nevoie de ea ca de aer. Preşcolarul care are un comportament creativ se implică active în procesul instructive-educativ din grădiniţă, gândeşte critic, are spirit de observaţie dezvoltat, descoperă soluţii personale la diferite probleme, are gândirea divergentă, imaginativă, eleborează produse intelectuale şi materiale originale.

III.2 STIMULAREA CREATIVITĂŢII COPIILOR ÎN CADRUL ACTIVITĂŢILOR ARTISTICO - PLASTICE

Preşcolaritatea este apreciată ca vârsta ce cuprinde cea mai importantă experienţă educaţională în viaţa unei persoane; pe parcursul ei înregistrăm ritmurile cele mai pregnante în dezcvoltarea individualităţii umane şi unele dintre cele mai semnificative achiziţii ce vor avea ecouri evidente pentru etapele ulterioare ale dezvoltării sale. De aceea, nu putem face abstracţie de una din dimensiunile esenţiale pentru întreaga dezvoltarea şi afirmare a personalităţii – creativitatea.

Problema dezvoltării creativităţii s-a pus cu câteva decenii în urmă, în special în cadrul pedagogiei şi psihologiei. S-au făcut cercetări şi s-a studiat dezvoltarea creativităţii mai mult pentru ciclurile primar, gimnazial şi mai puţin pentru cel preşcolar; însă, procesul instructiv-educativ din grădiniţă, prin conţinuturile sale, satisfice şi dezvoltă curiozitatea copiilor, dorinţa de investigaţie, de explicaţie. Tocmai prin aceasta, conţinutul acestui process este un mijloc foarte important de activare şi dezvoltarea, de stimulare permanent a potenţialului creativ. Toate domeniile de activitate, începând cu jocul liber şi terminând cu educaţia fizică constituie tot atâtea căi de stimulare a creativităţii.

În educarea acesteia există numeroase disponibilităţi psihice şi cognitive ale copilului : nevoia de lărgire a experienţei cognitive, curiozitatea, interesul pentru cunoaştere, dezvoltarea competenţelor lingvistice, constituirea formelor voluntare ale unor procese psihice, câştigarea de abilităţi, apariţia competitivităţii, ca factor catalizator al tuturor activităţilor desfăşurate şi ca expresie a creşterii implicării în colectiv.

. Dacă la vârste mai mari creativitatea poate şi trebuie exersată, dezvoltarea ei sistematică la vârsta primei copilării pare să fie de o importanţă vitală, pentru menţinerea potenţialului creative existent şi al evoluţiei sale, cultivarea creativităţii infantile constituind premise pentru afirmarea creativităţii la vârsta maturităţii. Îngrădind spiritul de independent, de investigaţie şi de căutare a soluţiilor noi, tendinţa afirmării de sine manifestată la aceasta vârstă se ajunge la o limitare irecuperabilă.

Valorificarea potenţialului creator existent la vârsta preşcolară trebuie să fie un deziderat comun tuturor acţiunilor instructive educative desfăşurate în grădiniţă.

Desenul infantil este considerat de multi autori ca un mijloc eficace de evaluare a nivelului general de inteligenţă al copiilor. El oglindeste gradul de dezvoltarea a capacităţii de a desprinde esenţialul, relaţiile cauzale, studiul

evolutiv al spiritului de observaţie. Alţii accentuează faptul că imaginile, în general, reprezintă un sistem de “ informare- comunicare “ adecvat vârstei copilului preşcolar, care, în acelaşi timp, satisfice nevoia de joc şi acţiune. Dar mai mult ca aceasta, desenele şi picturile copiilor se pot aprecia deseori ca rezultatul unui adevărat act creator.

Unii cercetători au tras concluzii interesante din punct de vedere al dezvoltarii creativitatii primare : o parte dintre copii preferă reprezentarea unor obiecte distincte, unice în lucrarile lor, pe care apoi le îmbogăţesc cu tot felul de detalii. Aceştia exersează în redarea exacta a formelor, a elementelor componente, a culorilor, a decoraţiunilor şi contrastelor. În acelaşi timp, o altă categorie de copii, de aceeaşi vârstă, înclină spre reprezentarea unor întâmplări în desfăşurarea lor, completându-şi cu placere lucrarile cu explicaţii verbale “ suplimentare “, preocupările lor în acest sens semănând mai mult cu un fel de joc cu creionul şi hârtia. Desenele sunt executate din linii sigure, într-un ritm alert, iar calităţile lor deosebita constau în orientarea în spaţiu şi redarea mişcării.

Este evident faptul că ambele tipuri de copii pot fi consideraţi “ creatori”, lucrările lor diferenţiindu-se sub raportul manifestării preponderente a factorilor creativi. Lucrările din prima categorie permit o cotă ridicată a factorului “ elaborare” şi “ fluiditate“ , în timp ce celelalte se evidenţiază sub raportul originalităţii. Există copii sensibili la culori, care tind să reprezinte realitatea în pete de culori şi preferă pictura, în timp ce alţii scot în relief formele, contururile obiectelor.

Începand de la vârsta de 3-4 ani trebuie să-i deprindem pe copii cu exprimarea pe plan grafic şi nu numai verbal, a tot cea ce a văzut şi l-a impresionat mai adânc. Pictura, dactilo-pictura este la îndemâna copilului în aceasta fază şi el trebuie învăţat cum să diferenţieze şi să folosească adecvat cele 4-5 culori pe care i le punem la dispoziţie.

Vârsta preşcolară prezintă o serie de premise favorizante pentru stimularea potenţialului creativ. În ceea ce priveşte creativitatea manifestată în grafic – figurală a copiilor de aceasta vârstă se poate demonstra uşor faptul că nu numai acei copii încorporează un mesaj original sau o soluţie inedită în desene *care au în anturajul lor adulţi sensibili şi care promovează aceasta formă de auto-expresie.*

În contextul mijloacelor de stimulare a creativităţii generale şi a celei artistico-plastice, *arta* este un mijloc esenţial, fără a fi, însă, singurul. În studiul creativităţii s-a emis ideea că personalitatea creativă se caracterizează prin anumite trăsături comune, iar procesul creaţiei este identic în artă şi în ştiinţa. Tot ce există în jurul nostru se prezintă ca un univers de semne care ne comunică ceva din ceea ce le este propriu: culoare, formă, sunet, lucrările devenind reale pentru cei ce le percep, le simt şi le descoperă.

Activităţile artistico-plastice oferă copilului veritabile limbaje de exprimare a sinelui, a trărilor şi impresiilor puternice provocate de realitatea înconjurătoare. Arta reprezintă astfel un mijloc preţios de comunicare la o vârstă la care abilităţile verbale sunt încă limitate.

Educaţia plastică din grădiniţă se referă la achiziţia unor deprinderi instrumentale şi tehnici de expresie plastic prin desen, pictură, modelaj, dar şi la dezvoltarea capacităţii de perceptive a realităţii înconjurătoare. Efectele formative pe termen lung ale acestor achiziţii determină dezvoltarea sensibilităţii estetice, a expresivităţii şi creativităţii, activizează funcţiile cognitive. În grădiniţă, aceasta trebuie să înceapă de la experienţe de observare a formelor, culorilor, şi mişcării. Este important ca activitatea în sine să se desfăşoare într-un mediu stimulativ, care să invite la observarea, aprecierea, redarea creativă a realului, la acumularea de impresii privind realitatea înconjurătoare, la dezvoltarea sensibilităţii faţă de variatele ei forme de obiectivitate.

Prin activităţile din grădiniţă copiii au posibilitatea de a-şi valorifica talentele şi interesele pentru un anumit domeniu. Ei îşi pot investi o parte din timpul petrecut în grădiniţă pentru a-şi dezvolta abilităţile pe care le posedă, sub îndrumarea atentă a educatoarei, sub diferite forme. Rolul educatoarei este de a favoriză în fiecare copil capacităţi şi aptitudini creative drept component structurale ale personalităţii acestuia, în procesul lui de formare şi dezvoltarea.

Manifestarea potenţialului de creativitate trebuie să înceapă cu iniţierea copilului în stăpânirea elementelor de limbaj plastic, în dezvoltarea spiritului de observaţie, în dezvoltarea imaginaţiei şi cu stimularea formelor de expresie potrivit disponibilităţilor de vârstă şi de temperament.

Limbajul plastic este cel care îl atrage cel mai mult pe copil şi îl ajută să-şi exprime trăirile, nedumeririle şi modul în care percepe realitatea.eventualele reţineri ale copilului aflat în faţa foii de hârtie provin din neştiinţa folosirii instrumentelor artei plastice. Instrumentarea copilului cu principalele elemente

ale limbajului plastic îl va conduce spre dezvoltarea unor acţiuni ce dau la iveală aptitudini artistice, *creativitatea* (ce poate fi asemuită unor nevoi biologice generale, comună tuturor) sau *creaţia* (care este marea pasiune pentru artă, o înzestrare de excepţie).

Elementele de limbaj plastic: punctul, linia, forma spontană, îmbinate prin diferite tehnici ale artei plastic sunt suportul pe care copilul îşi poate clădi conduit creativă. Interesul copiilor pentru activitate şi pofta de creaţie pot fi stimulate prin :

- Utilizarea unor materiale diverse pentru lucru (creioane colorate, carioca, acuarele, ştampile, şabloane etc.)
- Utilizarea unor materiale cu caracter ajutător (siluete decupate, faianţă, lucrari partial începute, coli de hârtie de culori şi dimensiuni diferite, tăviţe de carton, sticlă)
- Utilizarea unor tehnici special (dactilo-pictură, tehnica ştampilei, tratarea suprafeţelor cu ceară, tehnica stropirii, a scurgerii, a suflării cu paiul, pictura cu mâinile, pictura murală etc.)

Familiarizarea copiilor cu unele tehnici noi de lucru le măreşte curiozitatea şi imprimă activităţilor artistico-plastice un caracter atractiv şi creative. Cunoaşterea limbajului şi a tehnicilor de lucru de către copii duce la dezvoltarea creativităţii în realizarea ideilor în forme artistice variate.

Preşcolarii îndrăgesc activităţile de pictura, le execută cu placere deosebită ele fiind un bun prilej de stimulare a creativităţii. Este necesar ca educatoarea să se aplece cu mai multă atenţie asupra " produselor activităţii creatoare" şi să le aprecieze aşa cum merită. Cunoaşterea abilităţilor şi a intereselor copiilor conduce spre orientarea lor către acele activităţi care să le permit ca aceste abilităţi, prin exerciţiu, să devină aptitudini.

Indiferent de modul de desfasurare : frontal, pe grupe sau individual, cea ce este de reţinut este idea ca toţi copiii să-şi exercite preferinţele, sa fie stimulati, să le pună la îndemână diferite materiale, să organizeze copiii pe grupuri cu aceleaşi preferinţe. Tratând diferenţiat copiii în activităţile plastice putem descoperi valori individuale.

Schimbările din învăţământ, care au început să se vadă în ultimii ani, au determinat modificări şi în învăţământul preşcolar. Aceasta constituie o evoluţie

vizibilă spre o concepţie educaţională modernă a copilului şi spre desprinderea de automatismul, rutina, acţiuni didactice impuse, noua viziune încorporând elementele libertăţii şi creativităţii.

Prin tehnica modelajului copiii construiesc ceea ce au perceput, au gândit şi au imaginat, într-o nouă dimensiune spaţială. Ei observă forme din natură, apoi extrag cea ce este characteristic şi expresiv, simţind frumosul şi producându-l în lucrarile lor. Modelajul contribuie în cea mai mare măsură la formarea gândirii spaţiale.Materialul pentru modelare poate fi plastilina ,argila,lutul.Fiecare material are avantajele lui. .

Stimularea curiozităţii copiilor şi deschiderea drumurilor spre creaţie, spre explorarea ideilor originale se poate face încurajându-i să folosească procedee cât mai variate şi stimulându-le creativitatea prin variante diferite : " Poţi să faci şi tu la fel?" , " Încearcă şi modelul acesta" , " Poţi îmbina şi alte culori ?"

Utilizarea unor metode, tehnici şi procedee care le oferă copiilor posibilitatea unei concentrări integrale a potenţialului lor intellectual şi creative în activităţile de cunoaştere, le oferă ipoteza unei educaţii cu caracter "divergent", care le lasă posibilitatea de a se exprima "spontan", de a descoperi şi produce noul, originalul, într-o gândirea creativă, rapidă, critică, şi eficientă.

Stimularea activităţii initiate cu copiii poate fi un mijloc pentru :

- ✓ Dezvoltarea gândirii creatoare şi fixarea unor cunoştinţe, deoarece am observat că trebuie să îmbogăţesc reprezentările copiilor despre mediul înconjurător prin toate tipurile de activităţi desfăşurate, continuând acest proces de cunoaştere în cadrul plimbărilor când copiii pot vedea elementele reale ale mediului înconjurător, forme şi culori adecvate mediului vizitat
- ✓ Copiii se familiarizează cu noţiuni ca: tablou, expoziţie, expoziţie concurs, expoziţie cu vânzare, opera de artă
- ✓ Copiii trăiesc individual frumuseţea tabloului lucrat de el sau alţi copii şi se familiarizează cu compoziţia, percep relaţia Dintre forme, culori, dimensiuni şi pot exprima gânduri şi sentimente personale

- ✓ Oferă copiilor posibilităţi pentru completarea cunoştinţelor acestora, încurajează aptitudini şi le dezvoltă personalitatea creativă şi de cooperare

Prin activităţile din grădiniţă le oferim copiilor posibilitatea de a-şi valorifica talentele şi interesele pentru un anumit domeniu. Rolul educatoarei este de a favoriza în fiecare copil capacităţi şi aptitudini creative drept component structurale ale personalităţii acestuia, în procesul lui de formare şi dezvoltare.

Prin contactul nemijlocit al copiilor cu activităţile desfăşurate se sporeste eficienţa demesului educational, dat fiind marea disponibilitate a celor mici de a descoperi şi asimila tot cea ce stârneşte curiozitatea lor vie, finalitatea constând în dobândirea unor comportamente : de a fi mai buni, mai sensibili faţă de ambient, mai plini de solicitudine, de a acţiona mai disciplinat, mai responsabil, mai plini de initiative şi mai prompţi în respectarea unor norme şi reguli ale actului creativ.

Se poate influenţa potenţialul creativ al copiilor nu numai prin conţinutul activităţilor, strategiilor folosite sau cadrul stimulativ, ci, mai ales, prin atitudine creativă a educatoarei (interese cognitive şi devotement pentru profesie, atitudine anti-rutinieră, receptivitatea pentru nou, cultivarea consecventă a originalităţii, etc)

III.3. EDUCAŢIA PLASTICĂ – MIJLOC DE STIMULARE A POTENŢIALULUI CREATIV AL PREŞCOLARILOR

Prin conţinuturile pe care le utilizează,activitatea plastica satisfice şi dezvoltă curiozitatea copilului, nevoia de descoperire şi exprimare cu ajutorul elementelor de limbaj plastic. Fata de celelalte activitatii, cea plastica constituie cadrul şi mijlocul de activare şi stimulare a potenţialului creative. Culorile, formele plastic şi liniile sunt mijloace de exprimare şi de exteriorizare a problemelor preşcolarului.

. Pe măsură ce se maturizează, se observă cum se dezvoltă şi se stucturează propria-i personalitate, devine din ce în ce mai independent, are propriul său bagaj de cunoştinţe, atitudini, aptitudini, valori şi credinţe.

Modelatoarea copilului este educatoarea ,rolul ei fiind să-i descopere sensibilitatea şi abilitatea artistică, prin activităţi specifice ce se desfăşoară în grădiniţă; învăţătoarea îl preia, îi dezvoltă şi cultivă mai departe aceste sensibilităţii şi abilităţi artistice.

In programa obligatorie educatia estetica are ca obiectiv principal educarea copiilor în sensul deprinderilor specific artelor plastic, educarea simţului formelor, a culorilor, a armonizării acestora, organizarea spaţiului plastic, educarea simţului artistic, deprinderea diferitelor modalităţi de expresie , utilizarea unor materiale neconvenţionale, realizarea şi confecţionarea unor obiecte de décor etc.

. Consider că manifestarea potenţialului de creativitate trebuie să înceapă cu iniţierea copilului în stăpânirea elementelor de limbaj plastic, în dezvoltarea spiritului de observaţie, în dezvoltarea imaginaţiei şi stimularea formelor de expresie potrivit disponibilităţilor de vârstă şi temperament.

Dezvoltarea predispoziţiilor creatoare la vârstele copilăriei este favorabilă începerii unui antrenament prin exerciţii care să urmărească atingerea factorilor intelectuali ai creativităţii: flexibilitatea, fluiditatea, originalitatea, eleborarea, sensibilitatea, intuiţia etc., care să determine un comportament imaginativ creativ.

Interesul nostru ca educatoare este acela de a lăsa copiii să se exprime liber, să-şi exprime grafic experienţa personală potrivit nivelului lor de dezvoltare.

Condiţia esenţială în exercitarea actului educational este cunoasterea copilului. De aceea am considerat că evaluarea iniţială este foarte importantă în descoperirea aptitudinilor pe care le au copiii în exprimarea plastică.

În cadrul unui proiect de parteneriat educational realizat împreună cu Şcoala Nr. 8 Focşani în anul şcolar 2013-2014, am organizat cu şcolarii de la clasa I activităţi comune de educaţie plastica.

La inceputul derulării proiectului am aplicat testul: **“ Clasa mea “** şi am observat că este absolut observabilă diferenţa dintre lucrările copiilor de grădiniţă şi lucrarile şcolarilor în clasa I. clasele şcolarilor sunt mult mai bogate în culori şi modele spre deosebire de cele ale preşcolarilor unde formele par a se uni într-un tot. Spiritul de observaţie se dezvoltă pe măsură cu vârsta, lucrările şcolarilor ilustrând mai bine realitatea cerută .

Am observat că atât şcolarii cât şi preşcolarii sunt mânaţi de laturi afectivă, de cea ce îşi doresc şi nu neapărat de realitate.

Deşi mulţi dintre copii locuiesc la bloc, au desenat case cu curţi şi grădini, de unde dorinţa lor pentru locuri de joacă şi spaţiu. Este foarte interesant de observat locul unde plasează uşile, ferestrele, toate acestea sunt expresie a felului în care ei percep realitatea.

Au urmat şi alte activităţi în care copiii au aplicat diverse tehnici de lucru, rezultatele fiind lucrări deosebite dar şi diferite de la un copil la altul.

Rezultatele obţinute au reprezentat lucrari reuşite din punct de vedere artistic.

Finalitatea fiecărei ore de educaţie plastic a fost încununată de realizarea unei mici expoziţii, utilizând metoda **turul galeriei .** Copiii, preşcolari şi şcolari, sunt capabili de performaţe creatoare superioare, atunci cand învăţarea este de tip creativ şi climatul educativ stimulează spontaneitatea creatoare a copiilor.

Concluzii :

- Exerciţiile de creativitate au adus la schimbarea comportamentului copiilor prin trecerea de la acţiunea de imitare, la acţiunea de efort şi elaborări personale;
- S-a realizat conştientizarea de către copii a propriului potenţial creativ
- Disponibilităţile creative ale preşcolarilor şi şcolarilor, dovedite în cadrul antrenamentului creativ, devin o persoană a dezvoltării creativităţii plastic, dacă sunt valorificate în continuare în lecţiile de educaţie plastică.

III.4. ROLUL ARTEI PLASTICE ÎN DEZVOLTAREA CAPACITĂŢILOR CREATIVE

Activităţile incluse în domeniul “ educaţie estetică “ (educaţie plastic şi educaţie muzicală), constituie cadrul şi mijlocul cel mai generos de activare şi stimulare a potenţialului creativ. Arta îl pregăteşte pe copil să trăiască în frumuseţe, în armonie, să respecte frumosul şi să vibreze în faţa lui. Cuvintele,

sunetele, gesturile, culorile, formele plastice sunt mijloace de exprimare, de exteriorizare a dorinţelor, a aşteptărilor, relaţiilor cu ceilalţi, a problemelor. Mijloacele artei devin pentru copil unelte autentice de rezolvare curajoasă şi cu ştiinţa a problemelor de echilibrare, de armonizare, de modelare a spaţiului în care trăieşte şi se joacă, de automodelare.

Sensibilitatea senzorială, dar şi cea artistică şi delicateţea comportamentală se dezvolta prin arta. Sensibilitatea artistică se construieşte pe baza afectivităţii, intuiţiei şi fanteziei, în funcţie de măiestria educativă a adultului şi de caracteristicile mediului în care se formează. Dintre limbajele artei, limbajul plastic este cel mai apropiat preşcolarului. Acest limbaj are misiunea de a echilibra şi de a armoniza relaţiile copilului cu natura, cu sine.

Adultul are un rol important: de încurajare, de sensibilizare a copilului în faţa frumosului, de instrumentare a acestuia cu limbajul şi operaţiile specifice artei plastice. Procedând astfel şi dovendind empatie şi respect necondiţionat, adultul îl ajută cu adevărat pe copil să se autodescopere, să se armonizeze cu sine, să se descopere şi să resolve probleme de compoziţie şi de tehnologie artisitcă. Cunoscând limbajul artei plastic, precum şi particularităţile individuale, educatoarea poate acţiona stimulativ în vederea dezvoltării potenţialului creative al copilului.

Se impune cu obligativitate descoperirea şi exersarea predispoziţiilor artisitce care sunt aproape generale :

- *Simţul culorii,* actualizat treptat în prezenţa atributelor cromatice ale naturii (culori calde, culori reci, pete fuzionate, pete vibrate, pete plate) se manifestă la toţi copiii; la cei real dotaţi se manifestă printr-o voluptate ieşită din comun pentru culori în acorduri strălucitoare, neaşteptate;
- *Simţul formei* se manifestă prin pornirea lăuntrică de a aprecia mental sau cercetând cu mâna înainte de a o fixa pe hârtie
- *Simţul ritmului* are o nuanţă de echilibru fizico-comportamentală, dar şi de armonie; se manifestă prin respingerea energetică a uniformităţii, ritmul liniilor, culorilor, formelor va devein şi reflecta ritmul demersurilor psihice.

Preşcolarul elaborează plastic cu o plăcere imensă. Lucrând cu pensula sau cu creioane colorate, manifestă o atitudine de uimire în faţa propriilor produse. Este preludiul viitoarei conduite creative. Adultul îl va instrumenta pe

copil cu principalele elemente de limbaj plastic şi îl va stimula să le reproducă, să le transforme(prin modificări, disocieri, omisiuni, deformări, alungiri, exagerări), să le asocieze (prin juxtapunere, multiplicări, asamblări, suprapuneri).

Aceste **elemente** sunt :

- *Punctul plastic, static sau dinamic*, pe care preșcolarul îl va multiplica, supradimensiona, antrena în mișcare, va opera cu punctele pe care le va concentra sau risipi, distribui egal sau inegal ;
- *Forma plastic spontană* (creată prin scurgere, stropire, pulverizare) sau elaborată (prin analiza, asamblarea formelor naturale); aceste forme plastice vor fi supuse descompunerii, amplificării, combinării unor elemente ale întregului ;
- *Culorile* sunt supuse operațiilor de amestecare, juxtapunere, contrastare (contrastul culorii în sine, contrastul complementar, contrastul simultan, contrastul de cantitate)
- *Linia* – preşcolarul învață să exprime prin linie energie, mișcare, spațialitate, să separe dar să și unifice
- *Compoziția plastică* rezultată din armoniarea relațiilor dintre elementele compoziționale
- *Spațiul plastic* rezultat din ordonarea unitatră și expresivă a elementelor plastice.

Elementele de limbaj plastic vor fi îmbinate cu cele de **tehnică** :

- *Dactilo-pictura*, conferă flexibilitate, abilitate în folosirea degetelor și favorizează armonizarea culorilor prin combinarea lor ;
- *Tehnica tamponului* îi conferă copilului libertate în alegerea materialelor și mijlocește fuzionarea culorilor
- *Tehnica ștampilei* poate fi aplicată și în lucrările colective; suportul ștampilei este variat, ceea ce generează receptivitatea copilului la posibilitățile oferite de natură
- *Tehnica conturului* permite ordonarea elementelor compoziționale, echilibrarea compoziției; conturul și culoarea se susțin reciproc .

- *Tehnica pieptenului* implică un studiu despre linii orizontale, verticale, oblice, ondulate, totul conducând la efecte deosebite;
- *Tehnica scurgerii și suflării* dezvoltă sensibilitate pentru armonia cromatică.

După ce copiii au fost familiarizați cu materialele pe care le vor folosi: bloc de desen, acuarele, pensulă, cârpă, pahar etc. Prin joc, am pornit la înmuierea pastelor de acuarele, așezarea pastei din tub pe paletă, în cazul culorilor tempera; i-am îndemnat la exerciții de trasare a liniilor și punctelor cu pensula pe foaia albă, trasarea într-o singură direcție a unor linii sau pete de culoare.

Prin desenele tematice :" Mingi", " Peisaj cu flori", " Vara", efectuate în acuarelă, guașă sau creioane colorate, am dat copiilor posibilitatea de a folosi cunoștințele însușite, precum și îndemânarea, priceperea în mânuirea culorii.

Întrucât copiii au fost familiarizați începând de la vârste mici cu cunoștințe legate de mânuirea pensulei, acuarelei, culori principale, cu diferite tehnici de lucru, și-au însușit numeroase priceperi și îndemânări, obținând lucrări variate, de la lucrări care aveau câteva pete de culoare sau linii, până la o îmbinare originală a elementelor, de la una sau două culori, până la folosirea a patru – cinci culori, respectiv, nuanțe, marea majoritate a copiilor încercând să acopere spațiul alb al foii de desen.

Prin desenele copiilor se remarcă totuși flexibilitatea adaptativă și elaborarea produselor. Se fac referiri la elemente concrete ale realității, elemente observabile (plante, animale, construcții, mijloace de transport). Desenele lor ilustrează specificul gândirii copiilor de vârstă preșcolară, caracterul intuitiv al acestora, dependența de imaginație a operațiilor gândirii.

Tema plastică: "*Cunoașterea culorilor*", a prezentat un interes deosebit pentru preșcolarii din grupa mare . Antrenându-i în jocuri ca *: "Hora culorilor", "Ce putem obține?", " Povestea culorilor calde și reci "*, prezentând și planșe în acest sens, am sporit interesul și curiozitatea copiilor în aceste exerciții de ordonare a culorilor, de juxtapunere de pete diverse, pe grupe de două culori(cald-rece; închis-deschis) sau culori complementare.

Subiecte ca : *"Toamna"* sau *" Jocul copiilor"*, în care s-a urmărit folosirea culorilor primare cu pasaje de alb, negru sau gri valoric, exprimă mai puțin mânuirea culorilor cerute, copiii întâmpinând greutăți în redarea figurii

umane, acest aspect acționând – parcă inhibant asupra modului de redare a elementelor propuse.

Subiecte ca : *”Ploaia”, “În cosmos”* vin să sublinieze modul de folosire a culorilor calde și planșă cu culori reci, reproduceri după opere de artă, diapozitive. Subiecte ca*: ” Marea”, “ Cerul înstelat”, “Câmpia cu flori”* etc., permit copilului asocierea lumii realului cu lumea basmului. Am venit în sprijinul copiilor la aceste teme prin exerciții-joc de fuzionare a culorilor, exerciții de interpretare a formelor obținute prin fuzionare.

Colajul din diverse materiale colorate (hârtie, textile, plante uscate etc.) îmbinat cu colorarea suprafețelor rămase albe, pune copilul în situația de a face diverse exerciții de gândire de a recurge la brainstorming, pentru a îmbina aceste materiale de care dispune și ajunge la concluzia că se pot obține lucrări utile, că poate folosi culoarea pentru redarea ideilor sale.

Temele plastice de utilizare a liniilor și punctelor oferă copilului posibilitatea de a da mai multă expresivitate lucrărilor sale, de a depăși acele clișee stereotipe de case, pomi, cer etc., care apar frecvent în desenele lor. Posibilitatea de a le trasa în creion, pensulă, bețisor, carioca, pix, grosimile, respectiv, dimensiunile diferite, îmbogățesc bagajul de cunoștințe, priceperi, deprinderi, indemânări prin care preșcolarul poate realiza o compoziție. Ca suport pentru însușirea acestor cunoștințe am folosit diapozitive adecvate, reproduceri după opere de artă, timbre, demonstrația trasării acestora. Deoarece linia, ca element de limbaj plastic, nu este o noutate pentru copil, această temă a fost abordată cu mai mult curaj. Punctul, ca element de limbaj plastic cunoscut, permite îmbinări originale între linie, punct, pată de culoare, în compoziții ca: ”Roiul de albine”, “ Crângul cu flori”, “ Decorarea unei rame” etc.

Tema plastică: ” tonuri, ruperea tonurilor, monocromie” am abordat-o prin exerciții-joc de obținere a tonurilor, respectiv, diferențierea tonurilor și culorilor : ” Ce culoare folosim?”, “ Cu ce se aseamănă?”

Subiecte ca : “ În acvariu”, “Copaci desfrunziți “, realizate în carioca, lumânare, acuarelă, au dat copiilor posibilitatea de a-și lăsa liberă imaginația, obținând satisfacții. Întrucât nu toți copiii dispun de aceeași îndemânare, de aceleași deprinderi sau posibilități, în cadrul fiecărei teme am oferit câte două subiecte, preșcolarii fiind grupați în două categorii.

Tratarea picturală cu folosirea a cel mult trei culori, prin subiecte ca: “ Primăvara”, “ Chipul țării”, permite o îmbinare a cunoștințelor însușite și o materializare a imaginației copilului. Această temă oferă exerciții adecvate de antrenare a imaginației, a flexibilității adaptative, materializate în subiecte cu forme spontane prin stropire, scurgere, suflare și completarea apoi cu culoare pentru a defini formele obținute.

Obținerea unor forme spontane prin pată umedă, interpretarea lor este un alt tip de exercițiu-joc ce dă libertate imaginației . interpretarea lor prin asemănarea cu lumea reală se bazează pe producția divergentă a copilului, pe inteligența creatoare. Pornind de la culoarea suportului cu două sau mai multe culori, balansând suportul, ele au fuzionat. Privind forma care a luat naștere, aceast asugerează fiinșe fantastice, obiecte, păsări, urmând să delimiteze, completând fondul cu o culoare.

Atrăgând copiii în lumea basmului și propunându-le a fi soarele și luna, ca personaje fantastice, le-am cerut să deseneze “ Pădurea din poveste”, folosind culori primare, linia în duct continuu. Copilul nu se gândește astfel la dificultăți tehnice, căci este mânat din dorința de a da viață și atitudine copacului vrăjit și va abandona micile lui automatisme sau scheme, precum și marile temeri. Subiectul propus trebuie să fie generos și familiar. Copilul descoperă cu ochiul și cu mintea sa noile fețe ale realității și le conferă o identitate nouă. Se va servi de ea pentru a exprima gânduri, sentimente, se va îndepărta de scheme fixe, de gestul mecanic și va învăța să privească în mod creator.

Pornind de la simpla pată de cerneală, am cerut copiilor să creeze cât mai multe imagini. Aceste intervenții adaptative creatoare pot fi folosite pornind de la întrebarea : ” Ce imagine obțineți ?” . Îndrumarea copiilor să vadă semnificații acolo unde, aparent, lipsesc, contribuie la dezvoltarea spiritului de observație, care poate determina un anumit stil de cunoaștere a fiecărei persoane în parte.

Limbajul sunetelor are un efect stimulator asupra muncii de creație a copilului. Melodii adecvate vârstei “Înfloresc grădinile”, „Vine, vine primăvara”, susțin activitatea lor, dând un aspect luminos lucrărilor, determinând îmbinări originale de elemente și culori pastelate.

Niciodată o mână sau o minte inertă nu poate produce fantezii, nu poate crea. În susținerea acestei idei am considerat volumul de cunoştinţe, priceperi şi deprinderi, necesar actului de creație. Rezultatele obținute în acest sens au avut ca punct de plecare jocul sau crearea unei atmosfere specifice pentru ca limbajul

plastic să devină accesibil preşcolarului. Jocul a canalizat atenția, puterea de concentrare, a susținut munca copilului, chiar dacă nu a putut ajunge întotdeauna la lucrări din care să rezulte noutatea. Am considerat că în acest fel, gândirea divergentă va avea materialul necesar cu care să opereze, respectiv, fluiditatea va caracteriza lucrările viitoare ale copilului. Intervenția mea a constat în a găsi modalități de apune copilul în situația de a lucra, de a gîndi.

CAPITOLUL IV

ELEMENTE DE LIMBAJ PLASTIC

“ Punctul, linia și forma (suprafața) au fost, la începutul manifestării plastice multimilenare a omului, cele mai simple și mai directe mijloace de comunicare vizuală declanșate de contactul lui sensibil cu o natură ostilă sau cu ceilați membrii ai colectivității în care a trăit. “ (Marin N. Golfin, Ist. Artelor plastic, vol. II, 1972)

IV. 1 PUNCTUL

“ Punctul este amănuntul și cine stăpânește amănuntul, cucerește universul. “

Se poate vorbi despre punct ca despre o formă foarte mică în raport cu spațiul general din care face parte. Punctul reprezintă cea mai mică suprafață din ansamblul elementelor de limbaj plastic.

Noțiunea de “punct” o întâlnim în diverse domenii ale vieții. Astfel, după o propoziție sau frază scrisă se pune punct ; în geometrie punctul este intersecția a două drepte. Din punct de vedere plastic, el este un simbol. Este elementul generator al limbajului plastic ; din el se naște linia prin simpla deplasare într-o anumită direcție, apoi suprafața, prin deplasarea liniei pe grosimea ei.

În pictură, punctul, rezultat din simplul contact al unui instrument cu suportul, devine material, cu o anumită mărime determinată de întinderea suprafeței de care este atașat.

Noțiunea de “ punct’ poate căpăta multiple înțelesuri datorită diversității domeniilor în care este utilizat : început, sfârșit, concentrație maximă, limită, întrerupere, element de scriere etc.

Definirea noțiunii de punct în arta plastică

Punctul este orice formă plană sau spațială ale cărei dimensiuni (înălțime, lățime și lungime, după caz) sunt reduse sau tind să se micșoreze simultan și proporțional până la despărțirea lor totală în cea mai mică formă plastică, în raport cu o anumită mărime de suprafață suport (de bază).

Ca element de limbaj plastic, punctul este rezultatul primei întâlniri a instrumentului de lucru (creion, pix) cu suprafața – suport. Punctul poate fi însă și elaborat, desenat, construit.

Întreaga viață a unei compoziții poate să înceapă de la punctul plastic așezat pe un suport. Astfel ia naștere spațiul plastic.

Analizând imaginile pictate, cioplite sau modelate de preistorici, se constată că punctul nu se detașează de ansamblul organic în care este cuprins, fiind utilizat în diferite reprezentări: ochi, ornamente, pete pe pielea animalelor. Arta egipteană, cea greacă, cretană sau romană au apelat de cele mai multe ori la forma figurativă în reprezentarea punctului.

Punctul este cel mai simplu element de limbaj plastic din care evoluează întreaga creație ca dintr-un germen. Orice compoziție poate începe cu simpla așezare a punctului pe suport, prin care creează spațiul plastic. Îl găsim răspândit pe frumoasele costume naționale românești, pe obiectele care împodobesc casa, în special la țară (ștergare, fețe de masă, carpete, covoare etc.), pe cele executate din lut(ulcioare, oale, farfurii, străchini etc.), pe obiectele din lemn, os și piele încrustate și pirogravate(fluiere, ornamente la uși, ferestre, acoperișul casei, poșete, curele etc.).

Dacă punctul este atât de utilizat și răspândit, înseamnă că are o anumită semnificație în viața copilului și adultului. Astfel, un singur punct izolat pe un suport are mai mică importanță, dar în unele cazuri apare semnificația acestuia, ca în poezia ” Oaspeții primăverii “ de V. Alecsandri :

“ În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,

La răsărit sub soare un negru punct s-arată!

E cocostârcul... “

Prezența fizică a punctului

Mărimea punctului. Când se prezintă sub forma unei suprafețe, punctual, ca element de limbaj în carul unei compoziții plastic, are două dimensiuni: înălțimea și lățimea, care sunt aproximativ egale.

Mărimile punctului se împart în cinci categorii de bază, acestea fiind : foarte mică, mică, medie, mare, foarte mare.

Mărimea punctului depinde de mărimea suprafeței de bază, este corelată implicit și cu efectul de distanță, efectul de sugerare a spațiului prin modificarea dimensiunilor (dimensiunile mărite sugerează apropierea, dimensiunile reduse impun profunzimea, spațiul îndepărtat).

Referitor la formele materiale din natură, putem considera ca puncte atât formele mărunte (granulele de nisip, florile și insectele, picăturile de ploaie, fulgii de zăpadă, scânteia, atomii, moleculele, celule etc.), dar și formele micșorate sau care tind să se micșoreze din cauza plasării spațiale. De exemplu, o casă poate deveni punct când ea apare redusă ca mărime în raport cu suprafața și celelalte elemente constitutive ale spațiului.

Forma punctului. Ca semn plastic, punctul este o imagine care comunică idei, sentimente, trăiri, reprezentând ceva concret. El poate fi element figural sau abstract. Forma punctului poate căpăta un număr infinit de configurații. Pornind de la grupa formelor geometrice de bază, fundamentale (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi), prin suprapunere, secționare, juxtapunere etc. Se ajunge la a doua grupă, cea a formelor geometrice abstracte. Grupa a treia o formează formele abstracte libere. Din grupa a patra, fac parte formele figurative.

Culoarea punctului. Efectul de spațialitate al punctului poate fi mărit prin aplicarea contrastului cald-rece. Pentru a sugera acest efect, se vor asocia mărimile mici cu cromatica rece (verde, albastru, violet) și cele mari și foarte mari cu cromatica caldă (roșu, oranj, galben). Punctele mari și calde se așează în josul planșei și dau senzația de apropiere în spațiu. Punctele mici și reci se așează mai sus pe planșă și dau impresia de depărtare.

IV.1.1 Punctul semnificant

Pentru ca formele din jur să poată fi reprezentate prin puncte, ele trebuie reduse foarte mult. Așa sunt reprezentate orașele și satele pe hartă. În mod asemănător, pornind chiar de la această observație, se vor alege subiecte care să poată fi sugerate prin acest element plastic, necesitând micşorări foarte mari ale suprafețelor: " Cer înstelat" , " Câmp cu flori".

Un punct de culoare caldă sau deschisă este întotdeauna corelat cu obiectele din mediul ambiant, ce sunt apropiate și îndrăgite de copii :"Fluturi", "Flori", "Gâze", pe când punctele de aceeași mărime dar în culori reci sau întunecate, sunt asociate cu imagini foarte depărtate copilului sau mai puțin agreabile : "Roiuri de albine", "Grindina", "Stele". Important este, ca atunci când copilul aşterne pe foaie un punct de o anumită mărime și culoare, să pătrundem în imaginația lor, să-i cerem ca acel element atât de mic și de simplu să însemne ceva anume.

Copilul trebuie să-l aștearnă conştient, să știe de ce l-a plasat într-un anume loc, de ce l-a colorat cu o anumită culoare. Se pot compune suprafețe folosind numai punctul divers colorat, în funcţie de ce vrea copilul să comunice sau să sugereze. Punctele vor fi grupate mai aglomerat sau mai aerat, mai viu colorate sau mai șterse, mai mari sau mai mici, constituind forme. În imaginația copilului, punctul poate însemna orice lucru sau trăire. Trebuie doar să-l ajutăm să aleagă forma, culoarea, locul în compoziție, toate cât mai sugestiv.

IV.1.2. Rolul constructiv al punctului

Pentru a fi punct, suprafața colorată trebuie să fie minusculă, în raport cu celelalte elemente plastice și cu suprafața, pentru a nu deveni el însuși suprafață. Punctul se poate integra armonios sau contrastant (ca mărime) în structura spațiului plastic. Mărimea punctului se corelază cu efectul de distanță, de sugerare a spațiului prin modificările dimensiunilor. Astfel, punctele mici sugerează depărtarea, spațiul, distanța și impun profunzime, pe când cele mici sugerează apropierea, greutatea. Efectul de spațialitate al punctului poate fi mărit prin aplicarea contrastului cald-rece, deoarece nu putem despărți forma de culoare, ele fiind strâns legate prin semnificații și expresivități. În general, se

asociază puncte mici cu cromatica rece și foarte mari cu tușele calde de culoare, pentru a păstra echilibrul.

Pentru utilizarea punctului în construirea spațialității, în realizarea efectului de depărtare: “Livada în floare”, “ Câmpia înflorită”.

Deși este cel mai ușor de realizat, punctul, ca element de limbaj plastic, este elementul cel mai abstract, care necesită concentrarea mare a formelor. Pentru obținerea lui este suficient să atingem pensula încărcată de culoare pe hârtie. Urma va fi mai mare sau mai mică, în funcție de elementul folosit. Pentru realizarea unor puncte mici se vor utiliza creioane, bețișoare subțiri înmuiate în culoare, coada pensulei, iar pentru puncte mari, pensule groase, cu vârf drept sau chiar degetul înmuiat în acuarelă.

Un punct mare, mai ales când este culoare închisă, este greu, generând o compoziție statică, ce nu poate evada din spațiul construit. De aceea, punctele mari vor ocupa partea inferioară a spațiului, iar pentru partea superioară vor fi utilizate punctele mai mici și foarte mici, care conferă senzația de ușor, dinamic, deschis. Sugestii de compoziții : “Spre cosmos”, “Roiuri de fluturi și albine”.

Situarea punctelor mari în partea de jos, chiar și atunci când sunt de culori calde sau deschise, nu lasă loc dinamismului. Când punctele sunt mari și închise, ele apasă și mai mult, dând senzația de durere, supărare apăsătoare. Sugestii de compoziții: “Furtuna”, “Război”, “Fulgi de nea”.

Compozițional, punctul poate fi structurat într-o infinitate de localizări: sus, jos, stânga, dreapta, central, pe diagonală ascendentă, descendentă.

Între punctele de diferite mărimi și culori se stabilesc relații multiple: de echilibru, de dominanță, de subordonare, statice (pătrate) sau dinamice (rotunde, triunghiulare), grupate sau distanțate, ordonate sau haotice.

Aglomerările de puncte pot sugera mulțimea frunzelor unor arbori, iar dispersarea lor poate sugera împrăștierea lor de ctre vânt. Folosind gruparea aglomerată sau aerată a punctelor, copii pot lucra peisaje, naturi statice, vase cu flori etc.

Când punctul este singular pe o suprafață, aflat în armonie sau contrast coloristic cu aceasta, el devine centrul de interes, tocmai prin singularitatea lui. Soluția aceasta rezolvă monotonia unei suprafețe plate (colorată uniform,

decorativ), dându-i viață; punctul contrastant sau armonizat cu suprafața pe care este pus creează un "loc unde se oprește privirea", adică centrul de interes.

IV.1.3.Punctul decorativ

Punctul este elementul de limbaj cu care lucrează și pictorul și graficianul și artistul popular – creator de artă decorativă. Este folosit și pentru a îmbogăți ornamentele unei vestimentații, a vaselor de ceramică, sticlă sau metal, a țesăturilor, a imprimeurilor, mobilierului și altele.

În desenul decorativ, punctul reprezintă un semn mic, sub formă de pată, realizat cu diferite mijloace grafice. Denumirea petei de culoare va fi dată după forma ce o conturează : cerc, semicerc, pătrat, triunghi sau alte forme.

Pentru a corespunde scopului propus, aceste semne vor fi mai mici, pentru a nu se transforma în suprafețe geometrice.

Pentru obținerea unor efecte decorative, punctele se grupează în :

- șiruri orizontale, verticale, sub formă de linie frântă, curbă sau grupări de puncte
- șiruri orizontale duble, având aceeași axă prin repetarea simplă cu alternanță sau suprapunere
- șiruri de puncte de aceeași mărime, dar de culori diferite, prin alternanță sau grupare de puncte mai mici în jurul unui punct mai mare
- șiruri de puncte prin gradație.

În alte forme compoziționale, punctul este însoțit in grupare de linii simple sau duble sau cu alte suprafețe.

Cu ajutorul punctului într-o așezare cu efect de iluzie optică se pot obtine valoroase aranjamente decorative. Pe o suprafață de culoare închisă, punctele albe par mai mici iar pe o suprafață deschisă, ele par mai mari.

Punctele înșirate în anumite sensuri produc stări și tendințe diferite: înșiruirea punctelor pe orizontală produce efectul de fugă, pe verticală de urcuș, pe rotund de fugă la infinit, fantezie, rostogolire. Pe materialele textile, punctele negre pe fond alb sugerează vioiciune, punctele albe pe fond negru sugerează claritate iar punctele negre pe fond semideschis, delicatețe.

Educatoarea trebuie să cunoască foarte bine valorile punctelor și răspândirea lor în diferite domenii, să insiste asupra copiilor pentru a le descoperi, deoarece se află lângă noi, în jurul nostru și le întâlnim foarte des.

Educatoarea trebuie să dialogheze cu copiii asupra înfrumusețării diferitelor lucrări confecționate de către ei (rochița păpușii, bărcuța etc.) sau să le dea sugestii privind aplicarea punctelor pe farfurioare, umbreluțe, șervețele, deoarece acestea vor constitui puncte de plecare în desenarea și pictarea diferitelor obiecte. Deci, prin folosirea punctului și prin conversațiile ce au loc pe marginea folosirii acestuia, se realizează o reală educație artistico-plastică, deoarece punctul este un mijloc de înfrumusețare a vieții copilului și adultului (copilul folosește sub formă de joc, delectare iar adultul pentru înfrumusețare).

Se pot iniția exerciții cu scopul de a obține imaginea punctului. Sunt exerciții de lovire ritmică a unor suporturi variate (plastelină, lemn, hârtie etc.), în care lovirea se face cu pumnul sau cu degetul arătător. Exercițiile pot fi însoțite de melodii ritmice ori de alte sunete. Se poate trece la realizarea cu pensula a unor puncte, de forme, culori și mărimi diferite, în scopul acoperirii unor suprafețe.

În cadrul activităților plastice se pot aborda diverse teme cum ar fi: *"Mingi pe plajă", "Umbrele", "Ouă de Paști", "Stoluri de păsărele", "Pești", " Plajă de nisip" etc.*

IV.2. LINIA

Linia, definită ca punct în mișcare, posedă, ca și punctul plastic, aceleași stări potențiale și dinamice. Ea este mijloc de comunicare a afectivității și inteligenței umane. Linia sugerează, prin valoarea și mișcarea ei, ideea de formă, de spațiu și de culoare. Ca element plastic, linia ia naștere dintr-un punct care "pornește la plimbare"

În studiul său Paul Klee "*Despre linii*', William Hogaart (1697 – 1764), pictor și gravor englez, clasifica astfel liniile:

- *linia frumosului* – este linia sinuoasă sau ondulată care produce mai multă frumusețe decât celelalte linii; ea intră în alcătuirea desenului florilor și a altor forme ornamentale.

- *Linia grației* – este linia serpentină care, prin ondulațiile și meandrele pe care le descrie simultan în diferite direcții, conduce ochiul în mod plăcut pe traseul continuu al varietății sale. "*Datorită șerpuirilor ei, atât de felurite, se poate spune că, deși este o singură linie, ea include conținuturi variate, ceea ce face ca întreaga ei varietate să nu poată fi exprimată pe hârtie printr-o linie continuă, fără ajutorul imagineției sau fără intervenția unei figuri*" – spune William Hogaart. Linia serpentină, împreună cu linia frumosului, intră în alcătuirea corpului omenesc, iar în formele sale cele mai grațioase se află cel mai mic număr de linii drepte.
- *Liniile drepte* – sunt denumite linii ordinare sau linii simple; pentru că variază numai în lungime ele au cea mai mică valoare ornamentală.

Rareori punctele rămân izolate. Ele sunt însoțite aproape permanent de linii mai lungi au mai scurte, mai groase sau mai subțiri, drepte, curbe sau frânte, orizontale, verticale sau oblice. Combinațiile respective duc la valoroase aranjamente decorative care plac atât celor care le-au realizat dar și celor care le privesc.

IV.2.1. Clasificarea liniilor; semnificații, expresivități

Liniile ca poziție, mișcare, caracter și formă sunt : vertical, orizontale, oblice, zig-zag, drepte, curbe, frânte, spiralate, lungi, scurte conjugate, hașurate, subțiri, groase, energice, întrerupte, clare, radiale, linii în duct continuu (sinuos, rectangular, concave), linii arabesc (împletite, intersectate, suprapuse), linii grupate, linii organizate după un anumit principiu (ordine, dezordine) dispuse simetric, valurate sau colorate, localizate etc.

Expresivitatea acestor linii este determinată de mișcarea lor, de tensiunea lor, de ritmul și contrastul formelor, al grosimilor etc.

Expresivitatea liniei sporește atunci când nu este uniform, adică este modulată, cu diferite îngroșări. Îngroșările raportate la porțiuni subțiri dau volum și umbre. Linia nemodulată este cea care are aceeași grosime. Liniile subțiri se obțin cu creionul, penița, carioca, și lasă o senzație de gingășie și sensibilitate. Desenul cu linii subțiri capătă caracter decorativ. Liniile groase, obținute cu pensula dau impresia de spontan și brut.

Expresivitatea liniei

În plastică, linia are semnificația unui gest cu multiple încărcături: energie, rigiditate, nesiguranță, hotărâre, eleganță, agresivitate etc.

Ca *sens*, liniile pot fi : curbe, orizontale, verticale, oblice.

Linia orizontală care se găsește ca dominantă într-o lucrare, dă un sentiment de liniște, calm, spațiu deschis. Linia verticală, ca element dominant într-olucrare plastică, dă un sentiment de noblețe, spiritualitate, înălțare. Linia orizontală și cea verticală sunt semnele echilibrului. De remarcat că aceste două linii nu există în natură; ele sunt creații ale minții noastre. Linia oblică, într-o lucrare plastică, sugerează viață, mișcare, agitație, confruntare de forțe. Linia curbă, în desen, rupe echilibrul. Aceasta apare, în general, interpusă între liniile drepte. Ea sugerează mișcare, dinamism, calm, melancolie, armonie. Linia curbă poate fi : continuă, discontinuă, ondulată, spiralată, concentrică.

Ca *formă,* linia poate fi: subțire, groasă, continuă, întreruptă. Linia subțire este obținută de mina creionului, pasta pixului etc., ea lasă o senzație de gingășie și sensibilitate. Linia groasă este obținută în general, atunci când se pucrează cu pensula. Linia continuă este construită dintr-o dată, fără reveniri, dar fără prea multe detalii. Linia continuă poate fi și ea de două feluri: modulată, adică de diferite nuanșe, cu îngroșări diferite dar tot neîntreruptă și nemodulată, adică de aceeași grosime, de aceeași culoare, neîntreruptă până la sfârșitul lucrării. Această linie nemodulată lasă senzația de imprevizibil, de preocupare pentru simplificare. Desenul capătă un caracter mai decorativ. Linia în duct continuu se realizează cu orice fel de instrument și pe cât posibil se evită ridicarea instrumentului de pe suport. Dacă totuși s-a ridicat instrumentul, atunci se reia de unde s-a întrerupt.

Copiilor li se propune să lucreze ca și cum s-ar deșira un ghem, dar în așa fel încât să nu fie prea încâlcit. Acest procedeu ajută copilul să descopere contrastul dintre linia continuă și linia întreruptă ca pe o altă formă de expresie plastică.

Linia întreruptă rezultă atunci când conturul desenat este fragmentat, deci linia de contur este îmbrăcată într-o multitudine de linii care caută forma.

IV.2.2. Exerciții pentru dezvoltarea expresivității artistico–plastice liniare

- **Exerciții libere, spontane de realizare a unor structuri liniare simple, groase**
- **Exerciții de obținere a liniei spontane prin tehnica firului de ață**
- **Exerciții de modulare prin linii**
- **Exerciții simple de împărțire sau animare a suprafețelor cu diferite tipuri de linii, prin tensionări sau exprimări ritmice**
- **Exerciții de sugerare a ritmului liniar prin întreruperea grupărilor liniare și juxtapunere cu alte elemente de limbaj plastic**
- **Exerciții ale liniei în duct continuu**

Când linia în duct continuu se desenează pe un suport umed, se vor folosi pentru umplerea spațiilor punctele sau petele de culoare. Acest exercițiu dobândește expresivitate atunci când se folosește tehnica desenului cu ceară sau a decolorării cernelei.

Foaia se tamponează cu cerneală, se usucă, se decolorează linia continuă, apoi se construiesc spațiile dintre linii, folosind : culoare, aglomerări de puncte, cerculețe, fie decolorate, fie colorate, hașurări.

- **Exerciții de descoperire a liniilor prin balansarea hârtiei, prin suflare, prin scurgere și interpretarea rezultatelor potrivit unor semnificații**

Se așează pata de culoare bine diluată, după care se suflă în mai multe direcții. Culorile pot fuziona la margine. Acest exercițiu are rolul de a stimula fantezia copilului în folosirea liniei și îi oferă posibilitatea de a interpreta jocul nou de linii astfel obținute.

- **Exerciții de obținere a expresivității liniare prin diferite tehnici : zgâriere și separare**

Un exercițiu ușor de realizat este desenul pe nisip. Pe suprafața unei hârtii mai mari se așează un strat nou de nisip fin sau mălai, făină etc. Plăcerea copiilor este deosebită, ei desenează cu degetul pe această suprafață improvizată.

IV.2.3. Linia decorativă

Cele mai vechi elemente decorative a obiectelor sunt linia si punctul.Atât în arta plastică (pictură, grafică), cât și cea manuală (compoziții aplicative, lucru manual), linia este folosită împreună cu punctul pentru ornamentare. Au fost utilizate în ornamentarea vaselor de ceramică (Ceramica de Horezu, Ceramica Săsească din Țara Bârsei), a obiectelor de vestimentație (altițe pe ii). Grupele de linii paralele formează altițele, iar liniile ondulate formează “meandrul” și sunt elemente decorative apărute în arta populară românească încă din vechime. În țesături, “învărgarea” este des folosită și în ziua de astăzi și permite o gamă largă de combinații, cu linii simple, de aceeași lățime sau lățimi diferite, grupate, alternate sau repetate.

Cel mai important mijloc de exprimare a ideilor în imagini plastice este linia. Ca direcție, linia poate fi : dreaptă, frântă, curbă închisă sau deschisă, iar ca aspect decorativ : filiformă sau simplă, întretăiată, compusă sau modulată. Linia mai poate fi activă sau pasivă și imprimă suprafeței același caracter: de pasivitate sau activitate.

Linia dreaptă

În compoziția decorativă, două sau mai multe drepte pot avea poziție verticală, orizontală sau oblică; aceleași drepte pot fi egale ca lungime și ca grosime sau se pot afla în diferite contraste de: îngust-lat, lung-scurt, sus-jos etc.

Linia dreaptă, ca mijloc de exprimare, are în compoziție o anumită forță de expresie. Prin gruparea și multiplicarea dreptelor de diferite grosimi și contraste se obțin armonii de linii, cu numeroase utilizări în diferite forme compoziționale.

De asemenea, armonii de linii se obțin prin gruparea și multiplicarea a două sau mai multe drepte, având mărimi și poziții diferite.variația în compoziția decorativă reiese din raporturile de poziții ale dreptelor între ele: o linie orizontală - alta verticală, apoi una verticală – alta orizontală – două oblice etc.

Linia poate uni, separa sau susține două elemente decorative.

În obținerea chenarelor, linia joacă un rol important dacă se folosește în paraleleism, cu repetare, cu simetrie, contraste, alternanață, distanțe sau îmbinări cu elemente geometrice diferite.

În compunerea fondurilor decorative se oferă posibilități mai ample de grupare a liniei drepte. Motivele se pot distribui pe țesături, hârtie, tablouri decorative, în cadrul activităților artistico – plastice, manual sau exerciții grafice: “Covorașul”, “ Să decorăm vaza”, “ Material pentru rochița păpușii” etc. Fondurile decorative pot fi ritmice și libere.

Pentru fondurile decorative cu aranjamentn ritmic, compunerea motivelor poate fi din linii de diferite valori, îmbinări de linii cu diferite elemente geometrice și combinații mixte (linii, elemente geometrice, elemente de floră sau faună), grupate pe diferite rețele.

Creatorii populari au folosit linia decorativă ca mijloc de ornamentație sub multiple aspecte :

- Ornamente ale căror forme sunt compuse din linii
- Ornamente ale căror forme sunt acoperite cu linii
- Ornamente în care linia este îmbinată cu alte elemente.

Linia produce diferite stări și tendințe avand un caracter dinamic ca: direcții în toate părțile, atenție, tendința de ocolire, coborâre, aplecare, urcare, rapiditate, întrerupere.

Gruparea liniilor în diferite poziții dă expresivități diverse in compozitia decorativa ca:

- ✓ Liniile orizontale scurte și subțiri exprimă liniște
- ✓ Liniile orizontale lungi și paralele exprimă amploare, măreție
- ✓ Liniile paralele, grupate, verticale, oblice sau orizontale exprimă armonie, ordine
- ✓ Liniile paralele, grupate, verticale, oblice sau orizontale întretăiate exprimă dezordine, discordanță
- ✓ Liniile verticale grupate exprimă înălțime
- ✓ Liniile asimetrice exprimă mișcare și dau un efect tineresc

- ✓ Liniile grupate sub formă de rază de soare dau o senzație de grație, de înălțime
- ✓ Liniile oscilante în sus dau figurii umane o notă de tinerețe
- ✓ Liniile spirale exprimă exuberanță, explozie iar cele sinuoase sunt expresia eleganței și a fanteziei
- ✓ Liniile subțiri sunt subtile, cele difuze dau impresia de fluiditate iar cele ascuțite de uscăciune.

<u>Linia frântă</u>

Este formată din întâlnirea a două drepte oblice; sau una verticală, alta oblică; sau una orizontală, alta verticală, cu balansuri regulate, neregulate, alungite și restrânse. Aceste balansuri au rol însemnat în compunerea diferitelor ornamente sub formă de chenare liniare, plane, fonduri și alte forme compoziționale.

Linia frântă este o linie vie,cu posibilități multiple de expresie. Au folosit-o artiștii cubiști, expresioniști, suprarealiști ai veacului XX.

Meșterii anonimi au simțit necesitatea de a îmbina linia frântă cu alte elemente geometrice și de a aplica aceste motive pe ouă încondeiate, cămăși, sumane, ștergare, ceramică etc.

În activitatile desfasurate in grădiniță se pot orna, de asemenea, vase de cerasmică simple sau ceșcuțe, farfurioare, chiar și ouă de lemn, tăblițe de lemn sau faianță. Aceste obiecte ornate de către copii, deși nu au o întrebuințare practică așa cum o au cele lucrate de meșterii populari, dau în schimb satisfacția jocului de linii, forme și culori, plăcerea de a recrea ritmul naturii vii.

Procedeul de unire a unei linii orizontale cu una verticală, sau oblică cu una orizontală a fost o preocupare a omului încă din epoca preistorică. Tablourile din Altai și China nordică au folosit, în neoliticul superior, această îmbinare, cunoscută în prezent sub denumirea de *meandru*. Meandrul se regăsește și în decorațiunile Greciei antice, începând de la arhitectură până la vestimentație.

<u>Linia curbă</u>

Este acea linie pe care William Hogarth o numește linia frumosului și este cea mai decorativă linie. Este utilizată cu multă plăcere în toate formele de compoziții plastice, fie simplă, fie în combinație cu alte elemente.

Linia curbă, ca element ce se repetă în lungime, poate fi: convexă, concavă și compusă. Linia curbă compusă este o îmbinare între o concavă și o convexă. O linie convexă este o linie curbă simplă, mai restrânsă sau mai alungită. De asemenea, linia curbă compusă, șerpuită sau ondulată, poate fi alungită, restrânsă iar în unele cazuri, la una dintre extremități, produce o încolăcire cunoscută sub denumirea de *spirală*.

Ondulația liniei curbe poate fi regulată sau neregulată; prima are caracter ritmic, cea de-a doua este liberă sau dinamică. Ele trebuie folosite și aplicate în limitele principiilor pentru compoziție în general, asociate și combinate judicios și cu alte elemente de limbaj plastic. Pentru a se obține efecte valoroase, linia curbă trebuie supusă diferitelor procedee de grupare, multiplicare și armonizare.

Linia ondulată dă impresia volumului, adâncimii, proeminenței. Sub formă de val este întâlnită în motivele vechi românești, pe ceramica roșie, nesmălțuită. Motivul valului a fost aplicat pe vase cu cornul de vită, așa cum se mai face și astăzi în unele zone ale țării, în care se mai păstrează încă tradiția arderii ceramicii (la Marginea în Suceava, Horezu – Curtea de Argeș, în Corunt – județul Covasna, în Oboga – Oltenia). Motivul valului, denumit de meșterii populari “varga”, se regăsește și în țesăturile covoarelor, cămășilor, cuverturilor de la țară, în combinație și cu alte tipuri de linii.

Aranjamentul decorativ se poate realiza cu ajutorul liniei curbe prin zonele limitate de culoare sau numai prin linii. Cel din linii curbe este mai simplu și poate fi aplicat în grădiniță, dar cel cu pete de culoare presupune mult exercițiu, antrenament și experiență. Din punct de vedere compozițional, ambele procedee presupun o atentă îmbinare între elemente. Desfășurarea ornamentului poate fi: pe orizontală, pe vertical, pe zona curbă sau radial. Aceste poziții se pretează atunci când i se dă copilului spre ornare un carton rotund (“Decorăm farfurii “) sau un carton decupat în formă de rochiță (“ Împodobim rochița “), de pălărie, umbrelă etc.

Ornamente variate și expresive se obțin dacă se folosesc bine principiile conjugării liniilor curbe. A conjuga înseamnă a grupa un număr de elemente identice sau diferite, simetric sau asimetric, în jurul unui punct, a unei pete de culoare, a unei linii pe o suprafață limitată etc. Ritmul conjugării este întâlnit

pretitindeni în natură. Principiul conjugării se invață ușor, grupând la început elemente simple, identice, simetrice, cel mult până la trei, patru elemente. Se pot folosi diferite elemente florale.

IV.2.4. Desenul decorativ

Omul a simțit nevoia de a împodobire a tuturor lucrurilor făcute cu mâna lui din cele mai vechi timpuri. Odată cu trecerea timpului, generații întregi de artiști au îmbunătățit și îmbogățit tot mai mult materialul decorativ, aplicând anumite principii, valabile și astăzi în arta decorativă.

Se folosesc in decoratiuni linii, puncte, suprafețe plane, forme geometrice, forme stilizate, motive, combinări de linii și puncte, efecte de culoare, tehnici diverse. Izvorul de inspirație este natura înconjurătoare , în toată diversitatea ei de forme și culori.

Arta decorativă s-a manifestat mai întâ, în regularitatea și proporția uneltelor, , de asemenea, în decorarea obrazului. Relieful și culorile s-au oferit, fără îndoială, artiștilor primitivi, în același timp cu liniile. Mai apoi, ornamentul va fi regăsit în organizarea spațiilor interioare și exterioare, pe veșminte, țesături, obiecte de folosință curentă, vase, ceramică și obiecte artistice (tapițerii, tablouri, gravuri etc.).

Copiii pot decora șervețele de hârtie, semne de carte, modelează obiecte pe care mai apoi le decorează fie cu pensula, fie prin zgâriere. Ei confecționează coperți de albume, decorează programe pentru serbări, imprimă modele pe hârtie pentru împachetat cadouri etc.Compoziția decorativă este o formă organizată, alcătuită din elemente și suprafețe compoziționale expresive, destinate înfrumusețării unor obiecte și suprafețe. Elementele compoziționale – motivele – pot fi: puncte, linii, suprafețe plane și forme stilizate.

Suprafețe plane folosite în desenul decorativ ca elemente compoziționale

Alături de linii și puncte, suprafețele plane constituie elemente necesare în decorațiuni. Pătratul, triunghiul, dreptunghiul, cercul sunt folosite deoarece,

trecându-le la diverse divizări, se obțin forme ce nu pot fi realizate cu ajutorul liniilor și punctelor.

Pătratul se supune procedeului de divizare, pentru a se ornamenta.

În arta populară, pătratele repetate sub formă de chenar sunt transformate în flori, puișori, bondari, întâlnite pe multe țesături, broderii, scoarțe, carpete și alte obiecte.

Asocierea pătratului cu alte elemente în compunerea fondurilor decorative trebuie realizată cu multă atenție, în așa fel încât pătratul să domine în ansamblul general al compoziției, dându-i caracteristica necesară, iar celelalte elemente să aibă un caracter auxiliar, de punere în valoare sau de evidențiere a elementelor principale.

Dreptunghiul este des utilizat în artele decorative, fie ca simplă suprafață, fie decorată și supusă ritmului într-un ansamblu ornamental. Procedeele de divizare sunt ca cele ale pătratului, cu singura deosebire că, în unele cazuri, figura poate fi rotită dinpoziția orizontală în cea verticală, ceea ce face ca formele obținute să aibă o anumită tendință de direcție.

Creatorii au fost inspirati de formele geometrice în confecționarea unor produse de larg consum: haine, poșete, catarame, cercei și alte obiecte uzuale. Locuințele au, în general, formă pătrată sau dreptunghiulară. Copiii trebuie deprinși a privi conștient formele lumii înconjurătoare, a le analiza și compara pentru a descifra sensul subtil al existenței lor.

Pătratul și dreptunghiul asociate cu diferite variante cromatice sau acromatice dau o mare varietate de expresivități:

- Asocierea formelor pătrate exprimă echilibru, naivitate, armonie
- Asocierea formelor dreptunghiulare cu lungimea mai mare decât înălțimea exprimă stabilitate, iar a celor cu înălțimea mai mare exprimă distincție, echilibru
- Pătratele izolate exprimă tristețe, melancolie, iar dacă sunt înlănțuite în suprafețe foarte mici exprimă veselie
- Pătratele negre pe un fond gri sunt amuzante când sunt mărunte, iar cele semideschise pe fond negru sunt distinse

- Pătratele negre pe fond gri sunt calde, pline, iar cele gri pe fond negru exprimă tristețe sau indiferență
- Pătratele albe pe fond gri exprimă delicatețe, moliciune, gingășie
-

Triunghiul

Triunghiul oferă mai multe posibilități compoziționale în raport cu pătratul și dreptunghiul datorită formelor colțuroase și a tendințelor de direcție și inversare

Triunghiul ca element simplu poate fi grupat în șiruri orizontale prin repetiție, șiruri orizontale cu alternanță de poziție, șiruri verticale, oblice, sub formă de linie frântă cu alternanță de motiv, șiruri suprapuse.

În creațiile populare triunghiul ocupă un loc de seamă. El apare pe ceramică, în țesături și mai ales în crestăturile de lemn. Compozițiile în care se grupează triunghiul determină apariția motivului *dinte de lup* sau *fierăstrăul* și este prezent de obicei în arta populară decorativă, pe furci, bâte, scărițe, lăzi de zestre și alte obiecte uzuale.

Poligoane ce se înscriu în cerc

Pentagonul – poate fi împărțit prin axe ce se trasează din colțurile figurii spre centru sau prin curbe cu centrul pe colțuri, obținându-se elemente interesante.

Hexagonul – având un număr de laturi perechi, oferă mai ușor posibilitatea găsirii de procedee și ornamente față de pentagon.

Aceste geometrii ale naturii au atras atenția numeroșilor cercetători, oameni de știință și artă din toate timpurile. Se găsesc concretizate pe mai multe edificii, sub formă de ornamente în arta maură, egipteană, chineză și românească. Hexagonul este întâlnit în toate formele de ornamente: motive simple, chenare, benzi, fâșii sau fonduri decorative.

Octogonul – procedând la divizarea unei figuri în care se folosesc arcuri de cerc, drepte și alte elemente, octogonul ca unitatea simplă devine ornament.

Decagonul – fiind o figură cu zece laturi, se pretează la compunerea unor motive decorative mai complicate și în alcătuirea unor fonduri deecorative de un efect plastic deosebit.

Cercul – este găsit pe obiectele de ceramică din comuna primitivă, în construcțiile evului mediu, pe manuscrise, pe broderii și pe multe obiecte de artă populară din țara noastră. Este o formă pe care copiii o depistează repede în jur, fiind familiarizați cu ea încă de la naștere, prin intermediul numeroaselor obiecte în formă de cerc, care compun viața de zi cu zi (discul cu povești, cercuri zburătoare, jucării de tot felul, mânerul suzetei, farfuria, covrigul și multe alte obiecte).

Cercul se găsește pretutindeni in cadrul natural , copiii desenează sau pictează soarele, luna, curcubeul, floarea de clopoțel, cadranul ceasului.

Cercul este expresia fanteziei, a mișcării, a rosotgolirii in comparatie cu patratul.

Toate formele materiale ale infinitului cosmic sunt rotunde: soarele, luna, stelele, planetele, sateliții și alte corpuri cerești. Această imensitate a corpurilor, a formelor rotunde și sferice din lumea vizuală a sugerat reprezentarea în imagini plastice a unor forme diverse, ce par a fi veșnic în mișcare.

În decorațiuni, cercul a fost folosit prin divizare, îmbinări,grupări și aranjamente compoziționale.Divizarea cercului și pătratului în jumătăți și sferturi și reconstituirea întregului din aceste părți, reprezintă obiectivul unor activități matematice desfășurate la grupa mare.

În arta populară, *rozeta* ocupă un loc important, alături de celelalte elemente decorative. Astfel, ea este folosită pe foarte multe unelte și obiecte de uz casnic (furci de tors, măsuțe, stâlpi de piatră, uși, cuiere etc.). Rozeta a fost preluată de Brâncuși din arta populară și transfigurată, în operele sale, în simboluri cosmice, universale. În forma compozițională, rozeta apare ca element central, îmbinată cu diferite ornamente de linii drepte grupate, linii frânte sau elemente de floră sau faună.

Alăturarea cercurilor în repetiție, alternate sau îmbinate cu alte elemente geometrice, pe o anumită suprafață plană, cuprinsă între două margini, constituie un mijloc de compunere a numeroaselor chenare, benzi și margini.

IV.2.5. Principii de bază ale compoziției decorative

Primul principiu în alcătuirea unei compoziții decorative este repetiția. Este procedeul cel mai simplu de formare a deprinderii de a repeta un element prin succesiune, la distanțe egale și în poziții identice , pe o direcție dată. Se pot repeta elemente simple ca: puncte, linii, pătrate, cerculețe, flori, frunze stilizate, motive de floră și faună sau fanteziste.

Intervalele dintre elemente sunt uniforme, asemenea unei cadențe, astfel că repetiția se compune din elemente, ritm și cadență. Motivul, oricât de simplu ar fi, devine interesant atunci când se repetă într-o anumită ritmicitate și cadență.

Alternanata este un alt principiu decorativ . Se definește prin îmbinarea a două motive decorative diferite. Asemenea repetiției, alternanța este una din legile lumii materiale. Copiii o pot înțelege în esența ei, atrăgânduli-se atenția asupra unor fenomene accesibile înțelegerii lor: viața și ritmul plantelor, lumina și întunericul, anotimpurile, respirația și expirația și alte fenomene care nu sunt altceva decât contraste care se repetă la nesfârșit în lumea universului.

Alternanța este o succesiune a două forme, două culori, două poziții diferite, care revin rând pe rând într-un fenomen de înșiruire in arta decorativa.

Ele pot fi :

- de formă (aceeași culoare)
- de formă și culoare
- de culoare
- de poziție.

Un alt principiu decorativ este simetria. Un motiv decorativ este simetric dacă are toate trăsăturile repetate de o parte și de alta a axei de simetrie. În natură sunt foarte răspândite formele simetrice (insăși corpul uman este un model de simetrie).

Prin folosirea simetriei în crețiile și aranjamentele decorative, omul a încercat să recreeze ordinea, perfecțiunea și armonia întâlnite în modelul naturii.

Tehnica monotipiei oferă posibilitatea studierii simetriei la nivelul înțelegerii copiilor preșcolari. Foaia de hârtie se poate îndoi fie pe axul orizontal, fie pe cel vertical.

Conjugarea – constă în gruparea mai multor elemente identice sau deferite, simetrice sau asimetrice, de o parte sau de alta a unei axe, a unui punct sau a unei pete decorative.

Gradația – este un procedeu care presupune o trecere lentă, pe nesimțite, plecând de la cea mai mică mărime până la cea mai mare sau de la o culoare mai intensă la una mai puțin intensă. Gradația este un fenomen al naturii, care grupează după reguli precise semințele de floarea soarelui pe fruct, semințele de porumb pe știulete, conul bradului, semințele de căpșuni, boabele într-o păstaie, frunzele ferigii etc.

Suprapunerea – două motive decorative de același fel sau diferite se pot așeza în compoziție unul peste altul, acoperindu-se parțial. în diferite poziții.

IV.2.6. Forme compoziționale în desenul decorativ

Chenarul – este o bandă decorativă care împodobește de jur împrejur marginile unei suprafețe oarecar. Chenarul decorativ își găsește aplicabilitatea pe covoare, fețe de masă, draperii, prosoape, baticuri, coperți de albume, reme de fotografii.

Pentru alcătuirea unui chenar trebuie mai întâi să alegem motivul și să stabilim legile decorative cu ajutorul cărora va putea fi executat. În sprijinul executării unor chenare frumoase de către copii stau folosirea unor diverse tehnici de lucru. Motivele pot fi forme geometrice sau stilizate din hârtie colorată și se pot aplica pe chenar.

Friza – este tot o bandă decorativă executată pictural sau sculptural, împodobește suprafața unui vas, pereții unei săli, exteriorul unei clădiri, coperta unei cărți. Este folosită în arhitectură și în artele decorative moderne.

Copiii pot folosi friza în decorarea unor obiecte, cum ar fi: semnul de carte, șabloane reprezentând costumul popular, fularul, prosopul, marginea unei ceșcuțe de lut, coperta unui carnețel etc.

Jocul de fond – se întrebuințează pentru alcătuirea unor decorațiuni mai variate necesare pentru ornarea unor suprafețe plane. Prin *fond* se înțelege câmpul unui tablou, al unei țesături pe care se aplică ornamentele. Cuvântul *joc* poate fi interpretat în sensul unor exerciții simple prin care se obțin unele efecte decorative.

Jocul decorativ se aseamănă cu o rețea la care, intervenind cu alternanță de culoare sau de poziție, se obține jocul de fond. De obicei, pe acest joc de fond se plasează motive alese din floră sau faună.

La jocul de fond rețeaua de linii este trasată de educatoare, de altfel, ca și la chenar și friză. Se trasează linii verticale și orizontale sau oblice, care formează o rețea de linii asemănătoare tablei de șah. Elementele se desenează în interiorul spațiilor, prin alternanță și repetare. Se pot repeta două sau trei motive.

În exercițiile de compunere a diferitelor jocuri de fond se poate întrebuința hârtia caietului de matematică.

Acest tip de decorațiune poate fi observant de copii pe imprimeurile textile, pe hârtia de tapet, pe cea de împachetat, pe rochițe, covoare și alte obiecte.

Reușita unui fond decorativ constă în înfrumusețarea motivului folosit, în dispoziția compozițională, în ritmul folosit și în frumusețea acordului de culoare.

Desenul decorativ le dezvoltă copiilor gustul pentru frumos și simțul de ordine. El le face cunoscută copiilor gustul pentru frumos și simțul de ordine. El le face cunoscută copiilor arta populară. Deși desenul decorativ are anumite principii în desfășurarea lui, el lasă libertate exprimării copilului. Modelele propuse copiilor spre executare trebuie să fie simple. Dacă la desenul tematic copiii desenează singuri imaginile cuprinse în temă, la desenul decorativ ei trebuie să ornamenteze o imagine a unui obiect, prosop, față de masă, vază, căni, farfurii etc. La grupele mari educatoarea va utiliza unele principii de compunere a modelelor decorative, ca: repetiția simplă, simetria și alternanța elementelor decorative.

Copiii vor lucra in desenul decorativ cu creioane colorate, carioca și cu vârful pensulei. Copiii vor fi învățați să picteze frunze sau petale de flori, prin culcarea părului pensulei în întregime pe hârtie, urmată de orientarea spre verticală față de hârtie a cozii pensulei, fără a o mișca din loc. În acest fel se

realizează o urmă ovală, asemănătoare unei frunze sau petale de floare. Pentru a obține acest efect, părul pensulei trebuie să fie bine înmuiat în culoare densă.

Copiii folosesc pentru decorarea unor obiecte în miniatură linii drepte, linii curbe, linii frânte, puncte etc. educatoarea trebuie să pregătească, atunci când este necesar, condițiile unei cât mai bune realizări a subiectelor propuse. De ex., pentru a familiariza copiii de 5-6 ani cu linia frântă care urmează să fie întrebuințată ca element al unui desen decorativ, educatoarea le poate arăta în ce constă această linie, folosindu-se de o nuia, pe care o frânge la distanțe egale, denumind în același timp și acțiunea respectivă. Apoi poate desena pe nisip sau pe zăpadă o linie frântă, învățând și invitând copiii să o deseneze și să o denumească. Pentru a decora "prosopul", educatoarea prezintă copiilor prosoape cu motive românești, prosoape-miniatură decupate din hârtie albă sau desenate pe o foaie de hârtie cu franjuri desenați la ambele capete, fiecare prosop având la capete câte două linii paralele, trase de la o margine la alta la distanță egală. Educatoarea le va preciza copiilor elementele componente ale motivului decorativ , cum ar fi: linia frântă și cerculețele, culoarea, mărimea și așezarea lor, locul pe care îl ocupă modelul decorativ pe prosop.

IV. 3. FORMA

Perceperea și redarea formelor din realitatea înconjurătoare

Forma se traduce prin înfățișare,in general,aspect exterior sau proprietate a unei figuri. Nu putem vorbi de formă dacă nu ținem cont și de spațiul în care ea se încadrează. Forma este una dintre însușirile pe care copilul o distinge cel mai ușor. Ea capătă de timpuriu rol de simbol, deoarece este însușirea care reprezintă cel mai mare grad de constanță (la obiectele care fac parte din această categorie).

Copiii, chiar și cei mai mici, recunosc cu ușurință mingile, păpușile, mașinile și toate obiectele din jurul lor, după formă, indiferent de culoarea sau mărimea acestora. De pe la aproximativ un an și jumătate – doi, ei mâzgălesc fără a avea intenția de a reprezenta ceva. Mai târziu, copilul începe să reprezinte lucrurile din preajmă, cele care sunt importante pentru el (copaci, case, oameni).

Când începe deja să construiască grafic anumite scene, adică între 5 și 6 ani, el împarte de obicei foaia în trei spații mari: partea de sus (cerul), partea de jos (pământul) și centrul, în care desenează subiectul principal. La gruple mici,

temele propuse copiilor trebuie să cuprindă forme simple, pe care ei le diferențiază ușor și le redau fără prea mare greutate – ceea ce le creează și o stare afectivă pozitivă, le stimulează și le menține interesul pentru activitățile plastice.

Dacă la 3-5 ani copilul desenează imaginea unui obiect care este mult simplificată și redată schematic, la copiii de 5-6 ani se observă forme cu un aspect mai complex.

Frumusețea conturului în desenele copiilor este evidentă în ansamblul compozoției. Linia de contur este foarte robustă și spontană. Ei folosesc contururi mai subțiri sau mai groase, fapt determinat de comportamentul fiecărui copil. În desenele lor, copiii reușesc să stabilească un echilibru între desen și culoare. Este vorba despre forma, intensitatea și culoarea conturului, pe de o parte, și culorile compoziției pe de altă parte. De altfel, libertatea aceasta de desen și culoare este o caracteristică a copilăriei, este "lumea copiilor".

IV.4. RAPORTURI DIMENSIONALE

Vorbind despre aceste raporturi, ne gândim la două aspecte și anume : la raporturile proporționale dintre părțile componente ale întregului, atunci când acesta are numai părți componente vizibile, și la raporturile proporționale dintre elementele unei teme, în cazul în care tema se compune din mai multe elemente. Stabilirea acestor relații necesită, pe lângă o operație de analiză a formei și eventual a culorii obiectelor care vor fi desenate sau modelate, și o operație de comparare a dimensiunilor, atât a părților componente ale obiectelor cât și obiectele între ele.

Raporturile dimensionale se stabilesc deci în majoritatea cazurilor nu numai între doi factori, ci între mai mulți, ceea ce pentru preşcolari constituie o mare dificultate.

Acesta este motivul pentru care desenele preşcolarilor sunt lipsite de proporție.

Respectarea proporțiilor este mai greu de realizat în desen decât în modelaj deoarece copiii trebuie să țină seama nu numai de raporturile de mărime dintre părțile componente ale întregului și de proporția dintre elementele temei, ci și de raportul dimensional dintre acestea și mărimea colii de hârtie pe care

desenează. Urmărind desenele copiilor de 3-5 ani, se poate ușor constata lipsa de proporție dintre părțile componente ale imaginii.

Sub îndrumarea educatoarei și pe măsura îmbogățirii experienței lor, copiii de 4-6 ani ajung să ilustreze în lucrările lor s-subțire, lung-scurt, lat-îngust, dar continuă să reflecte destul de greu în desen aceste raporturi. Ei au tendința să deseneze copacul, floarea, casa la fel de înalte, gardul până la acoperișul casei.

În concluzie, una din principalele preocupări ale educatorei este de a atrage atenția copiilor asupra proporției dintre lucruri sau dintre părțile componente ale obiectelor și ființelor, de a-l ajuta să respecte în lucrările lor raporturile dimensionale.

IV.5. CULOAREA

„ S-a uscat doar culoarea, sensurile se păstrează, nimic nu se șterge, nu e spulberat de vânt, de timp, dacă e scris cu adâncul unui suflet de om. “

Vorbind despre culoare, Pierre Francastel făcea următoarea afirmație: “ *Așa cum betonul este materialul de bază aș arhitecturii, și culoarea este punctul de plecare al picturii moderne...ea devien o putere fiziologică, capabilă să acționeze salutar în cele mai diferite domenii, de la medicină, pedagogie, până...în cele din urmă la educația estetică a oamenilor. “*

Trăim într-un univers cromatic. Lumea e colorată! Culoarea este prezentă peste tot în jurul nostru. O lume fără culori n-ar fi numai tristă, ci ar părea moartă!

“ Din asfințit, de peste munte,

Răsfrângeri roșii de amurg

Se sfarmă-n licăriri mărunte

Și-n Dunărea umbrită curg. “

(G. Topârceanu – “ Pastel”)

Culorile au stat, în cea mai mare măsură, la baza cunoașterii lumii de către oameni. Unii învățați au dovedit chiar că omul percepe mai întâi culoarea, apoi forma obiectelor. Există o lume interioară, subiectivă, trăită, a culorilor, la fel cum există o lume obiectivă, exterioară. Ocupând un loc însemnat în universal uman, culoarea este prezentă în viața și activitatea noastră zilnică la fiecare pas. Tot ce există în natură, ni se prezintă în culori. Culoarea este viața, fiindcă o lume fără culoare ni se înfățișează moartă. Tot ce este viu aspiră la culoare.

Natura este o fantastic simfonie cromatică la care privirile și trăirile noastre affective vibrează sensibil și profund. Natura își urmează propria operă. Toate lucrurile din natură sunt înzestrate cu formă și culoare.

Copilul, adultul, neînvățatul și orice om de știință, indiferent de domeniul în care cercetează sau se afirmă vorbeste despre culoare. Noțiunea de culoare face parte din limbajul oricărei ființe umane. Ea este prezentă peste tot, începând din jurul nostru și până la cele mai îndepărtate locuri, unde de-abia poți ajunge cu gândul. În folclor, în literatură, poezie, in dansurile populare, dar mai ales în pictură, ea aduce expresivitate, transparență, speranță sau nostalgie.

Culoarea este o impresie produsă asupra noastră de razele luminoase reflectate de obicei și constă în aspectul colorat al lucrurilor. Ea este o proprietate a obiectelor privite în lumină, deoarece acestea în întuneric nu au culoare. Culoarea este un atribut fundamental al luminii. Este o însușire a luminii determinată de compoziția sa spectrală, ea face ca ochiul să perceapă diferit radiațiile de pe retină, având aceeași intensitate dar lungimi de undă diferite. Culoarea are influență asupra omului provocându-i impresii, trăiri, sentimente dar și stări psihice diferite. Noțiunea de culoare apare numai atunci când există lumină. Undele luminoase sunt incolore, culoarea se naște în ochii noștri.

Retina ochiului uman conține trei tipuri de celule vizuale specializate pentru diferite domenii ale spectrului numite “conuri”. Pentru fiecare tip de conuri corespunde un anume sector de spectru. Un fascicol de lumină naturală, trecând printr-o prismă de cristal, proiectează pe ecran o figură (spectru), formată din culori alăturate: roșu, portocaliu, galben, verde, albastru, indigo, violet. Fiecare culoare are o lungime de undă diferită. Orice om cu vedere normală dispune de opt senzații extreme de culori, care corespund celor opt culori fundamentale.

Culoarea este o senzație primită de ochiul nostru, transmisă creierului și influențată de trei factori principali:

- Constituția suprafeței oboectelor ce absorb sau reflectă mai mult sau mai puțin fascicolele colorate ale luminii
- Felul și calitățile razelor ce izbesc obiectul
- Calitățile ochiului care percepe această reflectare și o transmite creierului (albul hârtiei, al zăpezii, al laptelui este perceput diferit0

Nu se află culori izolate in mediul nostru înconjurător, orice culoare este văzută în raport cu altele care o înconjoară. Un pătrat mic și alb pus pe un fond negru pare mai mare în comparație cu unul negru așezat pe un fond alb, deși au aceleași dimensiuni.

Culorile influențează pozitiv percepția, atenția și memoria, sporind gradul de înțelegere și asimilare in procesul de predare-invatare.Utilizarea unui câmp cromatic variat sporește randamentul activității intelectuale și influențează conduita umană prin declanșarea de trăiri afective pozitive. Studiindu-se influența culorilor asupra proceselor psihilogice s-a constatat că elevii care studiază materiale didactice cu vizualitate cromatică obțin performanțe superioare celor ce studiază pe materiale didactice cu vizualizări acromatice. De aceea este important a putea oferi copiilor din grădiniță nu numai un material didactic estetic și eficient, dar și un spațiu ambiant potrivit normelor estetice, jucării cu un design plăcut, culori ce influențează pozitiv dezvoltarea psihică și învățarea, cărți frumos ilustrate și, în general, obiecte care prin forma și culoarea lor să compenseze pe cât posibil lipsa elementelor vii, naturale, de care se bucură atât de mult copiii la țară.

Importantă este chiar și culoarea zugrăvelii sălii de grupă, a coridoarelor, dormitoarelor, spațiilor de joacă. Panourile decorative, afișajele, scenele din lumea basmelor completează ambientul sălii de grupă. Organizarea mobilierului, forma și culoarea lui, trusele de jucării, ținuta educatoarei și copiilor imprimă sălii de clasă acea rezultantă de culoare care influențează dispoziții de moment, atitudini de moment, atitudini estetice și chiar dezvoltarea psihică și intelectuală a copiilor.

Această fermecătoare însușire a tot ceea ce ne înconjoară,culoarea, aduce în sufletul nostru bucurie sau tristețe, căldură sau răceală, liniște și prospețime sau agitație și preocupare. Culoarea vindecă răni sufletești, depresii, dezvoltă

inteligența și imaginația, asigură un randament superior în muncă, înlătură oboseala și creează o bună dispoziție. Cu ajutorul culorilor putem să ne cunoaștem mai bine **personalitatea.**

Dincolo de percepție și trăirea ei afectivă,culoarea este o oglindă a personalității copiilor. Specialiștii pot interpreta aspecte ale personalității oamenilor în funcție de preferințe pentru una sau mai multe culori. Educatoarelor le este folositor să cunoască corelațiile existente între copil și preferințele sale pentru anumite culori, pentru a înțelege mai bine personalitatea acestora.

Copiii se simt atrași de culorile care prin strălucirea lor le încântă privirea, creează o strare sufletească agreabilă și o bună stare fizică în același timp, ca rezultat al influenței culorilor asupra circulației sângelui.

Culoarea este viața, este energia radiantă care ne influențează în mod pozitiv sau negativ, indiferent dacă ne dăm seama sau nu de acest lucru. În prezent există în lume numeroase institute de cercetare a utilizării culorii. Se pune un mare accent pe folosirea culorilor, a contrastelor și combinațiilor de culori în cele mai variate situații și domenii ale vieții.

În lucrarea " Despre spiritualitate în artă și mai ales în pictură", Vasili Kandinsky afirmă că emoția pe care culoarea o exercită asupra sufletului este cu atât mai puternică, " cu cât mai cultivat este spiritul omului asupra căruia se exercită culoarea". Iar după cum știm, menirea de a cultiva sufletul, o are arta.

În arta plastică se folosesc culori semnificante, dar și culori simbol. Culorile semnificante sunt culorile creațiilor artistice. Ele au semnificații proprii, dar și semnificații determinate de ansamblul cromatic al compoziției. Culorile simbol fac trimitere în afara sferei lor. Spre exemplu, galbenul simbolizează bogăția, roșu vitejia.

Culorile sunt stimuli, mijloace de expresie, dar și semne plastice purtătoare ale unor mesaje de natură intelectuală, estetică și afectivă. Limbajul plastic utilizează semne și simboluri, pentru a transmite idei și sentimente.

IV.5.1.Semnificația și simbolistica culorilor; efectele fiziologice și psihologice

Albul este asociat cu lumina, bunătatea, inocența, puritatea, curățenia și virginitatea, este culoarea sănătății și a igienei fiind ales în general pentru uniformele personalului medical. În cultura europeană albul este culoarea mireselor, a nunții și anoului început.

Spre deosebise de negru, albul este considerat benefic și are o conotație pozitivă, fiind asociat cu personajul bun.

Galbenul este culoarea soarelui și este asociat în mod frecvent cu fericirea, bucuria și energia vitală. Produce un efect energizant de căldură, bucurie și energie pozitivă, stimulând activitățile intelectuale.

Pentru că multe alimente sunt colorate în galben, această culoare este asociată si cu hrana. Folosit în exces în nuanțe citron, poate produce efecte neplăcute, iritante și chiar depresive. **Copiii plâng mai mult în camere galbene.** Galbenul este o culoare spontană, veselă în nuanțe clare, dar poate să redea și alte tipuri de stări sufletești în funcție de saturație și alăturarea cu alte culori.

Roșul intens este culoarea sângelui și a focului, de aceea îl asociem cu energia pură, cu viața, pasiunea, iubirea, forța și hotărârea. Este totodată cea mai dinamică culoare, inspirând mișcare, viteză dar și agitație. Datorită vizibilității și impactului puternic asupra psihicului uman, **roșul** este folosit pentru semnele de circulație cu semnificația STOP sau pentru atenționări, precum și pentru lumina semafoarelor.

S-a demonstrat științific că în prezența roșului ne crește presiunea sângelui și ritmul respirației. Roșul deschis duce cu gândul la pasiune, dragoste sexualitate,trebuinta sa pe drapeluri simbolizează curajul și puterea de sacrificiu.

Violetul purpuriu combină stabilitatea albastrului cu energia roșului. Este asociat cu regalitatea. Simbolizează putere, nobilitate, lux și ambiție. Transmite bunăstare și extravaganță. Purpura este o culoare foarte rară în natură, de aceea unii oameni o consideră artificială. **Violetul este regal. O culoare misterioasă, este asociat cu nobilititatea și spiritualitatea.**

Albastrul este culoarea cerului și a mării. Adesea este asociat cu profunzimea și stabilitatea. Simbolizează încrederea, loialitatea, înțelepciunea, inteligența, credința și adevărul. Albastrul este considerat benefic pentru minte și suflet. Încetinește metabolismul și are un efect calmant. Albastrul este asociat cu liniștea și calmul. Este folosit la ceremonii pentru că simbolizează sinceritatea și cucernicia.

Opus culorilor emoționale precum **roșu, oranj și galben,** albastrul este legat de conștiință și intelect. Când este folosit alături de culori calde precum roșul sau galbenul, albastrul are un impact foarte puternic, poate crea impresii vibrante.

În diverse culturi, albastrul este un simbol religios, aduce pacea și poate ține spiritele la distanță. Albastrul este o culoare calmantă. Poate fi puternică și fermă sau deschisă și prietenoasă. Toată lumea are un tip de albastru preferat. Culoarea naturală care vine de la albastrul cerului, albastrul este universal. Efectul lui calmant, plăcut, face ca timpul să treacă mai ușor și să dormi mai bine.

Verdele este culoarea naturii. Simbolizează fertilitatea, armonia și prospețimea. Culoarea verde are o corespondență puternică emoțională cu noțiunea de siguranță. Verdele închis este asociat cu partea materială, cu banii.

Se spune despre verde că are putere de vindecare, fiind folosit îndeosebi în practicile naturiste. Sugerează stabilitate și rezistență.

Este cea mai relaxantă culoare pentru ochiul uman.

În heraldică, (disciplina auxiliară istoriei care se ocupă de studiul stemelor statale), verdele indică bunăstare și speranță. Verde, în opziție cu **roșu,** înseamnă SIGURANȚA. În trafic este culoarea care permite libera trecere.

Brunul este culoarea naturală a pământului. Se găsește în pământ, lemn și piatră. Este o culoare caldă, telurică ce inspiră siguranță și ideea de cămin.

Brunul reprezintă puterea hrănitoare a pământului.

Deși poate părea adesea o culoare închisă, reprezintă simplitate, prietenie, încredere și sănătate. Culoarea brună își are rudele mai deschise în bronz, beige sau cream, care, pe post de fundal, fac ca celelalte culori să fie mai puternice.

IV.5.2. Culori primare, binare, ternare

Pornind de la culorile spectrului solar (roșu, oranje, galben, verde, albastru, indigo și violet), cercetătorii au elaborat de-a lungul timpului diverse modele cromatice : steaua culorilor lui Goethe, cercul cromatic al lui Itten, cercul cromatic al lui Otto Runge.

Cercul cromatic demonstrează, prin așezarea culorilor, cum se formează culorile binare grad I – oranj, verde, violet – din amestecul în cantități egale a câte două culori primare.

Astfel, prin amestecul fizical roșului cu albastrul se obține violetul, iar prin amestecul fizic al albastrului cu galben se obține verde.

Deci, culorile pot fi clasificate în

- Culori primare
- Culori binare de gradul I
- Culori binare de gradul II
- Culori ternare

CULORILE PRIMARE

Culorile de bază se mai numesc și culori primare sau fundamentale. Ele sunt : **roșul (R), galbenul (G) și albastrul (A).** Din amestecul fizic al acestor culori, în proporții diferite, pot fi obținute celelalte culori. Când toate trei sunt amestecate în cantități egale, se produce un gri neutru, închis (gri perfect). Culorile primare sunt cele mai pure și cu o strălucire parte față de toate celelalte culori. Ele nu pot fi obținute din amestecul altor culori.

CULORILE BINARE DE GRADUL I

Amestecând câte două, culori primare în cantități egale se obțin culori binare de gradul I. Acestea sunt : **oranje (O), violetul (Vi) și verdele (Ve).**

G + R = O (ORANJ)

R + A = Vi (VIOLET)

A + G = Ve (VERDE)

Culorile binare de gradul I pierd din puritate față de culorile primare. Orice culoare pierde din puritate când este amestecată cu o altă culoare.

J.W.Goethe (scriitor german, om de știință cu cercetări și în domeniul culorilor) a construit un cerc cromatic al culorilor primare și binare de gradul I.

CULORILE BINARE DE GRADUL II

Din amestecul fizic al unei culori primare cu o culoare binară de gradul I, vecină pe cercul cromatic al lui Goethe, se obține o culoare binară de gradul II. Sunt 6 culori binare de gradul II.

G + O = galben – oranj

R + O = roșu – oranj

R + Vi = roșu-violet

A + Vi = albastru-violet

A + Ve = albastru-verde

G + Ve = galben-verde

Ele se numesc culori binare de gradul II, pentru că fiecare dintre ele conține două câte două culori primare, dar în cantități diferite. Culorile binare de gradul II pierd și mai mult din puritate. Sunt niște nuanțe ale culorilor primare care înclină înspre una sau alta din culorile binare de gradul I, vecine pe cerc.

Johannes Itten, pictor și profesor german din prima jumătate a secolului al XX-lea, a elaborat un cerc al culorilor care ilustrează "Teoria constructivă despre culoare". Itten a așezat culorile pe un cerc în care se înscriu : un triunghi echilateral pentru culorile primare (roșu, orange, balben0, și un hexagon pentru culorile binare de gradul I (oranj, violet, verde).

CULORILE TERNARE

Culorile ternare sunt: maro, ocru, gri-albăstrui închis.

Vi + O = maro

O + Ve = ocru

Vi + Ve = gri-albăstru închis

IV.5.3 Tonuri și nuanțe

Pentru a vorbi de ton și nuanță trebuie să vorbești de “familia cromatică”. Unele dintre tonurile cunoscute prezintă între ele înrudire, formează familii de culoare, grupate în jurul celor stabilite de Newton. Familia roşului are, de pildă, cam 57 de tonuri distincte, a portocaliului 12, a galbenului 24, a albastrului 29 și a violetului 16.

Tonul este gradul de strălucire, de intensitate, luminozitate a unei culori sau tente, calitatea coloristică a unei culori. Tonul se modifică (“se rupe”) prin amestecul culorii în proporții diferite cu alb sau negru, ori alb plus negru (gri valoric). Folosind amestecul culorilor cu alb, negru, gri se procedează la degradarea acestora. Prin degradare se modifică luminozitatea inițială a culorii și astfel, culoarea se poate armoniza cu altele, cu care, în stare pură, ar fi în contrast. Prin degradare se realizează modularea cromatică.

O culoare pură amestecată cu alb își mărește luminozitatea, iar amestecată cu negru își pierde luminozitatea (se închide).

Ruperea tentei se realizează amestecând culoarea cu complementara ei. Se va obține o stingere a strălucirii și implicit o întunecare a tonului. Deci, ruperea tentei este și ruperea tonului.

Folosirea tonurilor unei singure culori se numește **monocromie**.

În activitatea cu copiii este recomandabil să se demonstreze în fața clasei modul de obținere a tonurilor închise și griului valoric (alb + negru), pentru a le forma priceperea de a folosi negru într-o cantitate mică, evitandu-se astfel ca amestecul să devină negru.

Prin **nuanță** se înțelege varietatea unei culori determinată de compoziția sa cromatică (gradele diferite prin care trece aceeași culoare). Nuanța este amestecul dintre două culori, fără a pierde intensitatea de lumină și de culoare. De exemplu, din roșu amestecat cu orange, rezultă roșu-orange, iar din verde amestecat cu albastru rezultă verde spre albastru.

Nuanțele se pot obține din :

- ✓ Amestecul unui ton pur de culoare cu albul, de la tonul culorii până la alb
- ✓ Amestecul unui ton pur de culoare cu un liant care depinde de calitatea culorii

- ✓ Amestecul unui ton pur de culoare cucu negru, de la tonul culorii pînă la negru
- ✓ Amestecul culorilor colorate (roșu cu portocaliu, verde cu galben, albastru cu violet)
- ✓ Amestecul degradat al mai multor culori, obținându-se griuri neutre

Nuanțele pot fi încălzite sau răcite prin adăugarea treptată a unei culori complementare.

IV.5.4. Nonculori. Griuri

Albul și negrul nu au calități cromatice și de aceea se numesc **nonculori.** Albul înseamnă lumină nedescompusă în spectrul ei, iar negrul înseamnă lipsa luminii, deci lipsa culorii. Ca pigmenți însă, albul și negrul au un rol foarte important în culoare. Cu alb culorile pot fi deschise, iar cu negru pot fi închise.

Amestecând, fizic, alb cu negru în proporții diferite, pot fi obținute mai multe griuri acromatice.

Copiii vor învăța că albul și negrul nu sunt culori și vor descoperi că, amestecându-le, dau felurite griuri, numite griuri valorice (acromatice). Li se explică faptul că aceste griuri, ca și albul și negrul, tulbură strălucirea culorilor.

Griul atenuează contrastul ce apare între culori. Contrastele roșu-verde, galben-violet, oranj-albastru, pot fi atenuate prin juxtapunerea unor zone de gri. Amestecate fizic, culorile complementare dau o succesiune de griuri, nuanțe spre una sau alta dintre cele două culori. Dintre aceste griuri, spre mijlocul scării apare griul perfect.

Amestecând toate cele trei culori primare în cantități aproximativ egale, se obține o culoare neutră numită gri neutru. Când din acest amestec lipsește una dintre cele trei culori, celelalte două dau o culoare binară. Binara obținută și cea de-a treia primară, ce nu a intrat în amestec, formează o pereche de complementare. Cele două complementare se completează, dând griul neutru.

Prin exerciții-joc de amestecuri, în diferite raporturi, între roșu și verde, galben și violet, albastru și orange, se obțin griuri colorate. Cele mai frumoase griuri colorate rezultă din amestecul culorilor complementare și alb. Poate fi folosit și negrul, dar în cantități foarte mici.

IV.5.5. Culorile complementare

Culorile complementare sunt acele culori care, amestecate între ele, dau griul perfect. Principalele perechi de culori complementare sunt:

Roșu – verde

Orange – albastru

Galben – violet

Culorile complementare sunt culorile cu totul opuse, culorile care nu se aseamănă nici din punct de vedere al pigmentului, dar nici din punct de vedere al căldurii sau semnificației.

Ele sunt așezate pe cercul chromatic al lui Itten în poziții diametral opuse, pe același diametru, motiv pentru care prin juxtapunere (alăturare) se exaltă una pe cealaltă ca luminozitate și ca strălucire.prin juxtapunerea a două culori complementare pure se produce un contrast violent, strident.

O culoare primară este complementară cu acea culoare binară de gradul I, care este compusă din amestecul fizic al celorlalte două culori primare. Spre exemplu, roșu este complementar cu verdele pentru că verde este format din celelalte două culori primare, albastru și galben; galbenul este complementar cu violetul, deoarece violetul este format din albastru și roșu; albastrul este complementar cu oranjul pentru că oranjul este format din galben si roșu.

Culorile complementare sunt culori care nu împrumută nimic una de la cealaltă. Este necesar ca preșcolarii să cunoască amestecurile dintre roșu și verde, albastru și oranj, galben și violet, deoarece vor putea să armonizeze o lucrare în care vor folosi complementarele.

Putem observa complementaritatea culorilor în tablourile unor mari pictori ca Ștefan Luchisn, Andre Derain, Andre Lhote.

IV.5.6. CONTRASTE CROMATICE

Contrastele cromatice sunt determinate de : **strălucire, luminozitatea, întindere ca suprafață, valențe expresive etc.**

Johannes Itten a fundamentat teoria culorilor și a stabilit **șapte contraste cromatice.**

1.Contrastul culorilor în sine – se obține prin juxtapunerea tentelor de culori pure, strălucitoare, de primare și binare. Puterea acestui contrast scade cu cât culorile folosite se îndepărtează de culorile pimare.

Prezența albului și negrului amplifică expresivitatea acestui contrast, , intervin efectele caracteristice de creștere a luminozității și strălucirii culorilor.

Acest contrast transmite un sentiment de optimism, de bucurie.

Cel mai frust dintre toate contrastele cromatice, este contrastul culorilor în sine. Acesta este descris ca asocierea a minimum trei culori pure, mediate în general de alb. Medierea este posibil să se realizeze uneori și prin negru sau gri. Cu cât culorile utilizate sunt mai pure și mai apropiate de cele **3 culori principale (roșu, galben, albastru)** cu atât contrastul este mai clar diferențiat.

Este un contrast tonic, puternic, intens. Se potrivește firilor curajoase și deschise.

2.Contrastul închis-deschis, sau clar-obscur se obține prin alăturarea unei culori cu valori tonale diferite (luminozități diferite). Acest contrast generează unele efecte de ușor-greu și aproape-departe.

Contrastul închis-deschis sau clar-obscur este cel mai simplu dintre toate contrastele și, de obicei, poate fi observat în paralele și cu contraste de alt tip.

Contrastul închis-deschis este un contrast valoric. De aceea putem vorbi despre acest contrast chiar și în lipsa culorii (**contrastul dintre alb, griuri și negru)** sau în cazul existenței unei singure culori plus alb, gri sau negru. Atunci când vorbim despre culori pure, **galbenul** este cea mai deschisă culoare iar **violetul** cea mai închisă. În general, între oricare două culori se stabilește un contrast valoric: **albastrul** este mai închis decât **oranjul**, **violetul** decît **galbenul sau roșul** etc. **Culorile complementare** cele mai apropiate din punct de vedere valoric sunt **roșul și verdele.** Spre exemplu, diferența dintre aceste două culori nu poate fi percepută la un televizor sau într-o fotografie alb-negru.

3.Contrastul cald-rece se realizează prin alăturarea culorilor calde și reci. Pentru a obține efectul maxim de cald-rece se juxtapune culoarea cea mai rece (albastrul) cu cea mai caldă (oranjul).

Într-o compoziție culorile calde dau impresia de aproape iar cele reci impresia de departe. O clasificare a culorilor se face în funcție de **temperatura** pe care o inspiră ochiului uman. Culorile calde sunt galbenul, oranjul și roșul. Culorile reci sunt verdele, albastrul și violet.

Atunci când asociem o culoare caldă cu una rece ne rezultă un contrast rece-cald sau caloric. Fiecare pereche de complementare se bucură de un contrast cald-rece:

CALD	RECE
Oranj	Albastru
Galben	Violet
Roșu	Verde

4.Contrastul complementar se obține prin alăturarea culorilor complementare.

Într-o compoziție plastică se pot dezvolta două sau trei perechi de complementare care prin juxtapunere își măresc strălucirea.

Contrastul complementar este foarte complex. El implică contrastul din cadrul unei perechi de complementare. Acestea sunt: **oranj-albastru, verde-roșu, galben-violet.** Fiecare dintre perechi conține o culoare caldă și una rece. Fiecare dintre perechi conține o culoare închisă și una deschisă (cu excepția perechii roșu-verde care au valori egale). Fiecare pereche conține o culoare principală și una secundară. Totuși culorile complementare sunt suprasolicitate. Armonia cromatică nu se rezuma la a utiliza verde lângă roșu.

5.Contrastul de calitate rezultă din alăturarea culorii strălucitoare cu cele stinse, amestecate, tulburate. Prin calitatea unei culori se înțelege gradul ei de puritate. Acest contrast este cel mai subtil, mai rafinat în contextul unei armonii cromatice. Calitatea culorilor reprezintă gradul lor de puritate, de apropiere de

culoarea de bază sau, în termeni de specialitate – saturația lor. Cu cât o culoare pură virează mai mult către alb sau negru este mai desaturată, mai coruptă, cu cât este mai intensă, cu atât este mai saturată.

Pentru a putea obține acorduri armonice este de preferat să se utilizeze culorile pure, intense, puternice (precum **roșu, oranj, albastru)** în cantități mici, iar culorile desaturate, deschise, pastelate (precum **roz, bej, lila, galben pai etc.**) pe suprafețe mai întinse.

6.Contrastul de cantitate se referă la raportul de mărire a două sau mai multe suprafețe colorate. Este contrastul mult-puțin sau de proporție. Contrastul de cantitate se referă la raportul de mărire a două sau mai multe suprafete colorate.

Contrastul cantitativ este lesne de înțeles și de aplicat. Este vorba de combinații de culori pe suprafețe diferite ca și întindere. Dacă punem un măr într-un coș de portocale, vom avea un contrast cantitativ. **Roșu** în cantitate mică, alături de **oranj** în cantitate mare.

7.Contrastul simultan și succesiv are la bază legea complementarelor și se produce atunci când o culoare pură solicită complementara ei/ dacă complementara ei lipsește din context, atunci ochiul o produce. Este un efect optic simultan. Iată cel mai subtil și mai complex tip de contrast. Contrastul simultan se întâmplă numai în ochii noștri, u pe suprafața colorată propriu-zisă, de aceea el nu poate fi surprins și nici ilustrat în fotografii.

Leonardo da Vinci a fost primul care a observat faptul că , prin alăturare, culorile se influențează reciproc. Mult mai târziu, pictorii au început să utilizeze această observație pentru a genera efecte vizuale nebănuite. Acest tip de contrast se afla în strânsă legătură cu contrastul complementarelor.

În esentă, contrastul simultan este proprietatea unei culori (cu cât este mai pură culoarea cu atât această proprietate este mai putrnică) de a vira tonurile neutre cu care vine în contact către complementara sa.

Culorile nu influențează numai tonurile neutre cu care vin în contact, ci și culorile cu o calitate mai slabă sau care se regăsesc într-o cantitate mai mică, făcându-le să ne apară mai reci sau mai calde, în funcție de opusul lor.

CAPITOLUL V

TEHNICI ȘI PROCEDEE FOLOSITE ÎN ARTELE PLASTICE

Familiarizarea copiilor cu unele tehnici noi de lucru le mărește curiozitatea și imprimă activităților plastice un caracter creativ și atractiv. Cunoașterea limbajului și a tehnicilor de lucru de către copii duce la dezvoltarea creativității în realizarea ideilor în forme artistice variate.

Experiența pedagogică demonstrează importanța aplicării unor procedee de lucru variate pentru reușita activităților plastice.aceste “artificii” pedagogice dau o notă de originaliate lecției în sine. La activitățile de educație plastică folosirea unui procedeu sau altul ține în primul rând de tehnica de lucru, care este ea însăți procedeu. Cunoașterea și folosirea diferitelor tehnici de lucru de către copii creează acestora, pe de o parte, posibilități largi de exprimare plastică, pe de altă parte, un start egal în acțiunile lor, deoarece copiii lucrează diferit, în ritm propriu, cu diverse materiale și instrumente de lucru.

Procesul familiarizării copiilor cu diferite tehnici plastice de lucru și stăpânirea lor, le creează acestora sentimentul propriei valori, sporindu-le încrederea în capacitatea lor de creație. Aceasta se răsfrânge pozitiv și asupra celorlalte arri curriculare din grădiniță.

Tehnica de lucru nu este altceva decât un joc cu reguli, în care copilul descoperă puterea de acțiune a celor mai neașteptate înstrumente și materiale. El observă că se poate desena și picta nu numai cu creionul și pensula, dar și cu palma, cu degetul, cu bețișorul, cu un băț de chibrit, cu coada pensulei, învățând să inventeze și să improvizeze astfel de instrumente. Culoarea nu mai stă cuminte în pastile, ci se lasă întinsă cu degetul, suflată cu o țeavă sau cu gura, culoarea stropește, sare, este vie. Un tablou poți face pe orice : hârtie, pânză, asfalt, sticlă, lemn, faianță etc.

În rezolvarea problemelor de tehnică sau de expresie plastică trebuie pornit întotdeauna de la exerciții-joc mai simple și de la jocul de compoziție. Fiecare activitate este dominată de rezolvarea unei probleme de tehnică sau de expresie. Rezultatele pe care le obțin copiii prin exerciții sunt marcate de propria personalitate, de inspirația și experiența lui anterioară.

Pentru ca folosirea tehnicilor de lucru și a exercițiilor-joc să devină eficiente într-o activitate de educație artistic-plastică, acestea trebuie să îndeplinească anumite condiții :

- Să dezvolte copiilor interes și o atitudine conștientă față de acțiunile propuse în activitate
- Sa fie aplicate diferențiat, în funcție de particularitățile de vârstă ale copiilor
- Introducerea unei noi acțiuni plastice să fie precedată de demonstrația corectă, precisă, clară a modului de lucru, urmată de o serie de exerciții pregătitoare
- Să se desfășoare într-o succesiune progresivă, respectând creșterea gradată a complexității lor
- Să fie variate, să suscite interesul pentru lucru, să înlăture monotonia
- Să asigure creșterea gradului de independență a copiilor în realizarea efectivă a lucrărilor plastice.

Obținerea unor lucrări expresive și care să oglindească efortul depus de copil depinde în mare măsură și de mijloacele materiale puse la dispoziție. “Opera de artă “ executată prin migala copilului, în care acesta a investit efort, voință, afecțiune, gust și sensibilitate este unică și incomparabilă.

Diversificând tehnicile de lucru se câștigă pe linia cunoașterii și se satisfac cerințele activităților de educație artistico-plastică. Diversificarea este implicată în mecanismul intim al creației, contribuind la refacerea energiei prin solicitarea altor zone cerebrale. Trecând de la o tehnică la alta, solicitările nervoase sunt de altă natură, toți creatorii manifestând nevoia diversificării tehnicilor de lucru în realizarea unor lucrări plastic. Schimbarea tehnicilor

justifică rolul preventive pentru perioadele de apariție a oboselii. Fiecare tehnică contribuie, în maniera sa, la dezvoltarea armonioasă a personalității copilului prin efort propriu și angajare nemijlocită în activitate.

Programa activităților artistic-plastice îi propune în acest sens educatoarei, obiective de referință prin care copilul să poată obține efecte plastice, forme spontane și elaborate prin tehnici specific picturii și chiar să compună în mod original și personal spațiul plastic. Educatoarea poate folosi în activitățile de educație artistic-plastice desfășurate cu copiii preșcolari diferite tenhici și procedee în acest sens.

FUZIONAREA LA MARGINE

Pe suprafața umedă a hârtiei se aplică cu pensula linii sau pete de culoare fluidizată (amestecată cu apă). Culorile trec parțial una în cealaltă, " se infrățesc", cu condiția să nu se fi zvântat nici una, deci fuzionează.

FUZIONAREA ÎN MASĂ

Pe suprafața umedă a hârtiei se aplică cu pensula pete de culoare fluidizată. Când petele de culoare se suprapun, ele fuzionează în masă.

FORMELE SPONTANE

Forma spontană este imaginea obiectuală sau structural naturală – rădăcini, frunze, crengi, pietre etc. există însă și forme spontane create de om în mod accidental, pe cale dirijată.

Aceste exerciții de intervenție, cu efecte plastice surpriză, pot fi obținute prin mai multe procedee ca:

- **Presarea unor pete sau puncte**

Acest procedeu este foarte simplu și ingenios. În mijlocul hârtiei se pun pete sau puncte de culoare fluidizată, după care se pliază în două și apoi în patru, obținându-se o imagine ce va fi ulterior interpretată. Interpretarea imaginii este

ceva mai dificilă decât obținerea ei, deoarece copilul trebuie să facă apel la reprezentările pe care le are, pentru a stabili asemănări cu plante, animale, fenomene din natură etc.

Această interpretare sau citire este foarte importantă deoarece contribuie la dezvoltarea limbajului, a memorie logice, dar mai ales a gândirii și imaginației creatoare.

- **Tașimania (monotipia)**

În interiorul unei foi îndoite se introduc cu pensula pete de culoare fluidizată. Se presează culoarea prin apăsarea cu podul palmei, ori cu o cârpă, în diferite direcții. Când se vor despături vor scoate la iveală noi forme cromatice spontane, similare cu reprezentări vizuale deja cunoscute (fluturi, flori, gâze etc.)

- **Tehnica suflării cu paiul, țeava**

Această tehnică este ușoară și interesantă. Pentru aplicarea ei se impune o foaie de hârtie mai groasă, de preferință foaie de bloc, pentru a avea mai multă stabilitate, pe care se aplică pete de culori. Prin suflarea asupra lor cu diferite instrumente (paiul, țeava)sau cu gura, culorile se împrăștie în diferite direcții pe foaia de bloc sau se intersectează, obținându-se diferite forme. Educatoarea trebuie să explice procedeul de lucru : să nu picure prea multă cantitate de culoare, suflarea să se facă ușor la început și apoi să se intensifice, până ce toate culorile s-au împrăștiat pe foaia de bloc.

Această tehnică de lucru cere foarte multă atenție, dar oferă lucrărilor expresivitatea aparte, încântând copiii prin efectele obținute.

SCURGEREA ADERENTĂ A CULORILOR

Tehnica presupune schimbarea poziției hârtiei în timpul lucrului nu numai orizontal, dar și vertical, pentru a da posibilitatea culorilor de a se deplasa în direcția pe care copilul o dorește.

Scurgerea aderentă se realizează prin dirijarea culorii fluidizate depuse pe suport, schimbând poziția acestuia în diferite sensuri. Operațiunea se poate repeta de mai multe ori, cu diverse culori, urmărindu-se chiar suprapunerea urmelor de culoare.

Această tehnică de lucru are un grad mai mare de dificultate, deoarece culorile pot depăşi marginile foii de bloc și se pot murdări atât băncile, cât și mâinile copiilor.

- **Stropirea forțată cu pensula (pulverizator, periuța de dinți, stilou etc.)**

Stropirea forțată se poate face pe suportul umed sau uscat, cu ajutorul pensulei încărcată de culoare sau orice alt instrument (periuță de dinți, stilou etc.) pe suportul umed se remarcă modul în care culoarea se amestecă, se împrăştie, se întinde pe suprafață.

Tehnica respectivă de lucru nu este greu de realizat și nu solicită multe material (foaie de bloc, acuarele, pulverizator). Este o tehnică destul de pretențioasă, deoarece pulverizatorul trebuie așezat într-o anumită poziție pentru a asigura stropirea, deoarece aceasta se poate face de cele mai multe ori pe marginile hârtiei, iar dacă se pulverizează permanent, nu se mai obține o stropire uniformă, ci aceeași culoare pe toată suprafașa hârtiei.

Dacă privim pulverizarea pe suprafața uscată, vom observa că stropii sunt mărunți și nu se apropie unii de alții, deci nu se face fuziunea culorii, pe când foaia umedă facilitează fuziunea culorii.

Prin stropirea forțată se obțin imagini bizare, interesante și curioase, dând posibilitatea copiilor să le compare cu diferite aspect din natură.

- **Tehnica folosirii hârtiei mototolite (tamponului din cârpe)**

Este un procedeu simplu și constă în tamponarea suprafeței colorate cu o bucată de hârtie mototolită sau un cocoloș din cârpe, încărcate de culoare.

Se pregătesc culorile necesare lucrului, iar cu ajutorul unui tampon pregătit din cârpe sau o stofă mai groasă, strâns prin rulare, apoi legat cu o ață, se ia culoarea și prin tamponare repetată se obțin structure artistice deosebite.

- **Forme obținute spontan cu ața sau sfoara**

Este un procedeu în care se folosește o bucată de sfoară sau o ață îmbibată în culoare și cât de ghemuită sau aglomerată, care se așează pe o hârtie care mai apoi se va plia, având grijă să se lase unul din capetele firului necolorat să atârne în afara foii. În timp ce se presează hârtia cu o mână, cu cealaltă se trage de capătul sforii (firului) rămas liber, până când firul va părăsi în totalitate fila îndoită.

La deschiderea hârtiei, copilului i se oferă surpriza unui desen fantezie, ce poate închipui păsări și animale, figuri și imagini din cele mai surprinzătoare. Desenul poate fi completat pentru a-i da formă nouă sau poate fi lăsat în forma inițială.

Acest procedeu constituie un exercițiu de imaginație și dezvoltă capacitățile creative ale copiilor, necesitând din partea acestora multă răbdare și perseverență.

- **Tehnica șabloanelor**

Se decupează diferite forme care se așează pe o foaie de hârtie. Separate se colorează suprafața unei coli cu pensula și se așează peste formele decupate presând cu mâna în toate direcțiile. Se ridică suprafața colorată și se înlătură formele decupate.

O altă tehnică în folosirea șabloanelor este următoarea : se aplică șabloanele, apoi se picură, cu ajutorul unei periuțe de dinți și a unui pieptene, vopseaua pe foaie. Se ridică șabloanele de pe foaia de bloc, obșinându-se silueta elementului respectiv.

- **Tehnica folosirii suportului lucios**

Pe un suport lucios (faianță, folie, sticlă etc.)se așează arbitrar câteva pete de culoare. Peste ele se așează o foaie de hârtie și se presează cu podul palmei în diferite direcții. Când se ridică foaia se apucă de două colțuri situate pe aceeași latură. Surpriza este forma spontană care s-a creat și care este unicat.

- **Formele obținute prin presarea frunzelor**

Frunze diferite ca formă se colorează pe dos (partea cu nervuri) utilizând culorile dorite. Apoi ele se așează cu partea colorată pe foaia de bloc și se presează cu degetele.

Când se ridică frunza, pe suprafața foii rămâne amprenta formei sale. Frunzele se imprimă de atâtea ori de cât este nevoie ca să se acopere toată suprafața foii. Suportul poate fi alb sau colorat.

- **Tehnica ștampilelor**

Foarte apropiată de dactilopictură este tehnica ștampilelor, care dă copilului posibilitatea de a nu înmuia degetele sau palma în culoare, ci a lucra cu anumite instrumente ușoare ce se află la îndemână. În acest sens se pot folosi ca materiale de lucru: bucăți de cartofi, dopuri de plută, bucăți de cauciuc, gume de șters, seturile de ștampile de cauciuc din comerț etc. Iar ca suport hârtie de bloc sau carton. Pe partea netedă a suprafețelor materialelor menționate se desenează o mică formă, care se taie pe contur cu ajutorul unei lame ascuțite. Apoi se îndepărtează suprafața înconjurătoare. ștampilele pot avea forma geometrică sau pot reprezenta obiecte, figuri, personaje diferite.

A. ȘTAMPILE DIN CARTOFI

Se folosesc cartofi mari și proaspeți, se taie jumatăți cu vârful cuțitului și se desenează pe o parte modelul dorit. Dacă vrem ca modelul să fie mai complicat facem această operație cu creionul, apoi cu vârful cuțitului trebuie scos modelul în relief. Pe ștampila rezultată astfel, se aplică tempera cu pensula și se ștampilează pe modelul dorit (pânză, faianță, carton), colorându-se apoi fiecare element în culoarea cerută.

B. ȘTAMPILE DIN PLUTĂ

În redarea unor forme prin folosirea culorii fluide poate fi folosit și dopul de plută, având structurat spații aerate sub formă de linii și puncte. Pentru ștampilare se folosesc tușiere, confecționate din bucăți de filtru îmbibate cu tuș sau culoare (pentru fiecare culoaare câte o tușieră). Ștampilele din plută au mai mare durabilitate decât cele din cartofi, care se pot folosi numai în aceeași zi. Cu

ajutorul ștampilelor din plută, prin repetare, alternare și simetrie se pot crea motive noi, care dezvoltă orientarea în spațiu a copiilor.

C. ȘTAMPILELE DIN POLISTIREN

Materialul care protejează aparatele electrocasnice are o structură formată din bucăți mari sau mici și pot realiza structuri artistice deosebite prin culoare.

Tehnica ștampilelor este mai ușoară decât dactilopictura, deoarece copilul dispune de instrumente de lucru cu incizii deja realizate, el este atent la ceea ce trebuie să execute, dar se gândește cum să aranjeze florile, fluturii, puișorii etc. Prin așezarea în pagină a diferitelor elemente, copiii își dezvoltă gustul estetic, judecata estetică (comparând diferitele părți ale imaginilor sau imaginile între ele).

- **Tehnica decolorării**

Tehnica decolorării face parte din multitudinea de modalități de lucru prin care se obțin imagini încântătoare, care înviorează și activează copilul în muncă.

Este ușor de realizat, cere puține materiale și impune o anumită manieră de lucru. Materialele necesare sunt următoarele: foi de bloc de diferite dimensiuni, soluții decolorante, pensule, bețișoare de ureche. Folie de bloc trebuie colorate cu cerneală albastră sau de altă culoare, activitate ce se realizează de copii în alte activități anterioare (pentru a se putea aplica ușor soluția decolorantă). Soluțiile decolorante pot fi: pic, hipoclorit, ace etc. și cer precauții deosebite.

Această tehnică presupune două etape:

- Se vopsește suportul de hârtie cu cerneluri sau cu tușuri
- După uscare se desenează cu soluție decolorantă, cu ajutorul pensulei, a unui bețișor, creion. Urmele lăsate pe hârtie se decolorează și ies în evidență pe fondul închis la culoare.

Dacă li se vor da copiilor foi de bloc colorate în albastru, educatoarea le va demonstra fenomenul natural din timpul iernii, ninsoarea. Decolorând cu pensula înmuiată în hipoclorit, în partea de jos a foii se va obține desenul unui

strat de zăpadă, iar în partea de deasupra prin punctare mai mică sau mai mare, se obțin fulgii de zăpadă.

În alte cazuri, copiilor li se sugerează să decoloreze în așa fel încât să obțină diferite forme (case acopeite cu zăpadă și cu țurțuri la streșini, un drum prin mijlocul unei localități, copaci încărcați cu zăpadă, copiii construind un om de zăpadă).

Pe foile de bloc colorate cu cerneală verde, copiii pot decolora anumite flori, frunze, iar pe cele colorate cu gri se va decolora astfel încât să se obțină linia șerpuită sau în zig-zag a fulgerului, apoi a picăturilor de ploaie.

Desigur că în asemenea tehnică copiii nu vor obține imagini prea bine conturate, de aceea li se recomandă să se folosească diferite șabloane de case, om de zăpadă, copaci etc. , cu precizarea ca acestea să fie decupate în interior, ca atunci când desenează, copilul sa se folosească de partea decupată a șablonului.

Prin această tehnică copiii au posibilități de a-și pune la încercare nu numai gândirea și imaginația creatoare, dar și abilitatea de a reda aspecte admirabile din natură.

- **Tehnica tratării cu ceară (stearinei)**

Această tehnică folosește ca instrument de lucru lumânarea. Un element surpriză se poate obține folosind în prealabil o lumânare aprinsă care se ține aplecată, astfel încât din ea să se prelingă pe foia de lucru picături de ceară topită. Așezarea unui strat de stearină pe foaia de bloc nu permite să pătrundă culoarea, apa alunecând și hârtia ramânând necolorată în acel loc.

Pentru obținerea unor efecte deosebite de luminozitate, peste desenul cu stearină se aplică un strat subțire de acuarelă, se lasă să se usuce și apoi se completează desenul cu alte elemente. Procedeul se poate repeta de 2-3 ori, iar ultimul strat de culoare poate fi întins prin tamponare repetată.

- **Tehnica picturii pe lipici**

Se aplică pe foaie un strat subțire de lipici (aracet) și foarte repede, pâna se usucă, se aplică cu ajutorul unei pensule groase pete și puncte din culoarea

sau culorile dorite, apoi, cu ajutorul unui bețișor sau cu coada pensulei, se gravează fel de fel de ornamente, linii, cercuri, puncte, flori etc.

- **Tehnica tratării cu griș sau nisip**

Pe o foaie de hârtie sau carton alb se desenează flori, fluturi, figuri geometrice etc. și se acoperă suprafața desenată cu lipici. Apoi se presară griș sau nisip fin și se lasă să se usuce. Se scutură foaia de surplusul de griș sau nisip. Cu pensula înmuiată în culoare se colorează forma încărcată cu griș și se lasă să se usuce.

Acest procedeu îmbracă diferite forme diferite, în funcție de grupa de vârstă. Dacă la grupele mici educatoarea aplică lipiciul pe toată suprafața și apoi copilul pictează tema dată, la grupele mari copilul trasează conturul temei date, tot el aplică lipiciul în contur și prafurile de lucru.

- **Dactilopictura**

Tehnica dactilopicturii este tehnica picturii cu ajutorul degetelor și a palmei, cel mai adecvat mijloc prin care copilul își poate exprima emoțiile anterioare. Este deosebit de importanță datorită complexității cu care este percepută culoarea de copii. Este un mijloc ce implică o anumită siguranță pentru copil, întrucât acesta șterge ușor ceea ce a pictat, pentru ca nimeni să nu vadă.

Dactilopictura nu mai este o noutate pentru copii, este mijlocul prin care ei au posibilitatea să frământe culoarea atât cu degetele, cât și cu palma. Este cea mai ușoară activitate, în care se folosesc cel mai puțin materialele specifice. Astfel, pentru dactilopictură nu se cer decât foi de bloc și culoare. Este foarte importantă acestă tehnică pentru dezvoltarea abilității degetelor copiilor.

Deoarece dactilopictura este o activitate ce poate păta hainele și se întinde mai mult pe suprafața de lucru, copiii vor avea mânecile suflecate, vor purta șorțuri confecționate eventual din folie de la pungile de plastic, iar masa de lucru va fi și ea acoperită cu folie. Copiii își vor amesteca singuri culorile cu degetele, mâinile sau orice alt obiect preferă (un bețișor sau un burete). În acest stadiu copiii sunt interesați în a învăța cum să facă ceva, timp în care educatoarea poate să observe și să se pronunțe asupra talentului cromatic.

Prin dactilopictură se pot realiza lucrări din ce în ce mai frumoase, datorită capacității de creativitate a copiilor și abilități cu care aceștia reușesc să realizeze teme interesante și atractive.

În acest sens, ei pot dactilo-picta puncte mai mari sau mai mici, la aceeași distanță între ele, baloane de diferite culori, colorări ale cercurilor prin mișcări succesive de la interior spre exterior și invers., înfrumusețarea unor obiecte realizate de copii, cum ar fi: puncte pe pahare de hârtie, pe umbrele, pe bărcuțe, pe coifuri, pe chenarele unor tablouri etc.; de asemenea, se pot trasa, prin deplasarea degetului înainte în culoare, linii orizontale, verticale, oblice sau intersectate a acestora.

Cu ajutorul podului palmei sau prin apăsare pe o foaie de bloc se pot realiza imagini foarte frumoase, de un colorit și formă aparte, iar dacă pe foaia de hârtie sunt puse câteva picături de culoare și se apasă cu palma peste aceasta și se rotește într-o direcție oarecare, lucrarea capătă forme tot mai noi, stârnind curiozitatea copiilor.

Din acest punct de vedere, este de ajuns ca educatoare să asigure condiții prielnice de muncă, să dea doar câteva sugestii și să lase copiii să lucreze nestingheriți, stimulând capacitatea creativă a acestora. Prin această tehnică se cultivă câteva trăsături de voință : răbdare, perseverență, tenacitate.

- **Pictura cu mâinile**

Se pregătește suportul de bază – o coală de hârtie tăiate în diferite forme: pătrat, rotund, în formă de inimă etc. Cu mâna dreaptă se vopsește interiorul mâinii stângi, având grijă ca întreaga palmă, ca și părțile interioare ale degetelor să fie date în mod egal cu culoare. Cu degetele desfăcute se apasă mâna vopsită presând tare, apoi se ridică cu grijă. Se spală mâna stângă și se procedează asemănător și cu mâna dreaptă.

De această dată părinții sunt cei care vor privi cu nostalgie peste ani un “ document” unic, mânuța propriilor odrasle la vremea grădiniței.

- **Pictura pe tăvițe de carton**

Se vor folosi tăvițe de carton pe care se vând produse la cofetărie. Sunt bune de colorat, mai ales că au deja o margine ce poate fi folosită ca ramă a tabloului respectiv. În interiorul tăviței de carton se pictează cu pensula peisaje, portrete, vaze cu flori etc. Dacă se dorește, rama tăviței de carton se poate picta. Acest tablou poate fi un original cadou.

- **Tehnica picturii pe sticlă**

Dacă este interesată să lucreze cu copiii de 5-6 ani în această tehnică, educatoarea trebuie să-şi procure câteva bucăți de geam. Primul lucru ce trebuie făcut este șlefuirea marginii sticlei de către o persoană calificată. Sticla se degresează cu spirt sau diluant pe partea unde se va face desenul. Se așează sticla pe desenul efectuat dinainte, apoi se contureazã cu o pensulă subțire sau cu penița (înmuiate în tuş negru sau tempera neagră amestecate cu aracet). Când totul s-a uscat, se trece la colorarea suprafețelor în culori tempera. În tehnica picturii pe sticlă, tratarea suprafeței este decorativă. Se pot crea compoziții cu motive florale, figuri geometrice, icoane etc.

- **Tehnica picturii pe lemn**

Este o tehnică tradițională în executarea icoanelor, iar în grădiniță poate fi folosită la Cercul de pictură. Se execută pe plăci de lemn bine șlefuite, după care lemnul se prepară printr-o metodă simplă de acoperire cu clei de oase încălzit și alb de zinc. Pasta obținută se întinde cu pensula lată pe suprafața lemnului.

Pictura pe lemn se execută cu o soluție alcătuită din tempera, albuş de ou și puțin ulei de in. După ce s-a pictat se dă cu lac. Copiii mai pot picta diferite forme pe rondele realizate din tăierea circulară a trunchiului de copac, obținând din scoarță chiar și rama tabloului, care se va lăcui.

- **Monotipia**

Monotipia sau monourma este un procedeu de lucru cu un anumit efect de spontaneitate și prospețime, care îi oferă copilului posibilitatea de exprimare rapidă a unei stări sufletești, a unei atitudini sau idei. Monourma este o urmă făcută pe un desen ce este imprimat în cerneală sau tempera, pe o suprafață netedă.

Dacă se desenează linii sau semne pe această suprafață netedă, acestea pot fi mutate pe o foaie de hârtie cu o urmă luată exact de pe placa de bază, inversate însă.

Aceste linii și semne produc o impresie diferită față de cele desenate direct pe hârtie, deoarece ele au o influență mai puternică, mai direct vizuală. Presupunând că cerneala folosită este neagră, valoarea dramatică este prezentă, deoarece liniile albe pe fond negru sunt vizual mai puternice decât liniile negre pe fond alb.

- **Tehnica origami**

Tehnica origami este una din artele tradiționale japoneze și înseamnă " arta plierii hârtiei " , la acest popor atingând o măiestrie și un rafinament deosebit. Modul tradițional de a împături hârtie colorată pentru a putea reprezenta diferite animale, păsări, bărci, plante etc., obținute prin combinații variate de suprafețe și linii, stă la baza acestei îndeletniciri. Există posibilitatea creării unei diversități de modele, ceea ce conferă acestei îndeletniciri un plus de originalitate.

Unii au considerat origami ca un simplu joc, dar cei mai mulți îl socotesc artă, datorită posibilității de a reprezenta în mod creator și realist diferite subiecte. Indiferent dacă a fost considerat artă sau numai un simplu joc, origami a constituit din vechi timpuri un veritabil joc al imaginației japoneze. Ingeniozitatea de a crea imagini cât mai reușite și cât mai noi conferă numeroase satisfacții creatorilor.

În lucrarea "Album metodic de creație artistico-plastică" se precizează că această artă soc a imaginației japoneze a fost preluată și adoptată la noi în cadrul învățământului de cultură generală.

Acest procedeu evidențiază forma spațială și nu pune accentul pe culoare, ci pe volum. Tehnica origami conferă hârtiei calități artistice inspirate din observarea formelor naturale. Procedeul este un foarte bun exercițiu de dezvoltare a ingeniozității și de rafinare a îndemânării.

Preluat ca procedeu în arta plastică modernă, origami se folosește ca tehnică de lucru chiar și în educația plastică a preșcolarilor, prin exersarea unor îndoitori simple, dar care dau expresivitate în ansamblul unui tablou.

Elementul compozițional realizat prin origami apare în relief, ceea ce face ca lucrarea să amintească de tehnica colajului. Se obțin astfel anumite efecte plastice: de apropiere sau de depărtare, de accentuare a unor elemente din tablou. Combinate și cu alte tehnici (monotipie, colaj), elementele compoziționale obținute prin origami aduc copiilor o notă aparte, o expresie plastică deosebită.

Hârtia ce urmează a fi îndoită poate fi albă sau colorată (dacă este albă poate fi pictată de copii cu pensula, fie stropită cu culoare).

Forma hârtiei folosite este de obicei pătrată, dreptunghiulară, triunghiulară, pentagonală sau hexagonală (se mai poate folosi și hârtia tăiată circular, semicircular sau în formă eliptică). Hârtia ce urmează a fi pliată trebuie să fie netedă și curată. De obicei, pentru desfășurarea unei activități de origami se utilizează o singură formă de hârtie, pentru a înțelege foarte bine explicațiile educatoarei și ordinea îndoiturilor.

În ceea ce privește împăturirea hârtiei, există câteva reguli stricte, mecanice, de obținere a diferitelor forme sau figuri, prin alăturarea unui colț sau a unei părți de alta. Dar, pe lângă aceasta, există posibilități largi de exprimare liberă a sentimentelor sau emoțiilor creatorului, prin modificarea dimensiunilor suprafeței hârtiei sau a unghiurilor de împăturire etc.

Tocmai pe aceste ultime posibilități se bazează origami modern, care are anumite asemănări cu pictura abstracționistă. Toate piesele confecționate în "origami abstract" nu au nume, sunt niște figuri nedefinite, oferind imaginației privitorului plăcerea de a le întregi și defini după voie. Adevărata frumusețe a artei origami este simplitatea. Arta împăturirii hârtiei în manieră japoneză este de peste 800 de ani.

Este cert că urmărirea unor teme în crearea anumitor forme din hârtie contribuie la dezvoltarea gândirii și influențează educația estetică.

În tehnica origami propriu-zisă există câteva metode de bază, bine stabilite, pentu obținerea formelor de îndoituri. Pentru explicarea acestor îndoituri se folosesc simboluri convenționale și scheme. După însușirea metodelor necesare obținerii formelor de bază urmează perioada de creație propriu-zisă.

Pornind de la cele mai simple forme de bază, se va ajunge , prin plieri repetate, la forme spațiale complexe. Cele mai simple forme de bază sunt :

cartea, batista, casa, baticul, cortul, scara. Din ele pot rezulta forme complexe: ***rozeta, ghirlanda, șarpele, paharul, cutia, morișca, racheta, barca, șoricelul, purcelușul, lebăda etc.*** în funcție de imaginația fiecăruia.

Avantajele tehnicii origami sunt evidente:

- ✓ Prin această tehnică se deschid posibilitățile funcționării actului creativ, prin intermediul procesului gândirii și al imaginației creatoare
- ✓ Copiii își formează deprinderile corespunzătoare de utilizarea hârtiei, deprinderi care cer multă răbdare, atenție, perseverență
- ✓ În cadrul acestor activități copiii se obișnuiesc să lucreze pe grupuri, să respecte timpul de lucru al colegilor, să apreciezecât mai corect munca personală și a celorlalți
- ✓ Prin executarea corectă a lucrărilor se cristalizează și se dezvoltă sentimentul satisfacerii muncii împlinite (este o mândrie ca ei să arate lucrările lor colegilor, părinților, să citească în ochii acestora dragostea și prețuirea muncii și cu atât mai mult să se bucure când aceste lucrări vor face parte din exponatele unei expoziții)
- ✓ Solicitarea atenției, coordonarea gândirii cu mișcările de execuție ale degetelor contribuie la dezvoltarea proceselor psiho-motorii necesare activităților practice de viitor ale copiilor
- ✓ Studierea urmelor plierii duc la înțelegerea ritmurilor geometrice plane plastice și a împărțirii suprafețelor pe baza principiului echilibrului

Lecțiile de origami creează o stare teribilă de lucru, subliniată de interes, încredere în forțele proprii, susținută de o puternică motivație interioară, care oferă bucuria descoperirii.

Origami este o artă foarte migăloasă care cere multă rabdare, atenție din partea autorului, deoarece o singură greșeală la plasarea unei împăturiri și a punctului din care este privită poate altera imaginea piesei obținute.

Un origami este cu adevărat reușit atunci când trăsăturile caracteristice sunt atât de sugestive încât subiectul poate fi recunoscut imediat, fără nici o explicație. În origami modern, imaginația joacă rolul primordial în obținerea pieselor, reprezentarea fidelă a realului având rol secundar.

- **Tehnica colajului**

Colajul este un procedeu tehnic apărut în arta modernă, care constă în lipirea pe același tablou sau pe o suprafață limitată (foaie de desen sau alt suport) a unor elemente diferite din natură (materiale textile, carton, hârtie etc.), în vederea obținerii unui efect de ansamblu, de natură estetică.

Colajul implică muncă în timp:

- colecționarea materialelor de lucru
- conservarea lor
- organizarea și selecționarea acestor materiale
- valorificarea lor în cadrul unei lucrări.

În vizite, excursii, plimbări, copiii adună plante, semințe, resturi textile, deșeuri din piele, hârtie etc. pentru a le da o nouă întrebuințare.

În realizarea unui colaj putem utiliza mai multe tehnici:

1. tehnica formelor rupte se obține lipind pe suport bucăți mai mari sau mai mici de hârtie colorată, ilustrații colorate, afișe vechi, ziare rupte spontan, direct, fără a se fi schițat imaginea anterior și care au diferite forme. Dacă formele rupte sunt de culoare deschisă, ele pot fi aplicate pe un fond închis și invers.
2. Tehnica formelor tăiate din hârtie (papier-colle) presupune tăierea formelor de hârtie cu ajutorul foarfecii după un contur executat anterior. Formele pot fi tăiate întregi, ori secționate în mai multe părți și apoi lipite pe suport într-o anumită cpmpoziție.
3. Tehnica formelor din materiale textile presupune tăierea din materialul textil, diferit colorat, părți sau forme întregi care se lipesc pe un carton sau foaie de hârtie groasă. Se pot iniția compoziții cu elemente din natură (Pădurea, Marea etc.), joc de forme geometrice.

- **Imprimarea țesăturilor avînd textura rară**

Deasupra foii de hârtie se așează materialul înmuiat în tuș negru sau acuarelă diluată. Materialul trebuie apoi stors bine. Deasupra materialului de

bază și a celui textil se așterne o altă hârtie și se apasă pe toată suprafața. După ce se ridică foaia și țesătura folosită, pe foaia de bază rămâne imprimarea care constituie fondul peste care copiii pot desena cu pensula, bețișorul sau un alt instrument. De menționat că totul va fi pregătit în prealabil de educatoare, în primul rând pentru că uscarea suprafeței de bază necesită timp, și apoi pentru că această tehnică este diferită pe grupele de vârstă.Motivele care se creează spontan prin imprimare sunt variate. Se pot dezvolta configurații de animale, flori, peisaje fantastice, totul depinzând de imaginația copilului și de modul cum este îndrumat. Ca țesătură se poate folosi tifonul, plasa deasă etc.

CAPITOLUL VI

MICROCERCETARE PRIVIND DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII COPIILOR DE 5-6 ANI PRIN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

Obiectul cercetării : procesul de dezvoltare a capacităților creative la preșcolarii mari în activitățile de educație artistico-plastică.

Scopul cercetării: *formarea, stimularea și dezvoltarea capacității de exprimare plastică a preșcolarilor de 5-6 ani, constatarea și diagnosticarea nivelului de dezvoltare a capacităților creative prin arta plastică, determinarea căilor eficiente pentru evaluarea gradului dezvoltării creativității la această vârstă.*

Obiectivele cercetării:

1. Aplicarea proiectului de cercetare în scopul dezvoltării și stimulării creativității și expresivității copiilor de vârstă preșcolară mare, prin activitățile de educație artistico-plastică
2. Evidențierea contribuției activităților de educație plastică în stimularea expresivității și creativității preșcolarului

3. Constatarea și diagnosticarea nivelului de dezvoltare a capacităților creative ale copiilor prin arta plastică, investigarea nivelului de dezvoltare a creativității prin: probe de pictură, jocuri, chestionare orale etc.
4. Depistarea formelor de creativitate specifice perioadei preşcolare
5. Identificarea celor mai eficiente metode și tehnici plastice de stimulare și exersare a creativității preşcolarului de vârstă mare.

Valoarea teoretică a cercetării:

S-au identificat *reperele pedagogice* ale stimulării creativității copilului preşcolar în domeniul artistico-plastic prin abordarea interdisciplinară a acestui proces și o strategie didactică specifică, cu accent pe :

- Metode active de predare-învățare
- Amenajarea spațiului educațional pe arii de stimulare
- Conduite didactice permisive
- Abordarea activităților opționale

Ipoteza

Această cercetare are drept ipoteză: *dacă în cadrul activităților de educație artistico-plastică (comune și opționale) desfășurate în grădiniță cu preşcolarii grupei mari, se folosesc diverse metode, mijloace și tehnici și se abordează tematici variate, într-o atmosferă relaxată, atunci se pot stimula și dezvolta capacitățile creatoare ale copiilor și se poate manifesta sensibilitatea lor artistică în creațiile pe care le fac.*

Metodele de cercetare

a. Metoda observației

b. Metoda convorbirii

c. Metoda anlizei produselor activității

d. Metoda experimentului pedagogic

e. **Metoda testelor**

Metodele prezentate nu le-am folosit în mod izolat ci corelativ, pornind de la premisa că ele nu se exclud, ci se completează și se condiționează reciproc. Metodele nu se folosesc izolat, orice cercetare pedagogică presupunând adoptarea unui complex metodologic pentru a putea astfel surprinde fenomenul în toată diversitatea și complexitatea manifestărilor sale.

Teoriile care au stat la baza cercetării

1. Stimularea potențialului creativ al copilului preșcolar în domeniul artistico-plastic se poate realiza printr-un *model pedagogic* axat în principal pe:
   - *Elaborare curriculară,* ceea ce presupune o corespondență între *principii, obiective, conținuturi, strategie didactică, evaluare*
   - *Abordare interdisciplinară* a conținuturilor didactice
2. În grădiniță, stimularea creativității copilului în domeniul artistico-plastic poate fi realizată atât în cadrul activităților *comune* , prevăzute în Curriculumul de educație preșcolară, cât și în cadrul *activităților opționale*
3. Metodele didactice active, amenajarea spațiului educațional centrat pe copil, abordarea interdisciplinară a conținuturilor, conduite didactice de tip creativ – toate contribuie la stimularea manifestărilor creative ale copilului preșcolar

Selecția subiecților

Baza experimentală a investigației a antrenat un lot de 16 copii de 5-6 ani, cu inițialele: B.M., N.B., C.F., P.N., G.M., B.M., G.A., P.A., G.E., T.C., R.C., N.S., P.D., C.S., I.G., N.A., de sex feminin și masculin.

Locul de desfășurare a cercetării : sala de grupă

Perioada de cercetare : 1 an

Eșantioanele de subiecți : B.M., N.B., C.F., P.N., G.M., B.M., G.A., P.A., G.E., T.C., R.C., N.S., P.D., C.S., I.G., N.A.

Etapele cercetării

Cercetarea s-a desfăşurat în trei etape:

Etapa I – m-am axat pe documentare;am stabilit cadrul conceptual al cercetării; am aplicat copiilor teste de evaluare inițială

Etapa II – s-a aplicat proiectul – program, urmărind efectele acestuia în planul stimulării potențialului creativ al copiilor de 5-6 ani

- S-au familiarizat copiii cu diverse metode, procedee și tehnici de lucru
- S-au aplicat diverse probe: probe de pictură, probe orale, jocuri specifice domeniului plastic

Etapa III – am aplicat copiilor aceleași probe folosite în prima etapă a cercetării; am sintetizat rezultatele experimentului.

În aprecierea rezultatelor obținute în urma derulării celor trei etape ale cercetării și în cadrul aplicării celor 4 probe (chestionar, test, probă de pictură, joc), se vor avea în vedere următoarele aspecte dominante:

1. *Cunoașterea și diferențierea materialelor și instrumentelor de lucru*
2. *Aplicarea corectă a regulilor de utilizare a acestora*
3. *Compunerea în manieră originală și personală a spațiului plastic (aplicarea tehnicilor de lucru)*
4. *Obținerea efectelor plastice, a formelor spontane și elaborate prin tehnici plastice*
5. *Interpretarea liberă, creativă a lucrărilor plastice*

În **prima etapă** s-a urmărit evaluarea inițială a copiilor pentru a afla:

1. <u>Ce noțiuni au copiii despre:</u>

- Materialele și instrumentele de lucru pentru desen, pictură, modelaj și regulile de utilizare ale acestora
- Elementele limbajului plastic (culori, puncte, linii, forme din mediul înconjurător)
- Aplicarea culorii pe suprafețe date sau libere (cu pensula, cu buretele, degetul, palma, ghemotocul de hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ștampila, peria, tubul)
- Combinarea culorilor sau a altor tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei)

Am stabilit nivelul de cunoștințe al lotului de copii utilizând o **probă orală** (chestionar).

Chestionarul a cuprins următoarele întrebări:

a. Care sunt materialele și instrumentele de lucru pe care le putem folosi în activitățile artistico-plastice ?
b. Care sunt culorile primare?
c. Ce culori se obțin prin amestecul culorilor primare, două câte două?
d. Care sunt culorile calde?
e. Care sunt culorile reci?
f. Cum procedăm să deschidem o culoare ?
g. Cum închidem o culoare?
h. Ce lucrări se pot executa cu ajutorul liniilor și punctelor?

2. <u>Nivelul dezvoltării creativității</u>

Am determinat nivelul dezvoltării creativității preșcolarilor mari, utilizând:

a. **Testul** " Completează cum dorești", cu trei seturi de fișe

Fișa nr. 1 – *Ce poți desena dintr-un pătrat?*

Fișa nr. 2 – *Ce poți desena pornind de la un punct?*

Fișa nr. 3 – *ce poți desena dintr-un triunghi?*

b.Proba de pictură **Pata de culoare –** pete de culoare de diverse forme obținute prin presare între două coli de hârtie.

c. **jocuri plastice** : " Culorile", "De-a Baba Oarba", "Paparuda"

Rezultatele obținute în prima etapă a cercetării

În cadrul **probei orale** pe care am aplicat-o lotului de 16 copii, numai 50% (8 copii) au enumerat instrumentele de lucru, au recunoscut culorile primare, binare, au știut cum se obțin tonurile și nuanțele, au clasificat liniile pe categorii.

75% (12 copii) au știut care sunt materialele și instrumentele de lucru specifice activităților artistico-plastice; 62,5% (10 copii) au recunoscut culorile primare și binare, culorile calde și reci au știut cum se obțin tonurile și nuanțele fiecărei culori.

La fișa nr.1 din cadrul **testului** " *Completează cum dorești",* copiii au avut de continuat un desen pornind de la un pătrat. 75% (12 copii) au desenat case, iar restul de 25% (8 copii) au ilustrat un cadou sau un covor, 3 copii au desenat roboți, mingi. La fișa nr.2 "*Ce poți desena dintr-un punct?",* 50% (8 copii) desenând: steluțe, fulgi de zăpadă, fluturi, fundițe. La fișa nr. 3 " *Ce poți desena dintr-un triunghi?"* , 62,5% (12 copii) au desenat acoperișul casei, restul de 25% (4 copii) tulpina unui copii.

Investigând dezvoltarea creativității preșcolarilor de vârstă mare prin testul "*Completează cum dorești"* am constat că nivelul creativității copiilor din lotul experimental poate fi reprezentat astfel:

Nr. De subiecți	Nivelul înalt	Nivelul mediu	Nivelul scăzut
16	12,5% (2 copii)	50% (8 copii)	37,5% (6 copii)

Prin **proba picturală** " *Pata de culoare"* am urmărit să cunosc următoarele aspect:

- Cum utilizează subiecții testați instrumentele de lucru
- Cum aplică culorile pe suprafața de lucru (dacă armonizează culorile)
- Dacă pot interpreta formele obținute și pot adăuga elemente noi, originale

Am constatat :

- Sunt copii care nu respectă acuratețea lucrării (folosesc culori în exces, își murdăresc vestimentația
- Culorile folosite pentru a fi suprapuse sunt folosite în cantități insuficiente pentru a obține efectul plastic dorit (nu se folosește corect cantitativ culoarea)
- 50% (8 copii) au asociat forma obținută cu aspecte din realitatea înconjurătoare
- 31,25% (5 copii) au completat formele spontane obținute cu elemente noi, originale

În cadrul **prelucrării rezultatelor** am observat următoarele fenomene:

- Testul " *Completează cum dorești"* m-a ajutat, în mare măsură, la depistarea creativității de care dispun cei 16 copii din lotul experimental, ținând cont de particularitățile de vârstă și individuale. În cadrul acestei probe, copiii și-au pus în evidență capacitatea lor creatoare; adăugând elemente noi la desenele inițiale, au reușit să obțină desene foarte sugestive, dând dovadă de un potențial creator uimitor, deși se află la o vârstă fragedă.
- Între unele particularități psihice și creativitate există o corelație pozitivă (odată cu creșterea atenției crește și creativitatea și invers; odată cu scăderea nivelului de gândire, scade și nivelul creativității)
- Majoritatea copiilor au creat din petele de culoare: flori, fluturi, din nou manifestându-se orientarea lor în lumea reală, apropiată lor, refelctându-se spiritul creativ al copilului, favorizând premisele dezvoltării creativității.

Jocurile pe care le-au jucat copiii din lotul experimental, în prima etapă a cercetării, au fost următoarele:

1. **Jocul popular " Culorile"** – acest joc are drept scop cunoașterea culorilor și a nuanțelor
2. **Jocul popular " De-a Baba-oarba"** – jocul a avut drept scop să determine unele procedee de reflectare artistico-plastică a obiectelor, apelând la diferite mijloace: **culoare, formă, compoziție.**
3. **Jocul popular " Paparuda"** – acest joc are drept scop de a determina combinarea culorilor, varietatea și frumusețea formelor, elementelor decorative, specifice pentru ornamentare.

Etapa a II a a cercetării

Datele observațiilor făcute mi-au demonstrat eficiența folosirii activităților plastice în depistarea și educarea potențialului creativ al preșcolarilor din grupa mare.

Astfel, în cadrul activităților alese, am observat gândirea creativă a copiilor care operează cu grafisme la modul inventiv și original.

Data	Indicatori observaționali și constatări înregistrate	Concluzii/ aprecieri
10.12.2013	În cadrul activităților alese , copiii din grupa mare au solicitat să deseneze *" Cadoul de la Moș Crăciun"* . În desenele lor, copiii au trasat cu culori linii frânte, drepte, oblice, au unit linii și puncte redând forma dorită (casă, mașină, cutii de cadouri, figuri geometrice etc.)	Prin aceste manifestări în cadrul activităților alese, copiii au dovedit inițiativă creatoare, originalitate, independență, fiecare desen păstrând o notă personală.

Am exemplificat cu desenul deoarece copilul, folosind linia, punctul, forma, culoarea, redă un obiect, un personaj, pe care le încarcă cu o anumită semnificație ideo-afectivă, exprimând cel mai profund sensibilitatea acestuia.

PRIMĂVARĂ – pictură

Eșantion de control	Eșantion experimental
La această activitate, sarcina preşcolarilor a fost să picteze un tablou de primăvară, după ce în activitățile anterioare au observat caracteristicile anotimpului primăvara, în urma ieșirilor în aer liber, în parc, propunându-le să imortalizăm peisajul admirat. De menținut este faptul că nu am făcut nici o pregătire specială în sala de grupă.	La această activitate, sarcina preşcolarilor a fost aceeaşi: să picteze un tablou de primăvară, după ce în activitățile anterioare au observat caracteristicile anotimpului primăvara, în urma ieșirilor în aer liber, în parc, propunându-le să imortalizăm peisajul admirat. Pentru această activitate, sala de grupă a fost pregătitiă special, afișând planșe cu ilustrații din povești, reprezentând aspecte semnificative pentru tema aleasă și fiind sonorizată în surdină cu "Anotimpurile" de Vivaldi, pentru a le stimula imaginația și pentru a le asigura un cadru adecvat.

Concluzii :

Preşcolarii din grupa experimentala, respectiv 90% , au dovedit

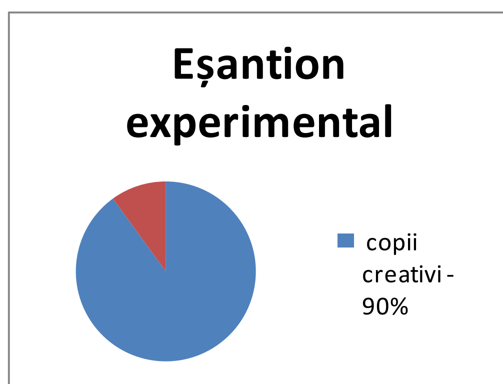
a. Mai mult spirit de creativitate pe fondul stărilor emoționale generate de muzica liniștită, plăcută auzului
b. Mai multă imaginație, stimulată de planșele afișate în sala de grupă.

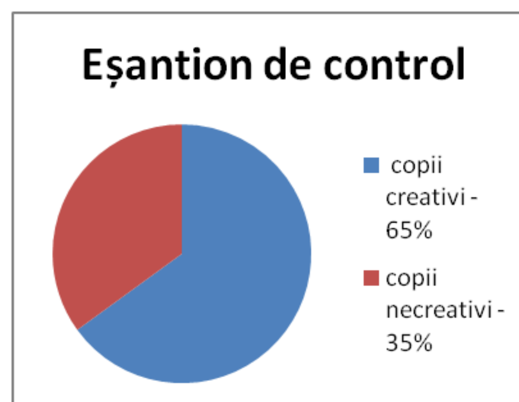
Am remarcat la copiii din grupa experimentală o mulțime de modalități prin care fiecare și-a exprimat plastic emoțiile, în funcție de fantezia, aptitudinile și temperamentul fiecăruia; au acoperit suprafața de lucru cu pete de culoare – culori calde, vii, cu linii ample și puncte variate; au manifestat interes și plăcere în realizarea temei propuse.

Preşcolarii din **grupa de control** , respectiv 65%, au realizat lucrări folosind linii ascuțite, contururi colțuroase, iar culorile predominante au fost reci, mohorâte, au delimitat strict contururile; copiii au manifestat puțină inspirație și creativitate în compozițiile realizate, au manifestat lipsă de interes în realizarea lucrărilor.

Datele experimentului pedagogic relevă faptul că educarea creativității la preșcolari este posibilă prin activitățile plastice – de pictură- dacă se folosesc cele mai eficiente metode și mijloace de învățământ, dacă se creează un mediul favorabil.

Reprezentarea rezultatelor sub formă areolară

În urma verificării rezultatelor obținute, am constatat că experimentul natural are un pronunțat caracter formativ și contribuie din plin la reușita activităților plastice din grădiniță, la formarea unor reprezentări temeinice și durabile, care să constituie bazele educării creativității preșcolarilor prin acest tip de activități.

Prin **convorbirile** pe care le-am avut cu preșcolarii, ascultându-i cu interes sau adresându-le întrebări, am aflat care sunt dorințele, necazurile și bucuriile lor, cum vorbesc, cum gândesc, dacă au memorie vizuală, dacă sunt atenți, dacă sunt atrași de artele plastice etc. Pentru a obține răspunsurile dorite am avut o atitudine de deschidere și înțelegere, am evitat o intervenție bruscă.

De exemplu, am inițiat o convorbire cu preșcolarul G.M. pentru a afla în ce măsură își folosește imaginația pentru a reda anotimpul preferat prin desenele realizate. I-am adresat următoarele întrebări:

- Care este anotimpul care îți place cel mai mult ? (Primăvara)
- Ce culoare are iarba primăvara? (este mai verde)
- Ce se întâmplă cu pomii primăvara? (înmuguresc și fac flori)

- Ce culoare au florile pomilor primăvara? (sunt roz dar au și puțin galben în mijloc și sunt și albe)
- Cu ce culori ți-ar plăcea să desenezi primăvara? (cu galben soarele, roz floricelele, albastru cerul fără nori, verde iarba)

Folosind această metodă în cercetarea mea, am reușit să-i cunosc mai bine pe preşcolari, să-i înțeleg, să răspund cerințelor imediate ale cunoaşterii acestei vârste, prin crearea unor situații și probleme vii, prin abordarea unor teme în cadrul activităților plastice care să-i provoace pe copii să-și imagineze, dezvoltându-și astfel spiritul de creativitate.

În acest sens am procedat la **analiza și cercetarea desenelor** individuale realizate de copii în cadrul activităților alese, ca urmare a repovestirii poveștii, sarcina lor fiind de a desena aspecte preferate din poveste.

Prin analiza acestor lucrări am constatat că unii copii au avut o imaginație bogată și au fost creativi în redarea aspectelor emoționante din poveste, folosind o paletă variată de culori. Toți copiii au fost trași de poveste, fapt ce reiese din redarea grafică a unor aspecte esențiale într-un mod personal și original.

Aceste lucrări au fost expuse pentru a putea fi văzute de către toți copiii, analizate împreună cu ei, apoi puse în portofoliile individuale pentru a putea să-mi dau seama de evoluția lor. Ca urmare a analizei acestor lucrări, apreciez că tema propusă a impulsionat imaginația și sensibilitatea copiilor, inițiativa în gândire și creație, demonstrând rolul desenului în educarea creativității preşcolarilor. Aplicând această metodă am avut în vedere faptul că produsele activității sunt oglinda personalității lui.

Tema plastică “ *Să cunoaștem culorile”* a prezentat interes sporit pentru preşcolarii din baza experimentală. Antrenându-i în jocuri ca: *“Spune ce ai obținut”, “ Povestea culorilor calde și reci”,* presentând și lucrări-model în acest sens, am stimulat curiozitatea copiilor în exercițiile de combinare a culorilor, de suprapunere a petelor de culoare, de obținere a tonurilor și nuanțelor, culorilor complementare.

În redarea temei plastice *„ Jocurile copiilor iarna”* , în care s-a urmărit folosirea culorilor primare cu pasaje de alb, negru sau gri valoric, am constatat că 25% (4 copii) au folosit mai puțin în lucrări culorile cerute, întâmpinând greutăți în redarea figurii umane.

În cadrul temelor “*Ploaia”, “În cosmos”* am urmărit să deprind copiii în modul de folosire a culorilor semene, calde sau reci. Subiectele propuse au fost pregătite prin material didactic adecvat, reprezentat de plansă cu culorile calde si alta cu culorile reci, reproduceri după opera de artă, diapozitive, lucrări ale copiilor din clasa I, în colaborare cu d-na învățătoare Ioan Florentina , Școala Nr. 8 Focșani.

Subiecte precum :„ *Cerul înstelat”, “ Livada în floare”, “ Iarna în sat”, “Aspect de vară” etc.* au permis copiilor asocierea lumii reale cu lumea fantastică, ireală. Am sprijinit copiii la aceste teme prin exerciții-joc de combinare și fuzionare a culorilor, exerciții de interpretare a formelor obținute prin fuzionare și i-am deprins cu tehnici noi de lucru (tehnica mototolului de hârtie, tehnica șabloanelor, soluției decolorante etc.

Obținerea unor forme spontane prin pată umedă, interpretarea acestora – a oferit libertate imaginației copilului, interpretarea lor prin asemănarea cu lumea reală stimulând inteligența creatoare a copiilor. Copiii au evoluat treptat în interpretarea formelor obținute (ființe fantastice, obiecte, păsări etc.) și în stăpânirea tehnicii de lucru specifice.

Deoarece linia și punctul – ca elemente de limbaj plastic- nu au reprezentat o noutate pentru copii, această temă a fost abordată cu mult curaj, în compoziții precum: *“Crângul cu flori”, “Decorarea unei rame” etc.*

Realizând colaje din diverse material colorate (hârtie, textile, plante uscate etc.), copiii au fost puși în situația de a face diverse exerciții de gândire, de a recurge la *brainstorming,* pentru a îmbina aceste material pentru a obține un produs finit. Jucându-se cu aceste materiale, copilul investește imaginația de care dispune și constată că poate da utilitate produselor muncii sale.

Dacă la începutul proiectului – program copiii aveau deprinderi sărace în folosirea tehnicilor plastice, treptat și-au îmbogățit cunoștințele, priceperile și deprinderile în acest sens, au devenit mai interesați și mai curioși pentru lucrurile noi din fiecare activitate.

Desenele copiilor nu reprezintă întotdeauna obiecte noi, nu se disting prin originalitate. Desenele lor ilustrează specificul gândirii copiilor de vârstă preșcolară mare, caracterul intuitiv al acesteia, dependența de imaginație a operațiilor gândirii.

Am considerat volumul de cunoştinţe, priceperi, deprinderi, atmosfera creată, jocurile folosite foarte importante pentru stimularea actului de creaţie. Intervenţia mea a constat în a găsi modalităţi de a pune copiii în situaţia de a lucra, de a gândi, de a persevera. Am încercat să-i ajut, făcând demonstraţii privind modul de înmuiere a pastelor de culoare şi întinderea culorii, în explicarea şi demonstrarea tehnicilor noi de lucru şi am insistat permanent pe punerea copilului în situaţia de a gândi ce element ar mai putea adăuga lucrării sale, ce culori ar mai putea folosi (autevaluarea) etc.

Am căutat ca temele propuse să fie generoase şi familiare, să creez un ambient stimulativ pentru faptul ştiut că limbajul sunetelor are un efect stimulator asupra muncii de creaţie a copilului. Melodii adecvate vârstei: ”Înfloresc grădinile”, “Vine, vine primăvara”, au susţinut activitatea lor, determinând îmbinări originale de elemente şi culori pastelate.

O completare a activităţilor de educaţie-plastică a fost făcută prin opţionalul “ **Fantezie şi culoare**”. Copiii au participat în cadrul activităţii opţionale cu o curiozitate crescândă, muncind pasionaţi pentru finalizarea muncii lor. De altfel, la această activitate opţională au participat copii care au obţinut în cadrul lecţiilor de educaţie artistico-plastică lucrări reuşite. Le-am dat astfel posibilitatea să-şi aprofundeze cunoştinţele însuşite, să-şi valorifice cât mai bine potenţialul creator.

Rezultatele muncii fiecărei activităţi din cadrul opţionalului “**Fantezie şi culoare** “ am încercat să le pun în evidenţă prin analiza lucrărilor, sub formă de joc: “ *Pitic – critic de artă”,* prin expunerea lucrărilor reuşite la expoziţia din sala de grupă, prin expoziţii personale ale unor copii talentaţi, prin folosirea unor lucrări pentru amenajarea spaţiului grădiniţei şi prin participarea cu lucrări la diverse expoziţii şi concursuri locale şi naţionale.

Etapa a III a a cercetării

Determinarea nivelului de dezvoltare a capacităţilor creative

În urma aplicării proiectului – program, toţi copiii au înregistrat un real progres în ceea ce priveşte.

- *Dezvoltarea capacităților creatoare în redarea temelor plastice specifice*
- *Obținerea efectelor plastice*
- *Realizarea unor corespondențe între elementele de limbaj plastic și formele/obiectele mediului înconjurător*
- *compunerea în mod original și personal a spațiului plastic.*

În această etapă a cercetării am aplicat aceleași probe pe care le-am folosit în prima etapă, cu scopul de a verifica progresul înregistrat de cei 16 copii din lotul experimental în planul creativității și de a constata dacă *diversele metode, mijloace și tehnici folosite în activitățile de educație artistico-plastică au stimulat și dezvoltat capacitățile creatoare ale copiilor.*

Aplicând proba orală (chestionarul) am surprins următoarele:

- la întrebarea *Care sunt materialele și instrumentele de lucru pe care le putem folosi în activitățile artistico-plastice?* Aproximativ 75% (12 copii) au enumerat toate ustensilele și mijloacele pe care le-au folosit pe tot parcursul proiectului-program ;
- la întrebările de tipul *Care sunt culorile primare?, Care sunt culorile calde?, Dar reci?, Cum închidem și deschidem o culoare?*- am obținut o multitudine de răspunsuri corecte, apreciind că aproximativ 87,5% (14 copii) din subiecții testați și-au însușit aceste noțiuni indispensabile în formarea unor priceperi și deprinderi de lucru.

Rezultatele obținute în urma **aplicării testului** " Completează cum dorești" cu cele trei seturi de fișe (**fișa nr. 1 –** *Ce poți desena dintr-un pătrat?,* **fișa nr. 2** – *Ce poți desena pornind de la un punct?,* **fișa nr. 3 –** *ce poți desena dintr-un triunghi?*au evidențiat un salt calitativ și cantitativ privind nivelul de cunoștințe și deprinderi de lucru ale copiilor.

Denumirile desenelor realizate de copii la **fișa nr. 1 –** *Ce poți desena dintr-un pătrat?* Le-am notat în următorul tabel:

Nr. Crt.	Numele și prenumele	Natură, plante,	Obiecte tehnice, casnice din	Mijloace de locomoție	Teme neobișnuite,

	-inițialele-	animale	gospodărie		originale
1.	N.M.				Carte
2.	I.R.			Tren	
3.	S.A.		Scaun		
4.	A.M.		Covor		
5.	G.M.		Covor		
6.	O.A.		Scaun		
7.	R.C.				Robot
8.	A.P.		televizor		
9.	C.T.			Tren	
10.	T.C.				Cadou
11.	R.C.	Casă			
12.	P.V.				Cadou
13.	P.D.	Teren de fotbal			
14.	G.C.	Bloc			
15.	D.B.			camion	
16.	B.L.	Casă			
	TOTAL	4	5	3	4

Concluzii în urma aplicării testului *:" Completează cum dorești"*

Nivelul creativității copiilor poate fi clasificat astfel în etapa finală:

1. **nivelul înalt –** copiii au înțeles corect regulile, redând corect forma și culoarea obiectului, au păstrat acuratețea lucrării, au folosit diferite elemente de ornamentare.

2. **nivelul mediu** – copiii au înțeles regulile, au redat bine forma obiectului, dar nu au nimic specific ca să se deosebească de celelalte; au folosit diferite forme de ornamentare.
3. **nivelul scăzut –** au comis unele greșeli în redarea formei obiectului, au folosit puține elemente de ornamentare.

Rezultatele probelor în procente sunt estimate în următorul tabel:

Nr. De subiecți	Nivel înalt	Nivel mediu	Nivel scăzut
16	25% (4 copii)	62,5% (10 copii)	12,5% (2 copii)

Aplicând **proba picturală** *" Pata de culoare"* am obținut următorul rezultat:

- 81,25% (13 copii) din subiecții testați respectă regulile de utilizare a instrumentelor de lucru
- 75% (12 copii) aplică corect culorile pe suprafața de lucru și le armonizează
- 93,75% (15 copii) pot interpreta formele obținute și pot adăuga elemente noi, originale.

Nivelul de dezvoltare a creativității copiilor a fost urmărit și prin **jocurile**:

1. **Jocul popular " Culorile"**
2. **Jocul popular " De-a Baba-oarba"**
3. **Jocul popular " Paparuda"**

Desfășurând cu copiii aceste jocuri am sesizat următoarele :

- Toți copiii cunosc culorile, iar majoritatea nuanțele
- Foarte mulți copii pot combina culorile, obținând forme variate și îmbinări ingenioase ale elementelor decorative pentru ornamentare
- 75% (12 copii) pot folosi diverse combinații de linii și puncte în decorarea obiectului dat (costumul popular).

În concluzie:

1. **Putem aprecia că la fiecare dimensiune menționată s-au înregistrat progrese evidente după aplicarea proiectului – program.**
2. **Cercetarea a validat ipoteza în întregime.**
3. **Dacă în prima etapă dezvoltarea potențialului creator al copiilor se situa la un nivel mediu și scăzut, acest aspect impunând aplicarea proiectului – program, în a treia etapă, după aplicarea proiectului – program rezultatele obținute au arătat clar că nivelul creativității plastice a copiilor a crescut, situându-se în parametrii mediu și înalt.**

CONCLUZII

Conceptul de *potențial creativ* este amplu cercetat în literatura de specialitate, dar problema stimulării acestui potențial încă de la vârsta preșcolară nu este analizată suficient, ca și aspectul dezvoltării lui prin stimularea unor factori ai personalității copilului.

Obiectivul cercetării mele a fost stimularea creativității preșcolarului în domeniul artistico-plastic. Am pornit de la premisa că în orice copil există un *potențial creativ* , care trebuie identificat și potențat. Copiii care au constituit eșantionul cercetării mele au dovedit o vie imaginație, o mare flexibilitate în gândire și intuiție, simț al umorului, atitudine de joc, libertate maximă în asocierea ideilor și originalitate în găsirea soluțiilor.

Prin intermediul acestui proiect de cercetare am investigat fluiditatea, flexibilitatea pe plan verbal, originalitatea în gândire, flexibilitatea plastică prin diferite probe, realizate individual. Pe parcursul derulării probelor am încurajat, am lăudat permanent participarea copiilor, mai ales soluțiile noi, neobișnuite.

Realizând această microcercetare, am stabilit următoarele concluzii:

1. Potențialul creativ este o variabilă *normal distribuită* în rândul copiilor de vârstă preșcolară, iar stimularea lui se realizează prin stabilirea corectă și clară a *obiectivelor, conținuturilor specifice și a strategiilor didactice, care să dirijeze activitatea creativă.*
2. Potențialul creativ al copilului preșcolar poate fi *stimulat* prin valorificarea conținuturilor procesului instructiv-educativ din grădiniță; un loc important îl ocupă *activitățile de educație artistico-plastică,*

activitățile de educarea limbajului, activitățile de educație muzicală, de cunoașterea mediului etc.

3. Deși toate *conținuturile au valențe formative,* un conținut prin el însuși nu permite îndeajuns valorificarea potențialului creativ al copilului. Numai o *organizare interdisciplinară* a lor, o îmbinare a conținuturilor științifice cu cele artistice, permite realizarea unor conexiuni inedite.
4. *Strategia didactică* este responsabilă, în mare parte, de stimularea potențialului creativ al copilului preșcolar; strategiile euristice îl implică pe copil în activitatea de descoperire, de rezolvare de probleme, de investigare a realității, în timp ce strategiile creative pun accentul pe spontaneitate, originalitate, gândire divergentă, analogică.
5. Valorificarea *activităților opționale* poate fi o alternativă eficientă celorlalte modalități privitoare la stimularea creativității copilului de vârstă preșcolară.

Modul în care am realizat aprecierea rezultatelor obținute a influențat conduita emotivă a copiilor. De aceea, am apreciat pozitiv răspunsurile originale, spontaneitatea, exprimarea liberă a propriilor opinii. Am considerat că, dacă rămân indiferentă, conduita participativă, cât și cea creativă, se inhibă, copilul se demoralizează, diminuându-se astfel flexibilitatea și originalitatea.

Dacă în prima fază a cercetării s-au evidențiat 2 copii cu un potențial creativ ridicat, la finalul cercetării 25% dintre copii (4 copii) s-au evidențiat cu un potențial creativ deosebit de cel al majorității. De asemenea, a crescut numărul copiilor care și-au dezvoltat o creativitate medie, de la 50% (8 copii) șa 62,5% (10 copii).

Vârsta preșcolară mare este o etapă determinatoare. Flexibilitatea, fluența, imaginația, ingeniozitatea, senzitivitatea înaltă la această vârstă determină posibilitățile potențiale ale dezvoltării multilaterale ale copilului.

BIBLIOGRAFIE

Andeescu F., Chircev E., Taiban M., Bălașa F., Varzari E., Bernițchi-Țurcaș M. - *Pedagogie preșcolară – manual pentru liceele pedagogice*- Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976

Basan V., Hornet N. – *Abum metodic de creație artistică plastică* - Editura Meridiane, București, 1969

Battista A.L. – *Despre pictură* - Editura Meridiane, București, 1969

Bădulescu R., Morar E. - *Educație plastică – manual pentru clasa a VII*- Editura Corint, București, 1998

Bărbulescu B. - *Activitățile de desen, modalitate de însușire a semnelor grafice – Revista de pedagogie* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981

Bârsescu S., Văideanu G. - *Educația estetică* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1953

Bejat M. – *Talent, inteligență, creativitate* – Editura Științifică, București, 1971

Bernard E. – *Artă modernă Larousse* - Editura Meridiane, București, 2000

Bogdan R., Andreescu I. – *Locul lui Theodor Aman în cultura românească* - Editura Meridiane, București, 1972

Constantin P. – *Să vorbim despre culori* - Editura Ion Creangă, București, 1986

Cosmovici A., Iacob L. – *Psihologie școlară* - Editura Polirom, Iași,1999

Courthion P. – *Curente și tendințe în arta secolului XX* - Editura Meridiane, București, 1979

Cristea G. – *Psihologia educației* - Editura Coresi, București, 2003

Cristea M., Cristea I – *Album școlar de artă* - Editura Corint, București, 1998

Cristea S. – *Dicționar de pedagogie* - Editura Litera, București, 2000

Cucoș C. - *Pedagogie* - Editura Plirom, Iași, 1999

Constantin F. - *Culoare, artă, ambianță* - Editura Meridiane, București. 1979

Dima S. – *Copilăria – fundament al personalității* - Editată de Revista Învățământului preșcolar, București, 1997

Dima V.- *Educația plastică –manual pentru clasa a V-a* - Editura Teora, București, 1998

Dima V - *Educația plastică –manual pentru clasa a VI-a* - Editura Teora, București, 1998

Drâmbă I. – *Leonardo da Vinci* - Editura Albatros, București, 1998

Enăchescu C. – *Expresia plastică a personalității*-Editura Științifică, București, 1973

Filoteanu N., Marian D. - *Desen artistic și educație plastică – manual pentru clasa a V-a* – Editura All Educational, București, 1998

Gabrea I. – *Școala creatoare* – Editura Casei Școalelor, București, 1927

Gârboveanu M. – *Aspecte psihologice ale formei sentimentelor moral-estetice prin artă* - Editată de Revista de Pedagogie, București, 1977

Golfin M.N. - *Istoria artei, vol. II* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972

Harnet N. – *Culegere metodică – Învățământ primar, nr.4* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992

Holban I. - *Realizarea personalității, hazard sau știință* - Editura Enciclopedică Română, București, 1971

Ianoși I. - *Sinteze, schiță pentru o estetică posibilă* - Editura Eminescu, București, 1975

Ilioaie M, Dinulescu F. – *Metodica predării desenului la clasele I-IV* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991

Ionescu N., Radu L. - *Didactica modernă* - Editura Dacia, Cluj Napoca, 2001

Ionescu M. - *Demersuri creative în predare-învățare.*- Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2000

Jude I. - *Psihologie școlară și optim educațional* - Editura Didactica și Pedagogică, București, 2002

Jinga I., Istrate E. – *Manual de pedagogie* – Editura All, București, 2001

Joița E., - *Didactica aplicată* – Editura Gheorghe Alexandru, Craiova, 1994

Kolumbus E. Sch. – *Didactică preșcolară, traducere și adaptare Magalena Dumitrana* - Editura V&Integral, București, 1998

Landan E. – *Psihologia creativității* – București, 1974

Lăzărescu O. – *Personalitatea copilului* - Editura Enciclopedică, București, 1964

Lefranc R. – *Mijloace audio-vizuale în slujba învățământului* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1964

Loinescu A., Gurău V., Datcu A. - *Metodica predării desenului și modelajului în grădinița de copii* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975

De Micheli M. - *Avangardă artistică a secolului XX* - Editura Meridiane, București, 1968

Mihăilescu D. – *Limbajul culorilor și al formelor* – Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980

Momanu M. – *Introducere în teoria educției* - Editura Polirom , Iași, 2002

Mureșanu P. - *Culoarea ăn viața noastră* - Editura Ceres, București, 1987

Nicola I. – *Tratat de pedagogie școlară* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997

Pașca A. - *Metodica predării desenului la clasele I-IV* - editura Didactică și Pedagogică, București, 1978

Popescu-Neveanu P., Zlate M., Crețu T. – *Creativitatea* în *Psihologie, manual pentru clasa a X-a* – Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993

Postelnicu C. –*Fundamente ale dinamicii școlare,* Editura Aramis, București, 2000

Pohonțiu E. - *Inițierea în artele plastice* - Editura Albatros, București, 1980

Rafailă E. – *Educarea creativității la vârsta preșcolară*, Editura Aramis, București, 2002

Rotaru M., Dumbravă M. – *Educația plastică în învățământul primar (sugestii metodice pentru învățători)* – Editura Gheorghe-Cârțu Alexandru, Craiova

Rusu L. – *Logica frumosului* - Editura pentru Literatura Universală, București, 1968

Siroaie Gh. – *Cultura și legile frumosului* - Editura Meridiane, București, 1976

Stoica A. – *Creativitatea elevilor* – Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983

Surdu Al. – *Stimularea creativității elevilor în procesul de învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981

Șușașă I. N. - *Culoarea cea de toate zilelele* - București, 1982

PROBĂ DE PICTURĂ – “ PATA DE CULOARE”

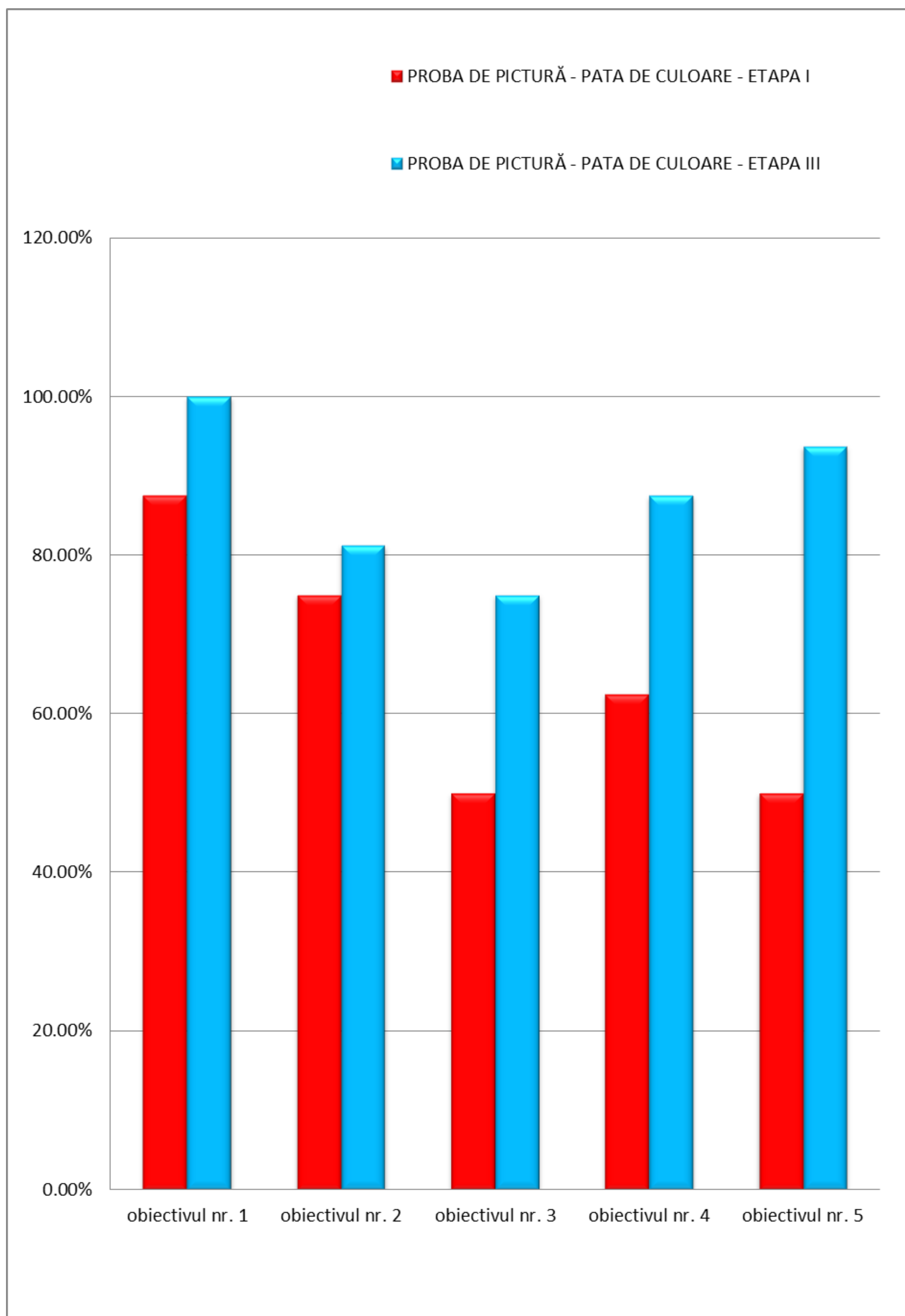
HISTOGRAMĂ

OBIECTIVELE URMĂRITE

1. Cunoaşterea şi diferenţierea materialelor şi instrumentelor de lucru ;
2. Aplicarea corectă a regulilor de utilizare a acestora ;
3. Compunerea în manieră originală și personală a spațiului plastic (aplicarea tehnicilor de lucru) ;
4. Obținerea efectelor plastice, a formelor spontane și elaborate prin tehnici plastice ;
5. Interpretarea liberă, creativă a lucrărilor plastice.

Nr. Obiectivului urmărit	ETAPA I Înainte de aplicarea programului	ETAPA II După aplicarea programului
1	87,5%	100%
2	75%	81,25%

3	50%	75%
4	62,5%	87,5%
5	50%	93,75%

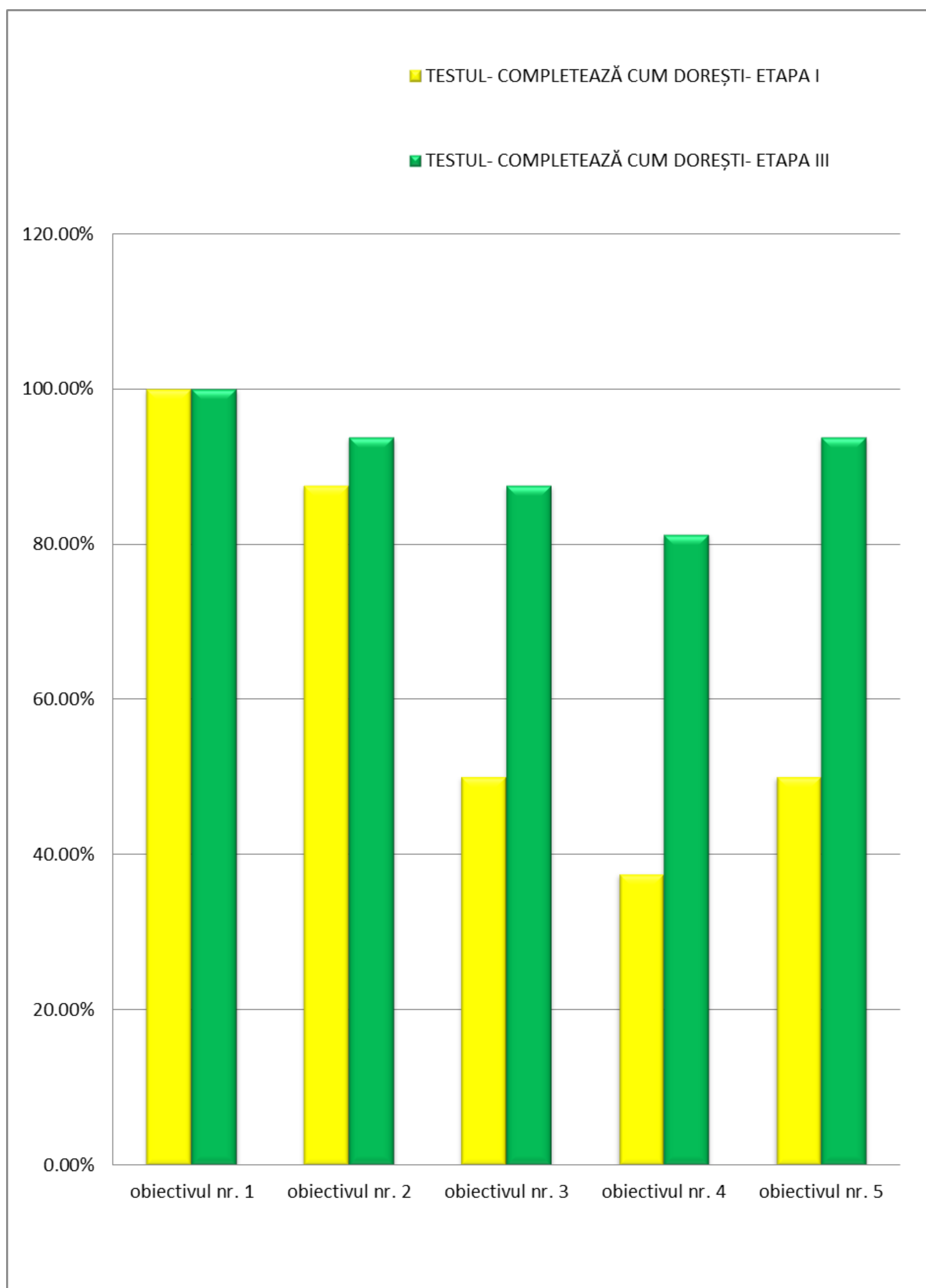
TESTUL – " COMPLETEAZĂ CUM DOREȘTI"

HISTOGRAMĂ

OBIECTIVELE URMĂRITE

1. Cunoașterea și diferențierea materialelor și instrumentelor de lucru ;
2. Aplicarea corectă a regulilor de utilizare a acestora ;
3. Compunerea în manieră originală și personală a spațiului plastic (aplicarea tehnicilor de lucru) ;
4. Obținerea efectelor plastice, a formelor spontane și elaborate prin tehnici plastice ;
5. Interpretarea liberă, creativă a lucrărilor plastice .

Nr. Obiectivului urmărit	ETAPA I Înainte de aplicarea programului	ETAPA II După aplicarea programului
1	100%	100%
2	87,5%	93,75%
3	50%	87,5%
4	37,5%	81,25%
5	50%	93,75%

TESTUL- COMPLETEAZĂ CUM DOREȘTI- ETAPA I
TESTUL- COMPLETEAZĂ CUM DOREȘTI- ETAPA III
120.00%
100.00%
80.00%
60.00%
40.00%
20.00%
0.00%
obiectivul nr. 1
obiectivul nr. 2
obiectivul nr. 3
obiectivul nr. 4
obiectivul nr. 5